

De Vergeten Moord

Geschiedenis op de planken

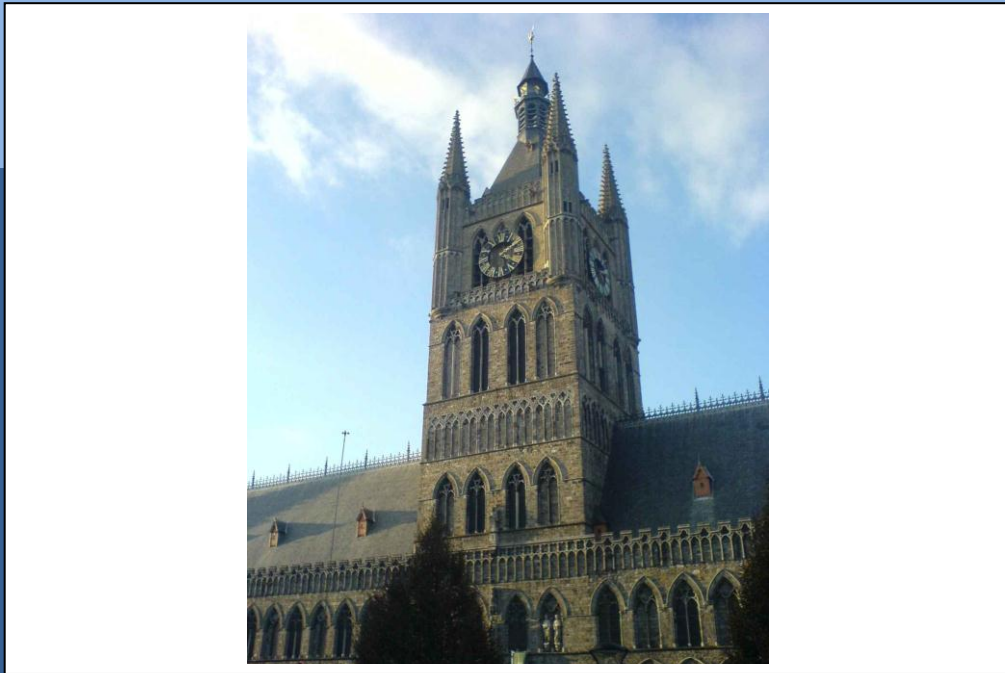
departement Lerarenopleiding - RENO

Dries Van Robaeys & Lennerd Carrein

Klas: 3 AGIP

Begeleidende lector: Kristof De Craene

Academiejaar: 2011-2012

De Vergeten Moord

Geschiedenis op de planken

departement Lerarenopleiding - RENO

Dries Van Robaeys & Lennerd Carrein

Klas: 3 AGIP

Begeleidende lector: Kristof De Craene

Academiejaar: 2011-2012

Woord vooraf

Binnen onze opleiding als leerkracht secundair onderwijs, kozen we ervoor onze historische kennis aan te wenden om een theaterstuk te creëren. Beiden gebeten door de theatermicrobe, begonnen we met grote bezieling aan deze bachelorproef. Als leerkracht de leerlingen culturele bagage bijbrengen, (cfr. cultuurparticipant) is uitermate belangrijk. We namen contact op met één van onze lectoren geschiedenis, Kristof De Craene, die meteen enthousiast was. Vanaf nu was hij onze begeleidende lector voor de bachelorproef. Hij stond ons bij met raad en daad. Daarnaast nam hij de moeite om enkele repetities, de try-out en de première bij te wonen. Tot slot konden we altijd op hem rekenen voor tips en historische duiding.

Een didactische bundel kon uiteraard niet ontbreken. De leerlingen gaan hierin als onderzoekers aan de slag om zo het leven in een middeleeuwse stad te ontdekken.

Voor de regie konden we rekenen op de steun van OpenDoek vzw die ons Bianca Vanhaverbeke aanwees als regisseuse en van Geert Van Robaeyns kregen we ook nuttige regietips.

We hadden nood aan kwalitatief beeldmateriaal en schakelden hiervoor de hulp in van Simon Rosseel die met ons op locatie ging filmen en achteraf alles netjes monteerde. Voor het geluid en het licht konden we terecht bij Cis Van Robaeyns en Geert Van Robaeyns. Cis Van Robaeyns zorgde eveneens voor een passende en originele soundtrack bij onze theaterproductie. Van het museum 1302 in Kortrijk mochten we uniek beeldmateriaal ontlenen.

Ief Carrein en Lena Devos zorgden voor het ontwerp van de capuchon en talloze repetities gingen door in het Jeugdheim 'n Westouterik.

In de Katho-Reno brachten we in de aula, dankzij de hulp van het departementshoofd van de Katho-Reno, Dirk Devriendt, een try-outvoorstelling. De bezoekers van deze try-out, medestudenten en sympathisanten, gaven de gepaste en nuttige feedback.

VTM-Masterchef, Bart Van den Bossche zorgde voor het culinaire luik binnen de didactische bundel.

Als alles in zijn uiteindelijke vorm was gegoten, kregen we, dankzij het Onze-Lieve-Vrouwe-instituut van Poperinge, de kans om in C.C. De Ghybe met ons eindwerk in première te gaan. De derdejaars van diezelfde school waren onze gretige toeschouwers.

Tot slot zorgden onze vriendinnen, Lies Bertin & Marlies Deraeve, voor de nodige steun en toeverlaat. Onze ouders gaven tips en lazen de teksten na.

Bedankt aan iedereen!

Inhoud

Woord vooraf	1
Illustraties	4
Inleiding	5
1 Ieper en de Frans-Vlaamse Oorlog	7
1.1 Oorzaken en aanleiding	7
1.2 Eerste fase van het conflict – voorjaar 1297	10
1.3 Tweede fase van het conflict – Franse inval.....	11
1.4 Derde fase - status quo.....	14
1.5 Vierde fase – Franse aanval in het voorjaar 1300	16
1.6 Vijfde fase – sluimerend verzet	18
1.7 Zevende fase – ‘Brugse metten’ en de ‘Guldensporenslag’	21
1.8 Achtste fase – Pevelenberg en Athis-sur-Orge.....	25
1.9 Na het verdrag ... - een epiloog	28
2 29 november 1303	31
2.1 ‘Verhael van den moord’ – Een geschiedenis van de moord op 29 november 1303 volgens Jean-Jacques Lambin	31
2.2 De schepenmoord door de ogen van Els Matthys, Dr. J. Goossens en Dr. P. Trio.	32
2.2.1 Oorzaken.....	32
2.2.2 Aanleiding.....	33
2.2.3 Het verloop van 29 november 1303	33
3 Het theaterstuk	34
4 Het theaterstuk – niet in het luchtledige geschreven	50
5 Het didactische luik	51
6 Besluit	52
7 Epiloog	53
8 Literatuurlijst	54
8.1 Boeken	54
8.2 Elektronisch materiaal	54
9 Bijlagen	58
9.1 Bijlage 1: De didactische bundel.....	58
9.2 Bijlage 2: De lerarenbundel	58
9.3 Bijlage 3: De lerarenhandleiding.....	58

9.4	Bijlage 4: Hand-outs PowerPoint.....	58
9.5	Bijlage 5: DVD met media	58

Illustraties

Illustratie 1: kaart die de situatie in het Graafschap Vlaanderen voorstelt in het voorjaar van 1297. De gele pijl stelt de aanval van Robrecht de Béthune voor op Helkijn.

Illustratie 2: kaart waar we de veroveringstocht zien van het Franse leger in het Graafschap Vlaanderen.

Illustratie 3: kaart waaruit we kunnen afleiden dat Filips IV de Schone het Graafschap Vlaanderen aan zijn kroondomein heeft toegevoegd.

Illustratie 4: kaart waarbij we kunnen zien dat vanuit het gele gebied rond Brugge de Vlaamse verzetsstrijders acties ondernemen tegen Aardenburg, Damme en de kastelen van Sijsele en Male. De pijl die terugkeert van Gent wijst op de actie van Pieter de Coninc tegen Gent, omdat deze een akkoord had gesloten met de Franse vorst. De grote blauwe Franse pijl is de opmars van een Frans leger o.l.v. Jacques de Châtillon.

Illustratie 5: kaart waarbij we kunnen zien dat de Vlaamse opstandelingen veel van het bezette gebied veroveren. 'De Vlamingen' kregen steun uit Zeeland, de Vier Ambachten en het Land van Aalst. De gebroken blauwe pijl stelt de vluchtende troepen van Jacques de Châtillon voor na de Brugse Metten. Ze verschansen zich in de burcht van Kortrijk. De grote blauwe pijl is de versterking. Een zware veldslag zal plaatsvinden nabij Kortrijk.

Illustratie 6: op deze kaart kunnen we afleiden dat 'de Vlamingen' op vijf fronten gaan aanvallen. Ze behalen vaak successen tegen het Franse leger dat zich in een crisis bevindt.

Inleiding

‘Hoe kunnen we ervoor zorgen dat leerlingen geboeid worden door de geschiedenis en dit op een creatieve en originele manier?’ Dit was een vraag die ons al een tijdje bezighield.

Beiden gebeten door de theater- en geschiedenismicrobe, rijpte bij ons het idee om een geschiedkundig theaterstuk te schrijven én er bovendien in productie mee te gaan. In eerste instantie wilden we in één toneelstuk de ganse wereldgeschiedenis omvatten. Dit idee, daterend van 2009, bleek al gauw te hoog gegrepen. Op aanraden van onze mentor, Dhr Kristof De Craene, besloten we om in ons toneelstuk de middeleeuwse geschiedenis van Ieper te verwerken.

We contacteerden de Stad Ieper en zij waren onmiddellijk enthousiast om onze externe partner te zijn. Jochem Vermote, medewerker bij het stadsarchief, was aanwezig bij ons eerste gesprek met de Ieperse schepen voor cultuur Frans Lignel. Jochem nam ons onmiddellijk mee naar het plaatselijk stadsarchief. We doken in de stoffige boeken op zoek naar interessant materiaal of interessante gebeurtenissen die plaatsvonden in het middeleeuwse Ieper.

Al snel stootten we op het verhaal van een schepenmoord anno 1303.

Dit kleine voorval wordt in de geschiedschrijving van de 18e eeuw gelinkt aan de tweedeling ‘Ileiaard’ en ‘kluwaard’. Deze begrippen doen ons al snel denken aan de Guldensporenslag. Dat er méér is dan 11 juli 1302, willen we echter bewijzen met dit theaterstuk.

De Guldensporenslag en vele andere veldslagen, situeren zich binnen een groter geschiedkundig geheel waarbij de graaf van Vlaanderen en de Franse vorst strijden om de macht binnen het Graafschap Vlaanderen. Diezelfde graaf van Vlaanderen wil zijn autonomie verdedigen en de Franse vorst heeft als enige doel het rijke Vlaanderen in te lijven bij zijn kroondomein.

Dit alles zorgde ervoor dat ons toneelstuk een breder geschiedkundig kader kreeg. Vooraleer effectief aan de slag te gaan, maakten we een grondige theoretische uitwerking.

Het onderwerp, de tijdsperiode en het format was er, nu nog een concept.

Eerst en vooral richtten we een theatergezelschap met de toepasselijke naam ‘Paard Zonder Ridder’ op. Daarna bedachten we een nieuwe onderzoeksinstantie en creëerden we twee typetjes.

Twee rechercheurs, onderzoekers van historische moorden op de Central Historical Agency (CHA), leek ons een uitdagend gegeven, maar vooral een leuk concept.

We onderzochten de Ieperse schepenmoord ten gronde en schreven een multimediaal script vol humor en spanning. Het filmmateriaal voor het stuk werd opgenomen op de Groeningekouter. We zochten naar een uniek decor, een sfeervol lichtplan, bijpassende muziek en op 6 december 2011 speelden we al onze eerste try-out in de Katho-Reno.

Naast een toneelstuk, was een praktische leerlingenbundel van cruciaal belang. Van ons eerste idee, een edu-koffer, stapten we al gauw af en het werd uiteindelijk een dynamische werkbundel, waarbij de leerlingen verschillende aspecten van het middeleeuwse dagelijks leven onderzoeken. Ze bekijken vooral het politieke, economische, sociale en zelfs het culinaire aspect ervan. De diversiteit aan oefeningen werkt inspirerend bij leerlingen van het derde middelbaar.

In deze bachelorproef wordt eerst een theoretische kant van Vlaanderen anno 14e eeuw uitgediept. Ieper wordt als eerste besproken binnen de geschiedenis van de Frans-Vlaamse oorlog. In dit onderdeel wordt het conflict in de periode van 1297-1305 zoveel mogelijk benaderd vanuit het standpunt van Ieper.

Daarna wordt 29 november 1303 besproken waarbij we de 19e eeuwse geschiedschrijving laten botsen met de hedendaagse m.b. vergelijken we het boekje van Jean-Jaques Lambin met de thesis van Els Matthys.

Vervolgens komt het theaterstuk aan bod. Een toneelstuk schrijf je niet zomaar, dat kan je lezen in het onderdeel ‘Het theaterstuk – niet in het luchtledige geschreven’. Tot slot gaan we kort in op

onze didactische uitwerking, wat van cruciaal belang is in onze opleiding. Meer over dit luik is te vinden in de bijlages.

Veel leesplezier!

Dries Van Robaeys & Lennerd Carrein

1 Ieper en de Frans-Vlaamse Oorlog

1.1 Oorzaken en aanleiding

“In het jaar 1296 na de menswording van de Heer verbrak Gwij, negentiende graaf van Vlaanderen, bondgenoot van Edward, koning van Engeland, de leentrouw met Filips (de Schone), koning van Frankrijk. Wegens de vele moeilijkheden die de koning en de zijnen hem hadden aangedaan, deed hij eind januari, zeg maar, opzegging van zijn manschap”(Vermeersch, 2011, p. 15). Zo schrijft een monnik uit de Sint-Baafsabdij van Gent.

Toen Filips IV de Schone in 1285 de troon bestijgt, lijkt er nochtans geen vuiltje aan de lucht. De koning lost zijn schulden af bij enkele Vlaamse steden en begunstigt de Vlaamse handel. Ook Gwijde van Dampierre, vazal van de Franse kroon, leeft zijn verplichtingen na. Geleidelijk aan zal de Franse vorst zich mengen in interne aangelegenheden.

Het is een feodaal recht om in beroep te gaan tegen de eigen heer bij een hogere suzerein. Dat wordt toevertrouwd aan het Parlement van Parijs, de hoogste rechtbank van het koninkrijk. Deze rechtbank wordt zo goed als volledig gecontroleerd door de Franse vorst (Falter & Verbruggen, 2002, p. 55). Zo kan hij zijn macht systematisch uitbreiden. Het Parlement van Parijs wordt betrouwbaarder geacht door de bovenlaag van de samenleving dan de willekeur van de lokale heer. Deze toenemende invloed van het Parlement van Parijs zorgt voor spanningen in de grote lenen van het koninkrijk, zoals in Vlaanderen. We lichten een dispuut toe, waar we zien dat Filips IV de Schone steeds meer lokale twisten naar zich toetrekt en zo eigenlijk de grafelijke juridische bevoegdheden laat inkrimpen.

We schrijven 1287. We bevinden ons in Gent, op dat moment de tweede grootste stad in het koninkrijk Frankrijk. Het stadsbestuur wil dezelfde belastingen voor clerus die handel drijft als voor de gewone handelaars. De clerus weigert.¹ Gent arresteert opstandige clerici, waarop de aartsbisschop van Reims het Gentse stadsbestuur voor de kerkelijke rechtbank sleept. De Gentenaren doen beroep op Filips IV de Schone. Laatstgenoemde stuurt de baljuw van Amiens naar Gent om erop toe te zien dat de clerus de belasting betaalt! De koning schopt zo tegen de schenen van de Kerk, zeker als het conflict navolging krijgt in Ieper en Atrecht, waar soortgelijke belastingen voor de clerus worden ingevoerd. Paus Nicolaas V geeft de clerus gelijk in een bul van 5 september 1289. De Franse vorst geeft geen gehoor aan deze bul. Dit zaait de kiemen waardoor de paus later de kant van de Vlaamse graaf zal kiezen.

Zoals hierboven vermeld, protesteert de lokale toplaag tegen de willekeur van de grafelijke gerechtsinstanties en gaan ze aankloppen bij het Parlement van Parijs, zo ook in Gent 1289. Een jaar na de eerste ongeregelde heden volgt, na vele klachten, het bevel op 22 augustus, dat de rechtszittingen van het grafelijke tribunaal kunnen bijgewoond worden door een lokale ambtenaar van de vorst. Er wordt ook een officier gestuurd naar de stad om bescherming te bieden. Op 22 november besluit de vorst dat de goederen van de stad niet in beslag mogen worden genomen, ook al was deze ongehoorzaam geweest aan de graaf.

De spanning tussen graaf en koning stijgt! Vooral Gent is het ‘strijdtonel’ van deze spanningen. Dit schrijft Philippe Li Caisnes: *“Terwijl de graaf en de XXXIX de huizen der appellanten afbraken en hun goederen aansloegen, deden de koning en de zijne baljuws en serjanten hetzelfde met de goederen van de graaf en van zijne lieden of ondergeschikten* (Falter & Verbruggen, 2002, p. 59).”

Niet alleen juridisch is er een spanning, maar zeker de muntpolitiek van Filips de Schone zal een belangrijke rol spelen in het naderende conflict. In 1289 verplichtte de Franse vorst het exclusief gebruik van de koninklijke munt in Vlaanderen. De Engelse munt wordt kunstmatig vastgelegd, wat

¹ De clerus beroept zich op het feit dat er geen nieuwe belastingen kunnen komen zonder toestemming van de hogere kerkelijke overheid.

nefast is voor de wolhandel. Er worden per stad twee tot drie inspecteurs aangesteld (Matthys, 1999, p.89).

Vlaanderen is in de middeleeuwen gekend voor zijn fijne laken. Een van de voortrekkers van deze leiderspositie op de 'wereldmarkt' is Ieper. Lakens uit Ieper waren reeds in de 12^e eeuw terug te vinden in Novgorod, tijdens de jaarmarkt. De koning van Napels bezat ook bruine lakens uit Ieper, zo staat vermeld in de inventaris van zijn rijkdommen. Als de textielnijverheid boomt, maakt men meer en meer gebruik van Engelse wol. Er ontstaat een bloeiende handel tussen Engeland en Vlaanderen. Deze intensieve handel blijkt de achilleshiel voor het graafschap Vlaanderen. Zo zal een handelsboycot meermaals een politiek wapen zijn! Na 1293 verzuren de relaties tussen Frankrijk en Engeland. Koning Edward I verbiedt de wolexport naar Vlaanderen om zo de Vlamingen voor hen te winnen. Het graafschap wordt zwaar getroffen.

Er volgt een toenadering tussen het graafschap Vlaanderen en Engeland. De Engelse troonopvolger huwt met Gwijdes jongste dochter, Filippina. Wat voor gevolgen dat heeft, kunnen we lezen in onderstaande bron, geschreven door een monnik uit de Sint-Baafsabdij van Gent.

„De voornaamste oorzaak van voornoemd conflict en zijn nasleep van veel ellende, was de volgende: omstreeks het begin van het jaar waarin hij zich van de koning van Frankrijk distantieerde, had graaf Gwij zijn dochter Filippina ten huwelijk beloofd aan de enige zoon van Edward, koning van Engeland, met wie de koning van Frankrijk overhoop lag.

De koning van Frankrijk, die dit vernam, gehoor gevend aan het zeer nefaste advies van zijn raadsheren, gebod de graaf en zijn echtgenote bij hem naar Parijs te komen.

Toen ze bij hem kwamen, vroeg de koning aan de graaf waarom hij zonder zijn toestemming zijn dochter aan de zoon van zijn vijand had verloofd, en waarom hij van beide (koningen), de koning van Engeland meer genegen was dan hemzelf, en of hij zich samen met hem (tegen de koning van Frankrijk) wou verzetten.

De graaf antwoordde hem dat hij geenszins in die mate zijn dienaar was en hij niet ongedwongen en zonder diens toestemming, zijn dochter aan de beste en nobelste (kandidaat) mocht uithuwen. Dat hij de koning van Engeland niet steunde, althans niet in die mate dat hij de dienstbaarheid die hij (de koning van Frankrijk) als leenheer verschuldigd was, niet zou betonen en hem zijn loyaliteit niet in alle omstandigheden bewaren.

De koning, tevreden noch gerustgesteld met dit antwoord, verbood de graaf en zijn echtgenote Parijs te verlaten vooraleer hij hun dochter, die aan de zoon van de koning van Engeland was beloofd, in zijn nabijheid zou hebben. Toen ze dat bevel hoorden en beseften dat ze door boos opzet verrast waren, stonden ze onder druk toe dat hun dochter door *„ 's Konings ridders uit Vlaanderen werd weggevoerd en naar Parijs bij de koning werd gebracht. Ze werd door hem gevangen gehouden tot de dag van haar dood”* (Vermeersch, 2011, p. 19).

Eind 1295 brengt Gwijde van Dampierre een bezoek aan de Franse vorst. Hij uit er zijn ongenoegen over de wol- en muntpolitiek! Filips IV de Schone geeft de Vlamingen o.a. het monopolie op de Franse lakeninvoer. Zo probeert de vorst de gemoederen te bedaren, want hij wil een oorlogsbelasting heffen. De graaf zou de helft krijgen. De Ieperse schepenen en inwoners weigeren deze nieuwe belasting te betalen (Matthys, 1999, p.91)! De graaf beboet en neemt verschillende personen gevangen. Ieper komt, zonder medeweten van de graaf, tot een minnelijke schikking met de vorst.

De macht van de graaf wordt nog verder uitgehold door verschillende steden, waaronder Ieper, onder speciale Koninklijke bescherming te plaatsen en dat omdat Ieper gul is geweest met de oorlogstoelage. Gwijde van Dampierre kan zijn gezag wel laten gelden op het platteland, maar de steden wegen financieel en politiek veel zwaarder door (Matthys, 1999, p.92). Tijdens een dagvaarding in 1296, wordt het pleit tegen de graaf beslecht; logisch, als je weet dat de koning rechter was in zijn eigen zaak. De graaf kan wel terug vrij over het graafschap beschikken maar de koning behoudt het recht om inspecteurs aan te stellen. Er komt geen eind aan de invloed van Filips de Schone. Het aantal koninklijke gardes neemt gestaag toe. Geleidelijk aan treedt er een

kentering op in de openbare mening. De graaf krijgt hoe langer hoe meer steun! Dat kan men afleiden doordat Ieper en Rijsel commissarissen van de vorst weigert (Delfos, 1952, p.88). Het was tijd om de banden met de Engelse vorst strakker aan te halen! Edward I schenkt grote sommen geld aan de graaf van Vlaanderen en om de publieke opinie volledig te begunstigen, worden de commerciële banden met Engeland hersteld en bevorderd door de graaf.

In 1297 lezen we dit in een aanklacht van de Graaf van Vlaanderen aan zijn suzerein, de Franse vorst:

“Wat het graafschap doet leven, zijn de goederen waarvan we gewoon zijn dat ze aangedragen worden vanuit alle delen van de wereld, over land en via de zee, onder bescherming van de graaf. Welnu, die handel hebt u vernietigd. En u spant zich elke dag weer in om die te vernietigen, tot groot nadeel voor het graafschap en voor iedereen in het land. Daar komen zoveel grote kwalen uit voort dat het onmogelijk is ze allemaal op te sommen. U hebt handelaars laten arresteren en hun goederen in beslag laten nemen. Die handelaars waren gewoon voor hun waren munten mee te brengen zoals ze wilden. Die munten waren in Vlaanderen in omloop op hun waarde, en dat leverde profijt en handel van alle goederen op. U hebt de circulatie van die munten verboden, met het bevel dat men in Vlaanderen alleen nog maar uw geld en dat van de graaf zou gebruiken. U hebt hiervoor boetes ingesteld en op vele manieren hebt u geijverd en schade doen ontstaan om uw verbod te doen naleven. U hebt in Vlaanderen geld in circulatie gebracht dat niet meer de waarde had van de oude groten tornesis aan een koers van 10,5 denier parisis, terwijl ze slechts 9,6 parisis of 12 denier tornesis waard waren. Dat heeft dan ook de munt van de graaf doen ontwaarden, hoewel die correct was in gewicht en in zilveragehalte, aan vier denieren die vijf denieren van Tours waard zijn. Op die manier zijn de handelaren afgeschrikt om nog naar Vlaanderen te komen. En u hebt uw bevelschriften gehandhaafd, ondanks de smeekbeden van de graaf” (De Limburg-Stirum, 1879, p.134).

Op 9 januari 1297 stelt de Graaf van Vlaanderen, Filips IV de Schone in kennis van zijn leenopzeg en zijn verbond met Engeland. Een gewapend conflict kan niet uitblijven! De spreekwoordelijke druppel die de emmer doet overlopen, is waarschijnlijk de inval van Robrecht II van Béthune in Helkijn. De burcht van Jean III de Vassoigne wordt overmeesterd (Despriet, 2002, p. 27-28)! Die inval komt er omdat de Franse vorst daar ter verdediging een garnizoen had opgesteld. De soldaten begingen wandaden in de vorm van plunderingen en strooptochten.

1.2 Eerste fase van het conflict – voorjaar 1297

Illustratie 1 - Graafschap Vlaanderen situatie voorjaar 1297

De eerste vijandelijkheden vinden plaats vanaf januari 1297. Maar het blijft tot aan 15 juni 1297 min of meer een gewapende vrede (Despriet, 2002, p. 27). Het zijn eerder diplomatieke gebeurtenissen. Zo onderschrijft de Engelse vorst een samenwerkingsakkoord met de Graaf van Vlaanderen. In februari worden de schepenen van Dowaaï vervangen door graafgezinden. Ook confisqueert de Franse vorst alle goederen van Vlaamsgezinden, zo ook van leperlingen. Het gaat voornamelijk over laken (en wijn). Filips IV de Schone gaat ook een militaire samenwerking aan met de Graaf van Henegouwen, Jan II van Avesnes. Het grootste slachtoffer van de eerste vijandelijkheden (in de vorm van raids van beide partijen) was de streek tussen Doornik en Kortrijk.

1.3 Tweede fase van het conflict – Franse inval

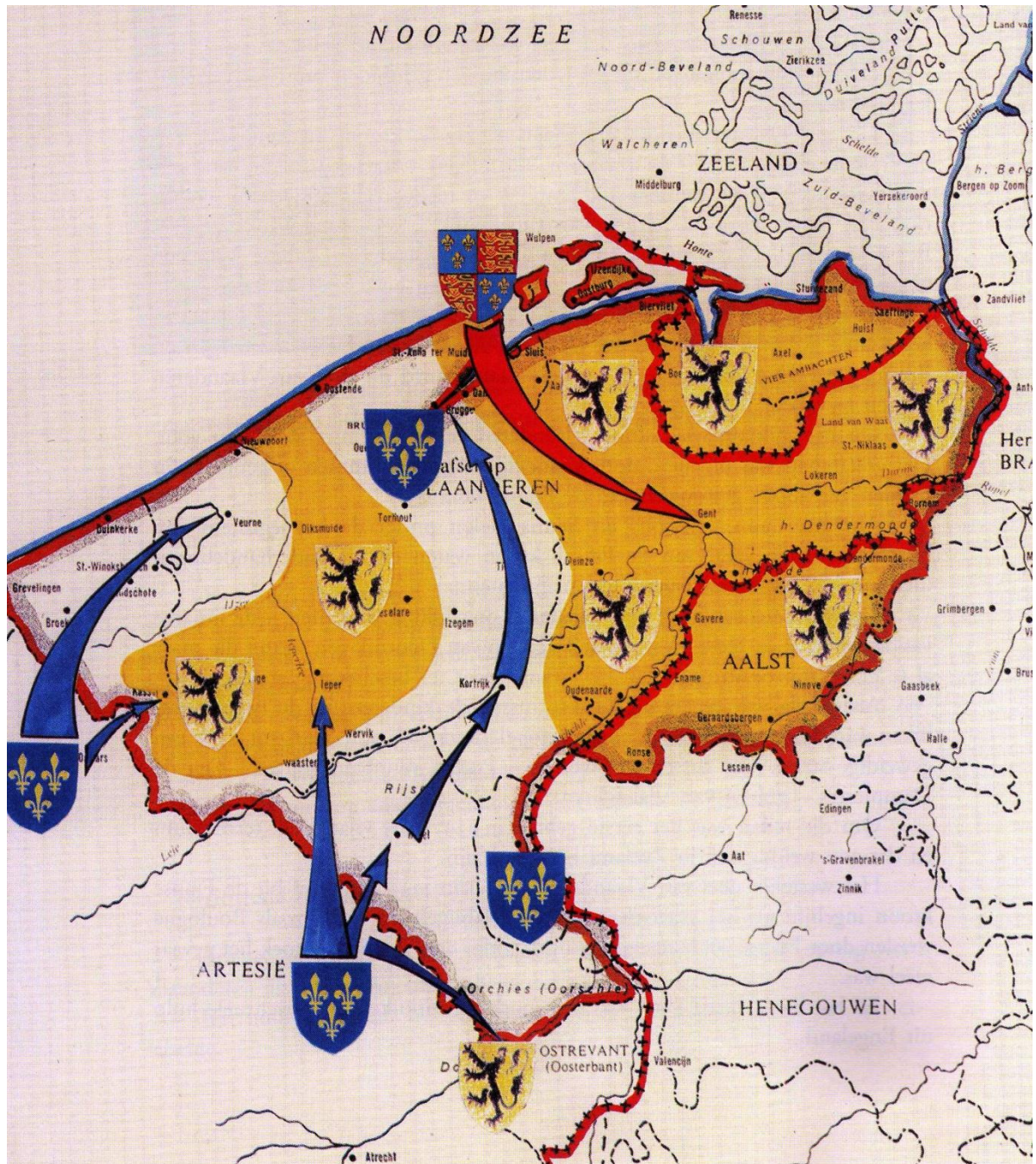
Filips IV de Schone verzamelt in juni te Compiègne een groot leger. Er zijn ruim drieduizend ruiters (Falter & Verbruggen, 2002, p. 89). Half juni 1297 rukt het goed uitgeruste Franse leger naar de Vlaamse grens en het ziet er niet naar uit dat Gwijde van Dampierre veel steun zal krijgen van de Engelse vorst.

De Engelse vorst, Edward I, krijgt de wind van voor bij de inlandse adel en clerus. Op 25 februari 1296 vaardigt paus Bonifatius VIII zijn bul *Claricis Laicos* uit. Deze is vooral bedoeld tegen de Franse en Engelse vorst. In die bul wordt gedreigd met excommunicatie aan iedereen die belastingen inde bij de clerus zonder toestemming van de paus. Koning Edward I roept de clerus samen in London. Daar stelt hij dat de clerus een vijfde van hun opbrengsten moet afstaan aan de kroon om de expeditie naar Vlaanderen te sponsoren. De clerus beroept zich op de pas uitgevaardigde bul en weigert de belasting. De clerus wordt hierop door Edward I vogelvrij verklaard. De graanschuur van de aartsbisschop van Canterbury wordt verzegeld. Dit is zo'n sterk statement dat de clerus inbindt. Na nog wat verwickelingen, duurt het tot het najaar van datzelfde jaar tot Edward I nieuwe inkomsten verkrijgt. Ook bij de adel ondervindt hij weerstand. Ze zien het niet zitten om een overzeese expeditie te financieren. Later zal het bijna leiden tot een burgeroorlog. Edward I kan het tij keren door in het najaar van 1297 de Magna Charta te herbevestigen. De weerstand van clerus en adel zorgen ervoor dat de Engelse militaire steun voor de Vlaamse graaf lang op zich laat wachten. Het zou duren tot eind augustus vooraleer de sterk uitgedunde Engelse vloot aankomt in Sluis. Op 1 september arriveert hij in Brugge. Daar wordt hij niet echt hartelijk ontvangen en resideert dan maar in Gent. Het feit dat Brugge op het punt stond te capituleren, zal zeker hebben meegespeeld.

De Franse vorst verzamelt een groot leger te Compiègne van waarschijnlijk 3000 ruiters (Falter & Verbruggen, 2002, p. 89). Op 15 juni steekt een troepenmacht onder leiding van Charles van Valois en Raoul de Nesle de grens over en valt Raches aan. Daar vallen de eerste doden en volgens een bron wordt de hele stad in brand gestoken. Een voorbode van de kracht en efficiëntie van het Franse leger. De stad Rijsel wordt omsingeld en van daaruit worden raids gelanceerd. In Komen wordt de brug over de Leie bewaakt door Ieperlingen, huurlingen en Duitse krijgslieden (Matthys, 1999, p. 96). Ze moeten al gauw het onderspit delven. De Franse troepen trekken naar Waasten, deze stad wordt veroverd. Het volgende doelwit is Ieper. Tot een verovering komt het niet, maar de buitenrand wordt volledig geplunderd en platgebrand. Dat het Vlaamse leger in het begin van de Frans-Vlaamse Oorlog weinig weerstand kan bieden tegen het goed uitgeruste Franse leger, is nu wel duidelijk.

Dat wordt nog meer benadrukt in een slag nabij Veurne. Daar heeft zich een troepenmacht, verzameld door Willem van Gulik in Ieper en andere Vlamingen en Duitsers, zich klaargemaakt voor een verrassingsaanval op het leger van de graaf van Artois. De Fransen zegevieren, maar lijden zware verliezen. De Vlamingen zijn nog zwaarder getroffen: Willem van Gulik wordt zwaargewond gevangen genomen, tweehonderd Vlamingen en Duitsers sneuvelen. Kort daarna capituleert Rijsel (de omsingeling zorgde ervoor dat de mondvoorraad in de stad slonk) en Brugge.

Illustratie 2 - Inval Franse leger na leenopzegging Gwijde van Dampierre

De paus fungeert als vredesonderhandelaar. Op 9 oktober 1297 wordt een vredesakkoord gesloten. Nog net daarvoor had Robrecht de Béthune Damme kunnen veroveren.

De commerciële relaties tussen Frankrijk en Vlaanderen gaan hun gewone gang, wat de leperse handelaars ten goede komt (Matthys, 1999, p. 98).

De staatsgreep van Gwijde van Dampierre lijkt op het eerste zicht niets goeds met zich mee te brengen. Maar het Engels-Vlaams akkoord, zorgt er wel voor dat aanzienlijke bedragen van de Engelse kroon naar de Vlaamse graaf gaan. De Vlaamse graaf heeft schulden bij verschillende Vlaamse steden, waaronder Leper. In het najaar van 1297 geeft de graaf de goedkeuring aan de leperse schepenen om het geld op te halen bij de Engelse vorst. Dat loopt op niets uit omdat er in Schotland een opstand was uitgebroken en er geen geld was. Andries Broederlam en Jan van Loo, leperse schepenen, keerden met lege handen van hun reis terug. Maar er was sinds 1297 wel weer wolexport mogelijk vanuit Engeland! In de periode 1297 en 1298 wordt slechts een vijfde wol

geëxporteerd vergeleken met het jaar 1290. De maanden waarin geëxporteerd wordt, zijn enkel mei, juni, juli, augustus en september van het jaar 1297 (Matthys, 1999, p. 98).

1.4 Derde fase - status quo

Het wapenbestand, onderhandeld door de paus, wordt vastgelegd op 9 oktober 1297 in Sint-Baafs-Vijve. Het wordt meerdere malen verlengd. Het originele akkoord was maar van kracht tot 7 december van datzelfde jaar. Op 23 oktober of november wordt dit bestand te Kortrijk verlengd in de abdij van Groeninge tot 18 februari of maart.² De rol van de paus mag hierin niet onderschat worden. Zo stuurt hij in januari enkele gezanten om het verdrag te verlengen. Dat lukt en er zal vrede zijn tot 6 januari 1300. Op 27 juni 1298 wordt er ook vrede gesloten tussen Frankrijk en Engeland. Dat wordt besloten met twee huwelijken. Filippina van Vlaanderen en de graaf worden niet opgenomen in dat bestand!

Beide partijen versterkten hun posities. Zo bouwen de Fransen een aarden omwalling rond Brugge en worden er naast grachten ook stadspoorten aangelegd. Ook Gwijde en koning Edward zitten niet stil. Rond Gent, Aardenburg, Damme, Oudenaarde, Deinze en Kassel worden versterkingen gebouwd.

Ondertussen wil koning Edward I terug naar Engeland om tegen de opstandige Schotten te vechten. De onderhandelingen met de Franse vorst via de paus hebben wellicht ook een rol gespeeld. Koning Edward I blijft tot maart 1300 in Gent. Ook de Gentenaars wilden hun bondgenoten weg. Dit kunnen we lezen in Velthem:

*Qualike droegense overeen
Metten Vlamingen, alst wel sceen
Want haer sout was hem te cleene,
Ende angreep somwile om tgene
Dinge, die hem niene waren*

Ook dit staat te lezen:

*Met haren wiven wilden si daer naer
Oft met haren dochteren leegen.
Ende wilden sijt hem dan ontseegen
So dreigeden sise en sloegense mede
Hieraf quam daer grote pijnlijchede
Ende verdriet in beiden siden.*

Heel vaak wordt het beeld geschetst dat het gewone volk een klauwaard is en dus Vlaamdsgezind en elke schepen of andere stadsmagistraat een lელიaard en dus Fransgezind. Dit 'zwart-witdenken' klopt niet. De schepenen van Ieper hebben bijvoorbeeld geregeld meetings met Gwijde van Dampierre en koning Edward I te Gent. Afgevaardigden verblijven er enkele dagen of zelfs een week te Gent. Tijdens de vredesonderhandelingen, onder leiding van de pauselijke stoel, worden er ook giften gestuurd vanuit de stad Ieper om het gezelschap gunstiger te stemmen (d.w.z. de paus en zijn gevolg).

Hoewel er een status quo was, zijn beide partijen druk in de weer om hun posities te verbeteren. Niet alleen militair (supra) maar ook economisch. Goederen van de tegenpartij worden geconfisqueerd. Zo zal bv. Gwijde van Dampierre geconfisqueerde goederen van gevluchte lელიaards verdelen onder zijn bondgenoten om hen zo sterker aan hem te binden. De Franse vorst beschouwt Vlaanderen niet meer als een leen, maar als eigen bezit. Net om die reden, verbiedt hij de graaf munten te slaan in de bezette gebieden. Hij laat ook vele muntateliers vernietigen. Langs de andere kant verbiedt de graaf in de niet-bezette gebieden het gebruik van de koninklijke munt. In Ieper wordt er een muntatelier opgericht! Dat de spanningen economisch nefast zijn, spreekt

² In het boek van P. Despriet wordt er vermeld dat het vredesakkoord werd verlengd in oktober. In het boek van J.F. Verbruggen en R. Falter wordt het akkoord verlengd in november. Deze duurt volgens Despriet tot februari en volgens Verbruggen en Falter tot maart.

voor zich. De handel wordt zeer zwaar getroffen. Handelswegen richting leper worden geblokkeerd of handelsgoederen worden geconfisqueerd door lelieaards (Matthys, 1999, p. 102).

Een ander noemenswaardig feit is ook dat Gwijde van Dampierre zijn bevoegdheden in de regering van het graafschap overlaat aan zijn zoon Robrecht van Béthune op 3 november 1299. Gwijde van Dampierre is dan al 74 jaar (Despriet, 2002, p.43).

1.5 Vierde fase – Franse aanval in het voorjaar 1300

Op 31 januari 1298 komen beide partijen nog bijeen in Doornik op initiatief van de paus om het bestand (dat doen liep tot 1300) te verlengen met een jaar. Maar hoe meer het 6 januari 1300 nadert, hoe meer het er naar uitziet dat Filips de Schone IV zich niet aan die afspraak gaat houden.

Charles de Valois, Frans legeraanvoerder, trekt Béthune binnen. Prompt geeft Dowaaï zich over. In een afvaardiging van de burgers van diezelfde stad, krijgt hij er de sleutels overhandigd. Op 6 januari, niet toevallig het einde van de vrede, trekt de broer van de koning de stad binnen en bevestigt de privileges van de stad en laat de schepenen het bestuur voeren (Falter & Verbruggen, 2002, p.111). Vanaf 7 januari trekt een aanzienlijke ruiterschare en een afdeling voetvolk onder leiding van Wale Paièle, richting de lakenstad. Eerstdaags volgt er een zware slag nabij het dorpje Haringe. Er wordt een nieuw Vlaams wapen geïntroduceerd bij de Vlaamse troepen. De *godendac*, een stok die lang en goed gemaakt is om met beide handen te slaan en met het voorste gedeelte, dat van ijzer gemaakt is, kan men de vijand steken (vrij naar Guillaume Guiart – een burger uit Orléans). De streek rond Ieper wordt volledig vernietigd. De stad zelf wordt echter niet ingenomen omdat ze stevig genoeg werd versterkt. Dat geldt ook voor Brugge, waar vooral de Franse Karel van Valois aan het werk is. Vanaf eind maart of begin april beginnen de vijandelijkheden opnieuw. Nu zullen de Fransen doorzetten en de laatste Vlaamse bolwerken usurperen.

Ieper, een van de weinige Vlaamse steden die nog in Vlaamse handen is (net als Cassel, Gent, Oudenaarde en Deinze), vroeg aan Robrecht versterking. Dat de situatie zeer moeilijk was in Ieper, blijkt uit een brief van gevluchte inwoners van Roeselare die op aanraden van de graaf zich verschansten in Ieper.

“Edele heer, graaf van Vlaanderen, wij, uw arme lieden van Roeselare, die verbrand zijn en verjaagd, laten weten, met wenende ogen, dat in Ieper het bevel is uitgevaardigd, op straf van 10 ponden, dat alle vreemdelingen die naar Ieper gevlucht zijn, de stad moeten verlaten tussen dinsdagavond eerstkomend... (Falter & Verbruggen, 2002, p. 114).”

De graaf stuurt twee gezanten en die vertellen dat er hulp op komst is vanuit Zeeland, Engeland. Ook de paus stuurt gezanten. Dat blijkt echter niet helemaal te kloppen.

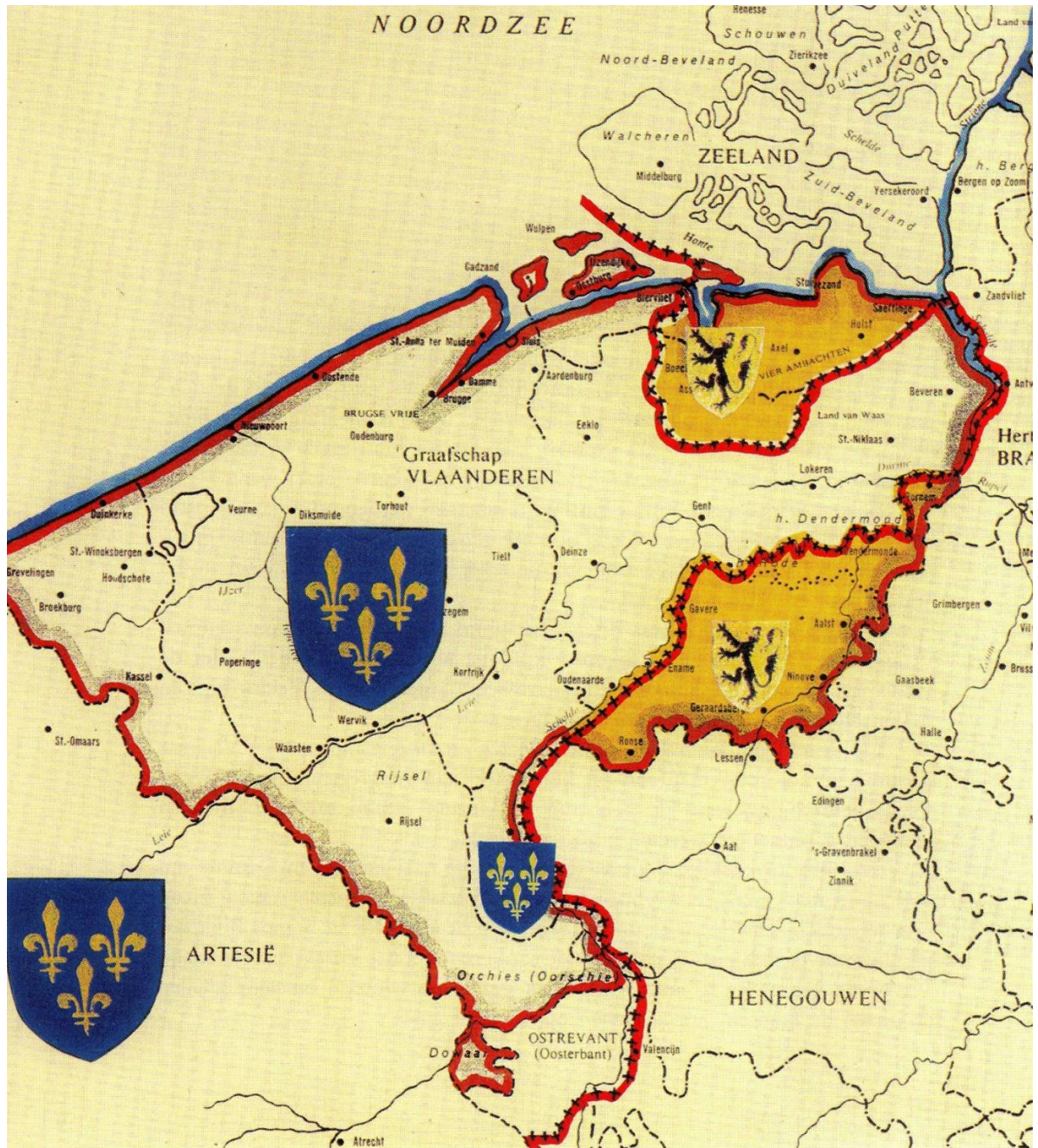
Op 3 mei vindt in de Ieperse lakenhalle een crisisvergadering plaats. 800 Edelen komen tot de conclusie dat de situatie uitzichtloos is. Toen was al geweten dat Damme had gecapituleerd. Slechts dertig aanwezigen dachten dat Ieper nog lang stand ging houden. Waarschijnlijk op 13 mei of op 21 mei capituleert Ieper, als laatste stad. Geheel Vlaanderen is rechtstreeks onder het gezag geplaatst van Filips IV de Schone. Gilbert van Outer schreef deze klagzang:

*“Vlaanderen, eens door een gunstig gesternte geleid
nu door stormen onttakeld, een drijvend wrak.
Vlaanderen, dat ooit in weelde praalde
thans neergeveld in slijk en asse treurt.
Vlaanderen, dat altijd heersen mocht en nu op een slaaf
in lompen lijkt. Hoe diep ben jij gevallen.
En toch, de hoop bestaat dat jij ooit zult opstaan
en troost zult vinden. Dat ieder van ons zegge: het weze zo!*

Frankrijk juicht! Maar 't einde kan verkeren.

Het lot verandert snel... (<http://www.westhoek.net/oorlogmetfrankrijk.htm>).”

Illustratie 3 - Franse vorst neemt de macht in Vlaanderen

1.6 Vijfde fase – sluimerend verzet

Het hele zuiden van het graafschap werd drie jaar lang geterroriseerd. Nu de eenmaking met de Franse kroon een feit is, is er 'rust'. De stedelijke economie heeft zeer zwaar geleden tijdens de oorlog. Ieper heeft honger geleden omdat de handel zo goed als stilgevallen is (zie supra).

Filips IV de Schone onderneemt in 1301 een triomftocht doorheen verschillende steden. Op 13 juni 1301 wordt ook Ieper aangedaan. De Ieperse schepenen hoopten op een bekrachtiging van hun privileges. Ze hebben ook twee eisen: de ene is een vergoeding voor de verschillende confiscaties van hun handelswaar; de andere, handelt over vrije toegang tot de jaarmarkten van Champagne. Het antwoord op hun verzoeken komt pas in september 1301, waar Filips IV de Schone de Rekenkamer van Vlaanderen voorziet. De Franse koning gaat in op het verzoekschrift. Maar er wordt wel gesleuteld aan enkele privileges. Zo wordt het stadsbestuur van Ieper (en Gent) hervormd en verliezen de aftredende schepenen het recht om vijf kiezers aan te stellen. Ze mogen wel nog drie kiezers benoemen maar de Franse vorst mag er evenveel benoemen, zodat Filips IV een voldoende grote aanhang blijft hebben in de Ieperse schepenbank. De stadswallen moesten afgebroken worden. Een bepaalde wijk (Carnificium) wordt aan Filips afgestaan samen met de inkomsten die daaruit voortvloeien. Jaarlijks moet Ieper, als straf voor zijn graafsgezinde houding tijdens het conflict, een aanzienlijk bedrag betalen. Ook wordt er een beslissing bekrachtigd dat er dwangburchten moeten komen in Rijsel, Kortrijk en Brugge, een grote meerkost.

Het bestuur van het graafschap Vlaanderen wordt onder het toezicht geplaatst van een landvoogd. Jacques de Châtillon wordt benoemd als *lieutenant du roi* door Filips de Schone (Falter en Verbruggen, 2002, p.119). De Châtillon steunt sterk op de lelieaards in de Vlaamse steden en dreef zo de Vlaamse tegenstelling op de spits. Robrecht de Béthune, '*de leeuw van Vlaanderen*' en Gwijde van Dampierre worden met nog veel andere graafgezinde edelen opgesloten in verschillende gevangenissen verspreid over gans Frankrijk. Zo schrijft van Velthem het:

*“Volgens mijn bron begaf Gwijde zich uit
eigen beweging in gevangenschap het jaar
nadat Edward, koning van Engeland, uit
Gent was vertrokken, zoals ik hiervoor al
verhaald heb.
Ik zal nu iets vertellen over wie met hem
meedingen om hem niet in de steek te laten
toen hij zich vrijwillig gevangen gaf. Ik zal
hun namen en hun wederwaardigheden
opsommen. Gwijde gaf zich voor zijn land als gevangene
over, echt waar. Hij werd samen met heer
Giffret Rosiers naar Compiègne gebracht.
Heer Robert de Béthune, de rechtmatige
opvolger in Vlaanderen, zat gevangen in een
versterking op zeven dagreizen ten
zuidwesten van Parijs, zo'n 45 kilometer van
Tours, in Chinon, als ik het goed heb; heer
Willem van Steenhuyzen, een ridder, was bij
hem.”*

Het is niet zo duidelijk welke kant de bevolking kiest in deze situatie. We laten een anonieme kroniekschrijver uit Doornik aan het woord. Deze kroniekschrijver beschrijft de komst en het verblijf van Jacques de Châtillon.

“Hij kwam naar Brugge en werd daar goed gezien en ontvangen door de goede mensen van de stad. Zo ook zijn mannen. Ze bleven er met zo velen zo lang dat sommigen de goede vrouwen ontvoerden en verkrachtten, van de burgerij van de stad, en andere, en jonge meisjes. Zozeer dat het die van Brugge begon tegen te steken. En om die feiten, en om andere, begonnen ze in het geheim samen te komen.”

Hieruit kunnen we heel wat afleiden. De verwijzing naar ‘de goede mensen van de stad’ wijst erop dat het vooral de gegoeden zijn die hem verwelkomen. Ook de verwijzing dat het ‘die van Brugge begon tegen te steken’ voor ‘die feiten, en om andere’, zegt ons heel wat. Die ‘andere’ redenen zijn hoogstwaarschijnlijk economisch getint. De keuze van kamp wordt waarschijnlijk bepaald uit opportunisme. Vast staat dat situatie in het graafschap explosief is.

Zeker in de steden zijn er ongeregelheden. Als Filips IV de Schone op 22 mei de stad Gent bezoekt, roept de bevolking dat hij het ongeld moet afschaffen. Het gaat specifiek over een belasting op voedingswaren, bier en mede. De koning schaft deze belasting af. Brugge heeft ook zo’n belasting (ongeld~assise). Het stadsbestuur vaardigt een bevel uit dat de bevolking de koning niet mag toeroepen. Het is zo dat de vorst niet veel verliest aan het laten wegvallen van deze belasting, maar het stadsbestuur daarentegen verdient er wel een aardige duit aan.

Uit protest zwijgt de bevolking als de koning de stad binnenkomt. Het loopt helemaal uit de hand als het stadsbestuur de zware kost van zo’n intrede, waaronder het aankopen van gelegenheidskledij voor de schepen en geschenken aan de vorst, financiert met geld, gewonnen uit die assise. Er staat een echte ‘volksheid’ op, of dat hebben we misschien later van hem gemaakt. Pieter de Coninc is op zich geen opvallend persoon maar hij is welbespraakt en veroorzaakt een opstand. Een van zijn meest genoemde medestanders is Jan Breydel. Daarmee is huidige standbeeld op de Grote Markt in Brugge een feit. Het stadsbestuur overreedt de baljuw om de man op te sluiten. Als de inwoners van de stad, en vooral de ambachtslui dit horen, wapenen ze zich en zorgen ervoor dat de Coninc en zijn trawanten worden vrijgelaten. Jacques de Châtillon reageert met represailles omdat hij deze gebeurtenis ziet als een ondermijning van zijn gezag. De vrijheden en privileges van de stad worden afgeschaft. Ook de stadsmuren worden gesloopt. Pieter de Coninc wordt verbannen.

Niet alleen in Brugge is er onrust en onvrede tegenover de Franse bezetting. In Ieper worden tussen mei 1300 en juni 1301, 949 inwoners gestraft met verbanning, opsluiting of boetes (Despriet, 2002, p. 64).

Hierboven is duidelijk geworden dat er wel degelijk een sluimerend verzet is tegen de Franse kroon. Zeker Brugge en Gent blijken haarden van verzet te zijn. Zo wordt het ongeld terug ingevoerd in Gent. Dit leidt tot een opstand (2 april 1302) waarbij het gravensteen wordt belegerd door graafgezinden. Twee schepenen en 11 koningsgezinden laten het leven. Ook worden huizen van lelieaards geplunderd.

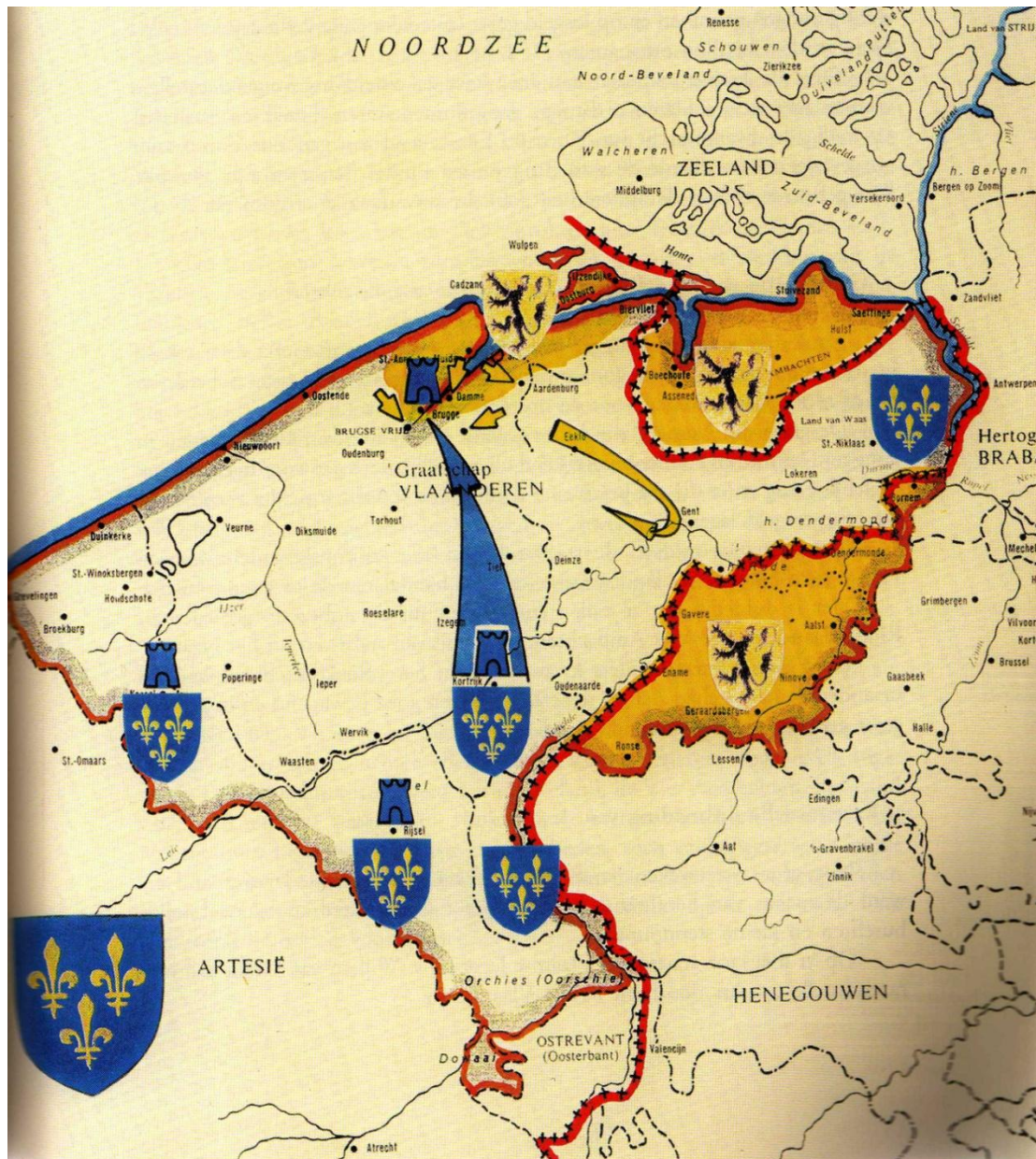
In Brugge keert ook het tij. Onder impuls van graafgezinde kopstukken als Jan van Namen, Gwijde van Namen en Willem van Gulik, wordt Pieter de Coninc terug de stad binnen gebracht, waar hij meteen het volk achter zich schaart en zo de lelieaardse patriciërs uit de stad kan verjagen. De Vlaamse kopstukken krijgen plotseling ook steun uit onverwachte hoek, die van de paus (zie bul *Ausculda Fili*).

De Franse vorst voelt dat een alliantie tussen Gent en Brugge wel eens nefast zou kunnen zijn voor de stabiliteit van het geïsurpeerde grondgebied. Want ondertussen is er al een gentlemen’s agreement gesloten tussen de ambachten. Deze hebben al kleine successen geboekt. Zo is bijvoorbeeld het bestuur van Aardenburg in handen van graafgezinden. Ook het kasteel van Male wordt veroverd op het leger dat onder leiding staat van Michel du Mans. Op 7 mei roept Filips IV de Schone om te mobiliseren en drie dagen later is Robert van Artois aangesteld als bevelhebber.

Tegelijkertijd stuurt de vorst ook Pierre Flote, een voorname raadgever aan het Franse hof, naar het graafschap om te onderhandelen met de twee steden. Met succes, Gent capituleert vrijwel meteen. Dit is een kaakslag voor de Coninc. Een Frans leger trekt op naar Brugge. Het ziet er naar uit dat de laatste weerstand in de kiem zal worden gesmoord.

1.7 Zevende fase – ‘Brugse metten’ en de ‘Guldensporenslag’

Illustratie 4 - De tocht van Jacques de Châtillon

Op de vooravond van 17 mei 1302 trekt het Franse leger Brugge binnen. Op 16 mei heeft het Brugse stadsbestuur al afgekondigd dat iedereen dat iets te vrezen heeft, de stad mag en kan ontvluchten. Duizenden mensen slaan op vlucht. De Franse legermacht is goed bewapend en boezemt angst in bij de Bruggelingen. De avond valt en de manschappen gaan verspreid over de stad slapen. Bij zonsopgang op vrijdag 18 mei gebeurt het volgende.

“Het volk kwam naar buiten, in groten getale. Gewapend ging het op zoek naar de Fransen, in de huizen, in de straten, in allerlei hoeken. En voor ze iets konden zeggen, was hen vaak het leven al ontnomen (Falter & Verbruggen, 2002, p. 141).”

De bannelingen die zich hadden bewapend, kunnen gemakkelijk de stad binnen geraken omdat de grachten waren gedempt en de omwallingen afgebroken. In het tumult kunnen de Franse ridders niet op tijd hun uitrusting aantrekken. Het wordt een echt bloedbad. Tientallen Fransen laten het leven. Waarschijnlijk omdat ze zichzelf verraden doordat ze de leuze ‘scilte ende vriende’ niet goed kunnen uitspreken. Minstens 120 edellieden laten het leven, velen worden gevangen genomen.

Het gebeuren zou zich als een lopend vuurtje hebben verspreid. Velthem laat het volgende optekenen over de reactie van de Franse vorst (Velthem schrijft tien jaar na datum):

“de koning van Frankrijk hierover zo vreselijk kwaad was, dat zelfs alle mensen samen hem nooit ertoe zouden kunnen brengen vrede te sluiten met die van Brugge.”

Willem van Gulik en Gwij van Namen verblijven na de ‘goet vridach’ in Brugge om het komend treffen voor te bereiden. Ook Jan van Renesse versterkt het Vlaamse contingent. De stad Brugge helpt de opstandelingen zonder weerga. Zo zijn Brugse boden door Vlaanderen getrokken om steden voor de Vlaamse zaak te winnen, ook Ieper wordt aangedaan. Ieper stuurt niet veel later zelf boden naar Brugge om de sleutel van de stad te geven aan Gwijde van Namen. De privileges van Ieper worden bevestigd en de schepenverkiezing die Filips IV de Schone had ingevoerd, wordt afgeschaft. Ook mogen de stadomwallingen heropgebouwd worden en de boete die Ieper nog had staan bij de Franse vorst, wordt kwijtgescholden. Maar het is niet helemaal duidelijk of de Ieperse schepenbank zo loyaal is. Het is zo dat het stadsbestuur koningsgezind is, een gevolg van het ‘verkiezingssysteem’ dat Filips IV in 1301 invoerde, maar zich toch al dan niet spontaan achter de Vlaamse zaak scharen om zo geen opstand te krijgen met ‘het gemeen’ (Matthys, 1999, p. 109).

Uiteindelijk blijven er nog enkele Franse bolwerken over. Eén daarvan is de burcht in Kortrijk. Deze burcht is een dwangburcht om zo de omliggende gebieden onder de knoet te houden. Ironisch genoeg wordt hun Franse dwangburcht een gevangenis. De Fransen zitten er vast en wachten op hun bevrijding. 's Avonds 8 juli 1302 bereikt het Franse leger de Pottelberg waar ze hun kamp opslaan. Ondertussen hebben de Vlaamse eenheden niet stilgezeten. Jan van Renesse, een Zeeuw, heeft ondertussen de Vlaamse militie versterkt. Verschillende steden sturen versterking. Ook Ieper stuurt troepen. Verschillende bronnen spreken elkaar tegen, maar het zou gaan om 500 man voetvolk en enkele boogschutters. Een andere bron spreekt van 1200 man voetvolk. Over die cijfers valt natuurlijk te redetwisten, maar hoe dan ook zijn het nog altijd beduidend minder militie dan een stad zoals Brugge. Dat wijst nogmaals op de weifelende houding van het Ieperse leliegezind stadsbestuur.

Illustratie 5 - het 'Vlaamse' verzet

Het Franse leger onder leiding van Artois, bestaat vooral uit ridders uit Noord-Frankrijk. Maar het telt ook huurlingen uit Lotharingen, Henegouwen en Brabant. Het doel van het goeduitgeruste Franse leger is de ontzetting van de Franse burcht die door de Vlamingen belegerd wordt. De Vlamingen zijn al snel op de hoogte van het naderende gevaar. Willem van Gulik komt met zijn contingent inderhaast naar Kortrijk (hij was aan het vechten nabij Kassel).

Het Franse leger is gestationeerd op de Pottelberg, een kleine heuvel buiten de stadsmuren, een strategische positie. De streek rond de Pottelberg wordt geplunderd, verwoest en geterriseerd. Er worden verschillende aanvallen vanuit de heuvel gelanceerd, ze stuiten steeds op hardhandig verzet bij de Vlamingen.

11 Juli 1302 staan beide troepen oog in oog. Maar voor de hel losbarst, slaat Gwijde van Namen nog enkele lieden tot ridder, waaronder Pieter de Coninc. Het veld waar de slag zal plaats vinden, ligt net buiten de stad nabij de abdij van Groeninge. De strijd waarvan we niet alle details weten, is

bijzonder heftig en begint net na de middag.³ De Fransen starten met een beschieting door de boogschutters, om daarna te chargeren. De Vlamingen stonden goed opgesteld en konden de Fransen goed tegenhouden met hun pieken en goedendags. Willem van Saafte, een broeder uit de abdij Ter Doest, zou zijn opgefallen door zijn heldhaftigheid. In het begin van het strijdgewoel lanceert Jean de Lens vanuit de Franse burcht een aanval om de Vlamingen in de rug aan te vallen. Daar stonden de Ieperlingen opgesteld om een dergelijke aanval in de kiem te smoren. Zo geschiedde het ook. Zodra de Franse ridders vaststellen dat ze zich in het verliezende kamp bevinden, slaan ze op de vlucht. Veel vermoeide paarden struikelen tijdens het vluchten in de vele diepe en ondiepe grachten, typerend aan het landschap in Zuidwest-Vlaanderen. Zo hebben zeker enkele ridders het leven gelaten door verdrinking of verstikking. Hun zware harnassen zullen daar wel voor iets tussen hebben gezeten. Later hebben Franse geschriften getracht om het verlies van de Fransen af te schuiven op bedrog van de Vlamingen die een diepe gracht zouden hebben gemaakt in het midden van het slagveld. Veel Franse ridders sterven op het slagveld, maar nog meer laten het leven tijdens het vluchten.

De 13^e of de 14^e juli geeft de Franse burcht zich over. Het Vlaamse leger, vooral voetvolk, heeft het prestigieuze Franse leger verslagen. Of het nu een lucky shot was of een slechte organisatie van het Franse leger, hoe dan ook sloeg dit nieuws in als een bom bij tijdgenoten.

³ Omtrent 1302 – Paul Trio, Vlaanderen de leeuw. Het relaas van de Slag bij Kortrijk opnieuw aan de bronnen getoetst. We hebben duidelijk geopteerd voor een korte versie van de Guldensporenslag weer te geven die Paul Trio geschetst heeft. Hij heeft de meest betrouwbare bronnen gebruikt. Daardoor ontbreken vaak franjes aan het verhaal die in ons geheugen liggen als zijnde ‘waar’.

1.8 Achtste fase – Pevelenberg en Athis-sur-Orge

Het nieuws verspreidt zich snel en bereikt al vlug Gent. In de volkswijken worden banieren van o.a. Willem van Gulik gedragen. Men vertrappelt de lelievlag en hijst de liebaardse vlag. De meute doot elke lelieaard die men tegenkomt. De leider van het stedelijk bestuur geeft de stad over aan Gwijde van Namen. Op 14 juli doen de troepen een triomfantelijke intocht in Gent. Er wordt uitbundig gefeest.

Op 4 augustus bestormen Ieperlingen en Gentenaren Rijsel. Op 15 augustus capituleert de stad onder druk van de inwoners van de stad, die de kaart trokken van de graaf. Ook Douai capituleert en dat onder min of meer dezelfde voorwaarden als Rijsel.

Drie maanden na de Brugse Metten was Vlaanderen in handen van familie van de Graaf van Vlaanderen. Lang zal deze triomf niet duren.

De oorlog lijkt een slepend verloop te krijgen (Matthys, 1999, 114). Er waren verschillende raids van beide kanten. Zo schrijven we 14 augustus 1302. Franse troepen dringen met een honderdtal edellieden en evenveel voetvolk Grevelingen binnen en overrompelen er de haven.

Illustratie 6 - Situatie na de Guldensporenslag (vóór Pevelenberg)

Op 14 oktober 1302 wordt een aanval gelanceerd door de Vlamingen vanuit datzelfde Grevelingen. Ze bereiken zelfs Calais. Ze kunnen rekenen op steun van de plaatselijke bevolking.

Het is pas in de winter dat er betrekkelijke rust heerst. Ieper krijgt op 22 november 1302 de goedkeuring van Jan van Namen om een tweede omwalling te bouwen.

Jan van Namen wou een alliantie sluiten met de Engelse kroon. Ieper stuurt Walter Leonis, Frans de Beer, Jan Scattin, Jan Belle en Michiel Scipboetre mee met een gezantschap dat bestaat uit 4 ridders en een twintigtal burgers (en klerken). Ze keren wel van een kale reis terug, de alliantie wordt resoluut afgewezen. De Engelse kroon heeft meer baat bij goede relaties met Frankrijk.

Na de 'winterstop' gaan de aanvallen door. We schrijven 4 april 1303. Dit is niet zomaar een raid maar een ware slag waar de troepen onder leiding van Willem van Gulik het opnemen tegen het garnizoen van Sint-Omaars. Het slagveld is de wijk Scoubrouck nabij de burcht van Arke. Die burcht wordt door Ieperlingen bestormd. De Ieperse boogschutters raken ingesloten en verliezen 600 van de 800 manschappen. (Despriet, 2002, p.125). Willem van Gulik moet uiteindelijk de aftocht blazen en zijn aanval tegen Sint-Omaars staken. De Vlamingen blijven doordrukken en een nieuwe golf van invallen komt er onder leiding van Filips van Chieti. Het Franse leger trekt zich terug in Sint-Omaars en zo krijgen de Vlamingen vrij spel om een groot gebied onder de voet te lopen in het noorden van Frankrijk.

Niet alleen in de richting van het graafschap Artois wordt gevochten. Ook behalen Vlaamse troepen overwinningen in Henegouwen. Zo slagen ze erin Lessen te veroveren. Eind april 1303 trekken de Vlamingen zelfs naar Zeeland. De graaf van Holland en Henegouwen kan niet anders dan instemmen met een wapenschorsing.

Oorlog kost geld en geld verdien je o.a. door handel te drijven. Dat is nu net niet zo evident als je in staat van oorlog bent, zo is het niet anders in Ieper met als belangrijkste handelspartner Engeland. Ieperse handelaars zoals Pieter Paeldinck en Nicolaas de Beer vertrekken met honderdentien zakken wol vanuit Boston in maart 1303. Maar deze voorspoedige situatie zal niet lang blijven duren door de oorlog aan het 'westelijk front' met Filips van Chieti.

Op 11 september 1303 starten toch vredesonderhandeling. Na een tiental dagen komt het tot een akkoord. Tot mei 1304 worden de wapens neergelegd. In februari 1304 starten de gevechten opnieuw bij Henegouwen, Holland en Zeeland. Ook hier strijden Ieperlingen mee. Dat komt hen niet ten goede. In april 1304 kondigt Edward I van Engeland een wolutvoerverbod aan.

Op 20 juni 1304 start het beleg van Zierikzee. De stadsgrachten worden opgevuld en er volgen bloedige bestormingen. Er arriveert een Franse interventievloot. Op 10 augustus volgt er een ware zeeslag. Als de nacht valt, slaan Zeeuwse bemanningsleden op de vlucht. De volgende ochtend ontdekt Gwijde van Namen dat hij nog maar vijf schepen ter beschikking heeft. De nederlaag is onvermijdelijk!

Ongeveer op hetzelfde moment zijn er onderhandelingen bezig in de kerk van Pevelenberg. Filips IV de Schone is zelf aanwezig op die onderhandelingen (Despriet, 2002, p.137). De gesprekken lopen op niets uit en een strijd volgt. De Vlamingen worden in de rug aangevallen. Hun verlaten basiskamp, wordt geplunderd. De verdediging van de Vlamingen houdt stand. Er volgt een wapenschorsing maar die wordt niet nageleefd door van Gulik, die doorstoot tot binnenin het Franse kamp. Willem van Gulik laat het leven in een poging om de Franse vorst te doden. Tijdens de nacht ontruimen de Vlamingen het slagveld. Er zijn 7000 doden. De Vlamingen lijken het pleit te verliezen.

Op 23 juni 1305 wordt in Athis-sur-Orge een vredesakkoord gesloten. Het akkoord zal pas in 1307 aanvaard worden door de steden. Dit akkoord zal er voor zorgen dat het onrustig zal blijven het komende decennia in het graafschap Vlaanderen. De overeenkomst van Athis-sur-Orge heeft betrekking op de volgende punten:

- "Vlaanderen komt terug in handen van de graaf als vorstelijk gezag;
- Vlaanderen krijgt zijn vrijheid terug en wordt in zijn zelfstandigheid gevrijwaard;

- de financiële bepalingen inzake boete en herstelbetalingen ten gunste van de Franse kroon blijven behouden;
- slopen van de stadsversterkingen van Brugge, Gent, Ieper, Rijsel en Dowaaï;
- de Franse koning behoudt het bezit van Béthune, Rijsel en Dowaaï;
- de burchten van Cassel en Kortrijk worden als vestingbouwkundig complex aan de graaf overgedragen maar de bodem waarop ze staan blijft grafelijk bezit;
- de koning behoudt het recht om de dwangburchten te slopen in Kortrijk en Cassel
- de graaf van Vlaanderen, net als de edelen en de gezanten van de steden leggen een eed van trouw af aan de graaf;
- de graaf zal als ondergeschikte een leenhulde schenken aan de koning. De graaf krijgt al zijn goederen terug in bezit en mag juridische handelingen stellen die passen in zijn functie.
- de graaf wordt samen met zijn broer en zijn gevangenen edelen uit de Franse gevangnissen ontslagen en in volle vrijheid gesteld;
- Brugge krijgt als straf voor de Brugse Metten 3000 strafboetebedevaarten;
- wie als partijgenoot van de koning was beroofd, dient overeenkomstig vergoed te worden;
- inbreuken op de uitvoering van dit verdrag zal de paus straffen met een kerkelijke banvloek;
- de koning en zijn raad mogen altijd bijkomende waarborgen eisen (Despriet, 2002, p.137)".

1.9 Na het verdrag ... - een epiloog

Landverraad schreeuwden de gemeenten! Niemand begrijpt dat de graaf dit verdrag kon ondertekenen. Maar naast de vele verplichtingen is het zo dat het graafschap Vlaanderen terug een zelfstandig graafschap wordt, de doelstelling van de graaf.

Vele punten van het verdrag zijn zeer zwaar. Bijvoorbeeld de 3000 man die op bedevaart moet, waardoor de Brugse economie ontregeld zou zijn. Maar vooral aan het laatste punt wordt zwaar getild door de steden en gemeenten. Eigenlijk wordt het graafschap hier onderworpen aan de willekeur van de vorst.

Veel steden en gemeenten willen het verdrag niet aanvaarden en dus ook geen zoengeld betalen(=materiële schadevergoeding). Verschillende klachten worden ingediend bij de vorst omdat de steden vinden dat ze te veel moeten betalen ten opzichte van andere steden. De vorst stelt Enguerrand de Marigny aan als minister om deze klachten te aanhoren en om het zoengeld te innen. Hij wordt in 1315 opgehangen wegens het aannemen van steekpenningen.

Ondertussen organiseert paus Clemens V een negende kruistocht. Filips de Schone echter, heeft meer aandacht voor het Frans-Vlaamse conflict dan voor die kruistocht. De paus laat daarom de beide partijen samenkomen om een nieuw verdrag te sluiten en de strijdbijl definitief te begraven. In mei 1307 komen beide partijen samen in Poitiers. Voor de graaf, steden en gemeenten van het Graafschap Vlaanderen verloopt het gesprek niet zoals gewenst. De paus doorloopt in Poitiers het verdrag en stelt dat de vorst gelijk heeft. Enkel Brugge komt gunstig weg. De bedevaart moet niet ondernomen worden, mits het betalen van 300.000 pond.

Er heerst onrust in het graafschap. Voor- en tegenstanders van de vrede gaan met elkaar op de vuist en doodstraffen worden aan de lopende band uitgesproken. Het vredesverdrag wordt smalend het Misera Pax ('ellendige vrede') genoemd.

De Franse Vorst ziet in dat deze politiek niets oplost. Op 9 april 1309 wordt het verdrag van Athis-sur-Orge terug onderhandeld en krijgt het de naam, zoals nog tal van verdragen: het Verdrag van Parijs. De stadsversterkingen moeten niet worden gesloopt en er zullen ook geen komende waarborgen worden gevraagd (zoals beschreven in het laatste punt). Maar Brugge ratificeert het verdrag niet en zo haalt deze nieuwe poging van de Franse Vorst en Robrecht de Bethune niets uit.

Het Verdrag van Pontoise (1312) wordt wederom door Robrecht de Bethune meteen aanvaard. De graaf was onder druk gezet omdat zijn zoon, Lodewijk I van Nevers, en diens kinderen gevangen waren genomen door de Franse Vorst. In het verdrag doet de graaf onder meer afstand aan het gebied dat nu overeenkomt met Frans-Vlaanderen. Symbolisch wordt het verdrag door een grafelijke zegel voorzien op 11 juli 1312. Tien jaar na de Guldensporenslag wordt de vernedering van het Franse leger definitief uitgewist. Maar Robrechts zoon wordt niet vrijgelaten. Hij ontsnapt echter zelf in het jaar 1313. Hij vestigt zich in een gebied dat toebehoort aan het Roomse Rijk, waardoor de Franse soldaten hem niet kunnen oppakken. Filips de Schone ontnemt hem zijn erfenisrechten op het graafschap Vlaanderen. Lodewijk I van Nevers reageert tegen deze verbeurdverklaring. Het druist is tegen de Goddelijke macht, de rede, de natuur en de goede zeden volgens Lodewijk. Dit stoot Filips de Schone tegen de borst.... Een nieuwe oorlog lijkt op komst. Dit, uiteraard, tegen de zin van de paus die al een tijdje de Franse Vorst probeert te overhalen om een negende kruistocht te organiseren.

Er volgt een nieuw gesprek, georganiseerd door de paus. Je ziet duidelijk de verstrengeling tussen kroon en altaar doorheen het conflict. Maar Filips de Schone daagt niet op en stuurt een raadsman naar de conferentie van Atrecht. Deze conferentie draait uit op een mislukking en zorgt ervoor dat Robrecht de Bethune resoluut de kant kiest van zijn opvolger Lodewijk I van Nevers, die al een tijdje de steden en gemeenten opruit tegen de Franse kroon.

Het draait bijna uit op een oorlog als er Fransen worden verjaagd uit Kortrijk en onder andere Doornik wordt belegerd. De beide legers trekken naar elkaar op, maar het komt niet tot een veldslag. Op 3 september 1314 wordt er een wapenstilstand getekend. Nog datzelfde jaar sterft

Filips de Schone, waardoor er een periode van relatieve rust is. De 'lange' vrede kan ook blijven aanhouden omdat Vlaanderen wordt getroffen door een grote hongersnood in de periode 1315-1317. In leper worden in oktober 1316 drieduizend lijken op kosten van de stad begraven.

Ondertussen zijn er enkele troonwissels geweest. Aan het Franse hof volgt Louis X zijn vader op, maar hij sterft reeds in 1316. Na een kort regentschap wordt Filips van Poitiers erkend als koning van Frankrijk. Ook wordt Clemens V opgevolgd als paus door Johannes XXII.

Het Graafschap Vlaanderen hoopt door de verschillende troonwissels opnieuw een verdrag af te sluiten, maar dit maal een verdrag dat voor beide partijen aanvaardbaar was. Er gaat een delegatie Vlamingen o.l.v. Robrecht van Kassel naar Avignon (!) om hun voorstellen uiteen te zetten aan de paus.

Hieronder het Vlaamse vredesvoorstel:

- "Alle verdragen die sinds Athis door Frankrijk aan Vlaanderen werden opgedrongen moeten worden geschrapt;
- daarnaast moeten de Fransen de nodige garanties geven voor een duurzame vrede en de Vlamingen zijn bereid in compensatie daarvan zware financiële offers te brengen;
- de pairs, de raadslieden, de feodalen en de bisschoppen van Frankrijk zullen bijstand aan Vlaanderen zweren indien de koning zijn verplichtingen ten opzichte van Vlaanderen niet nakomt;
- de Vlamingen moeten in staat worden gesteld de genoemde prominenten op afdoende wijze voor te lichten over de inbreuken, van de koning op de vredesvoorwaarden;
- de mogelijkheid moet worden open gelaten om de koning te onderwerpen aan het oordeel van de Kerk met inbegrip van excommunicatie en interdict;
- evenwel, indien de koning zou afzien van Waals-Vlaanderen, dan kunnen de Vlaamse vredesvoorstellen worden gemilderd(<http://www.hermanboel.eu/dossiers-gesch35.htm>)".

De paus gaat met dit voorstel naar de koning, die het voorstel aanvaardt mits een betaling van 200.000 pond. Het graafschap weigert dit bedrag te betalen in tijden van hongersnood. De paus is niet tevreden met deze weigering en laat verschillende brieven en een bul verschijnen. Robrecht de Béthune wordt zelfs van oorlogszucht beschuldigd. Op 10 mei 1317 komt een pauselijke delegatie naar Vlaanderen om toch nog een akkoord uit de brand te slepen. Ook dit haalt niets uit.

Het lijkt uit te draaien op een conflict, maar opnieuw grijpt te paus in, want ook hij heeft plannen voor een kruistocht. In 1317 te Compiègne komt het opnieuw tot onderhandelingen. De Vlamingen weigeren de opgelegde som van 200.000 pond te betalen. De Franse vorst bereidt een oorlogscampagne voor en de Vlaamse militie nemen hun stellingen in. Het zal pas in het voorjaar van 1318 zijn, dat de Vlaamse militie oprukken naar Rijsel. Maar vele Vlaamse aanvoerders weigeren, wellicht door de economische conditie van hun steden na de hongersnood. Uiteindelijk wordt Robrecht de Béthune gedwongen van binnenuit om een vredesverdrag te tekenen met de Franse vorst. Het verdrag van Athis-sur-Orge werd heraanvaard en er werd een huwelijk gesloten met de kleinzoon van Robrecht de Béthune en de dochter van de Franse vorst, die toen amper acht jaar oud was. In het graafschap wordt dit nieuws niet overal als even heugelijk ontvangen.

In 1322 sterft Robrecht de Béthune, hij wordt opgevolgd door Lodewijk II van Nevers (Lodewijk I van Nevers was twee maand voor zijn vader gestorven). De benoeming van Lodewijk II van Nevers wordt door Karel IV van Frankrijk, opvolger van Filips van Poitiers, bevestigd.

Lodewijk II van Nevers gedraagt zich als een goede vazal en is de Franse vorst oprecht trouw, dit dik tegen de zin van de Vlaamse steden. De gespannen verhoudingen tussen de steden en de graaf nemen toe als de graaf het handelsakkoord met Engeland verbreekt om de Franse vorst bij te staan in een conflict met Engeland. Komt daarbij nog dat Lodewijk de rechtsmacht over het zwingebied toekent aan de leliegezinde Jan van Namen. Brugge voelt zich bekocht en trekt ten strijde tegen Jan van Namen. Uiteindelijk wordt Jan van Namen opgesloten in het Steen. Onderhandelingen met gezanten van de Franse kroon draaien op niets uit.

De spanning in het graafschap is te snijden. Lodewijk II van Nevers vlucht zelfs naar Nevers om niet hetzelfde lot te moeten ondergaan als Jan van Namen. Uiteindelijk en mede dankzij de stad Gent, komt er toch een vergelijk in de stad Brugge waar de graaf aanwezig is. Jan van Namen ziet af van de hem geschonken rechtsmacht. De rust keert terug in Brugge en omstreken, tot Lodewijk II van Nevers de Fransman Aspremont aanstelt als stadshouder, om te voldoen aan het verdrag van Athis-sur-Orge. Deze int meteen belastingen. De onrust keert terug. Het kustgebied revolteert. Opnieuw moet de graaf vanuit Nevers komen naar het graafschap Vlaanderen, maar hij waagt zich niet verder dan Kortrijk. Opnieuw vlucht hij naar Nevers. Hij beveelt Aspremont de belastingen terug te schroeven, maar het kwaad is geschied. Grote benden gaan op zoek naar belastingsontvangers.

De leider van de oproerkraaiers is Nicolaas Zannekin. Verschillende steden en gemeenten vallen door de 'troepen' van Zannekin, waaronder Gistel en Aardenburg. Ook schakelen Zannekin en co Robrecht van Kassel uit. Uiteindelijk overreden de raadgevers van Lodewijk om een gesprek aan te knopen met de opstandelingen. Maar hij deelt de oproerkraaiers mee dat hij enkel wil onderhandelen, als de Bruggelingen de geleden schade betalen. Het overleg wordt afgebroken vooraleer het echt van start kan gaan.

Uiteindelijk wordt de graaf gevangen genomen. De koning van Frankrijk ziet het als een aanval op zijn prestige en de vorst beveelt een stopzetting van de handel tussen het Graafschap en Frankrijk. De graaf wordt uiteindelijk vrijgelaten. Ondertussen bereidt Karel IV zijn troepen voor om het opstandige Vlaanderen opnieuw te onderdrukken.

Maar de opstandelingen zijn geen homogeen blok. Je kan een harde kern onderscheiden van een meer gematigde vleugel. Door druk van de laatste wordt Jan van Belle (een Ieperse poorter) naar Parijs gezonden om te onderhandelen. De Vrede van Arques (1326) was een feit, maar het is niets meer dan een vodge papier. Er wordt geen enkele eis van de opstandelingen ingewilligd.

Karel IV sterft ook zeer vroeg en wordt opgevolgd door Filip IV van Valois. Samen met Lodewijk ontwikkelen ze een strijdplan om de opstandelingen onder de voet te lopen. Het komt tot een veldslag nabij Kassel. De Vlaamse militie onder leiding van Zannekin lijken te overwinnen maar door een verrassingsaanval maken de Vlaamse opstandelingen geen schijn van kans. Met de dood van Nicolaas Zannekin lijkt er een einde te komen aan het Frans-Vlaamse conflict dat 31 jaar heeft aangesleept.

2 29 november 1303

Het uitgebreide betoog omtrent de Frans-Vlaamse kwestie in de periode 1297-1305, is belangrijk als achtergrond voor de feiten waarop ons theaterstuk is gebaseerd. De gebeurtenis van 29 november 1303 moeten we plaatsen in een ruimer geheel van drie oproeren tussen 29 november 1303 en 7 juni 1304 (Matthys, 1999). Om het bos door de bomen te zien, focussen we ons vooral op het eerste oproer die als basis diende voor ons theaterstuk. Beginnen doen we bij de versie van Lambin. Daarna formuleren we kritiek, die we ontleend hebben aan de thesis van Els Matthys, over de eenzijdige interpretatie van de feiten door Lambin. Daarin beschrijven we dat er meer dan alleen extern politieke motieven waren.

2.1 ‘Verhael van den moord’ – Een geschiedenis van de moord op 29 november 1303 volgens Jean-Jacques Lambin

In Ieper en omstreken is het verhaal van de schepenmoord niet zo heel bekend. Diegene die het verhaal wel kennen, zullen heel vaak terug grijpen naar de geschiedenis van die noodlottige dag, zoals die is verteld door Jean-Jacques Lambin, de archivaris van de stad Ieper van 1819 tot zijn dood in 1841.

De moord op de verschillende schepenen en raadsleden en anderen gegoeden van de stad vloeit voort uit het conflict tussen de graaf van Vlaanderen en de Franse vorst. We lezen even mee:

“Philips den Schoonen was nu, langs Ypre, Ryssel en Douay, naer zyne staeten teruggekeerd, als de Vlamingen, welker haet tegen de Franschen en hunne aenhangers, onder welke den bisschop van Theerenburg, Thomas, abt van de Duinen, de abten van Clairmarais, Bergen-Sint-Winoc en Veurne, de proosten van Sint-Marten te Ypre, van Eversam, Loo, Watene, en de drossaerden van West-Vlaanderen, dagelyks aangroeide, in groote magt optrokken naer Artois, alwaer zy, hunne vyanden bevechtende, nu de zege behielden en dan overwonnen wierden in schermutselingen van weinig aengelegenheid; doch zy wierden, eindeluk, niettegenstaende hunnen dappere tegenweer, verslagen en op de vlugt gedreven in een ontmoeting van de Franschen, te Arkes, by Sint-Omars, alwaer meer dan twaelf duizend Vlamingen op het slagveld bleeven:... (Lambin, 1831, p. 23)”. (sic)

De Slag bij Arke was volgens Lambin de *trigger* voor de schepenmoord. De stadsgenoten moesten het verlies verwerken en zou hen, volgens Lambin, des te meer hebben herinnerd aan de afpersingen van de Châtillon. Ze verweten de Wethouders (het stadsbestuur), dat men uitschold voor Ielieaards, dat zij de oorzaak waren van het verlies te Arkes. Lambin onderschrijft dat hij niet weet als deze beschuldiging klopt maar hij stelt wel dat dit de aanleiding gaf tot de moord.

Het gemeen trekt op de feestdag van de heilige Sint-Andries (29 november 1303) naar het stadhuis. Ze hadden vernomen dat de schepenen vergaderden om de opstand te bedwingen. De deuren worden opengebroken en men is met geweld de schepenkamer binnengedrongen zijnde de tweede verdieping van de Ieperse halletoren.

‘...en na de Wethouders op eene beledigende wyze en zonder intezien de eerbiedigheid welke zy hun, ten opzichte van hunnen bedieing verschuldigd was, verweten te hebben dat zy door verraed, de oorzaak waeren van het verlies hunner medeburgers, de gemeente riep in haere woede, smyt dood, smyt dood alle de Leliegezinden...’

Het geroep en gejoel van het gemeen aan de voet van de halletoren heeft de muitmakers aangezet op hun bloeddorstig opzet uit te voeren. Ze werden op een ‘*barbaersche*’ wijze vermoord en uit het venster van de schepenkamer geworpen.

Er wordt vermelding gemaakt van werkloosheid onder talrijke lakenwevers, vullers en doorscheerders,... Maar Lambin linkt dit op geen enkele manier met de moord. Hij ziet de Slag bij Arke als aanleiding van de moord. De oorzaken moeten gezocht worden in het Frans-Vlaamse conflict en vooral de ‘afpersingen’ van de landvoogd de Châtillon (die sneuvelde tijdens de Guldensporenslag).

2.2 De schepenmoord door de ogen van Els Matthys, Dr. J. Goossens en Dr. P. Trio.

Els Matthys schreef in 1999 de volgende thesis: 'Onlusten te Ieper in 1303 en 1304 : de rol van een interne stedelijke opstand in het democratiseringsproces van een grote Vlaamse industriestad'. Ze werd begeleid door Dr. J. Goossens, emeritus hoogleraar historische taalkunde, dialectologie en middeleeuwse literatuur en Dr. P. Trio gewoon hoogleraar Faculteit Letteren, verantwoordelijke van de Geschiedenis KuLak, verantwoordelijke van het Monitoraat Subfaculteit Letteren KuLak Geschiedenis.

Els Matthys beschrijft een ander verhaal van de moord. De acte zelf is gedetailleerder beschreven en, dat is natuurlijk het belangrijkste, de oorzaken en de aanleiding van de moord worden grondig opgespoord. Het trio plaatst dit 'oproer' in een breder geheel van drie oproeren verspreid over een halfjaar. Wij beperken ons tot de oorzaken en aanleiding van het eerste oproer. Vervolgens reconstrueren we, aan de hand van de thesis, het verloop van de avond op 29 november 1303.

2.2.1 Oorzaken

Hieronder enkele oorzaken die meegespeeld hebben aan het tot stand komen van het oproer. Er wordt amper nadruk gelegd op de Slag bij Arke. Er wordt vooral sterk de nadruk gelegd op economische factoren en sociale tegenstellingen. In de interne en externe politieke factoren speelt het conflict mee tussen het graafschap Vlaanderen en de Franse kroon.

2.2.1.1 Economische factoren

Zolang het economisch goed gaat, zijn er geen problemen en kan er aan de behoeften voldaan worden. Helt de economie over naar de andere kant met een dreiging tot recessie, dan groeit er onrust in een stad. In Ieper is dat niet anders.

Ieper kent zeker een goede en sterke economie. Hun lakens zijn wijd verspreid. Maar in de jaren zeventig van de dertiende eeuw, keert het tij omwille van Engelse wolembargo's. Dan breekt er ook een opstand uit, de zogenoemde Cokerulle (1280). Deze uitspraak wil zoveel zeggen als 'de pot loopt over'. Er volgt een stabilisatie, maar de lakennijverheid bereikt nooit meer zijn glorie van voor 1280. Met de Franse vorst op de troon wordt het er zeker niet beter op. De stad heeft zelfs momenten, door wolembargo's en exportverboden, waar ze nergens terecht kan met hun handelswaar. De handel krijgt het zwaar te verduren. Het spreekt voor zich dat de lakennijverheid zwaar getroffen wordt door de situatie.

We beschouwen deze economische factor als één van de belangrijkste. Zeker als een 'economische crisis' gepaard gaat met excessen van zowel de graaf als de Franse vorst die de streek rond Ieper plunderden.

2.2.1.2 Sociale tegenstellingen

De kloof tussen arm en rijk in de middeleeuwse stad is vrij groot. De slachtoffers van de moordpartij en de daaropvolgende plunderingen, zijn vooral de toplaag van de patriciërs. Personen met politieke macht en een grote rijkdom. Een andere groep slachtoffers, weliswaar in mindere mate, zijn personen met een groot vermogen maar zij lieten zich niet rechtstreeks in met het politieke spel. Onrechtstreeks zorgden ze, door huwelijkspolitiek op microniveau, dat ze toch een vinger in de pap te brokken hadden.

De andere groep is moeilijker consequent in te delen. Het is een mengelmoe van ambachten en verschillende sociale klassen. Over één ding zijn ze het allemaal eens: het heersende politiek bestel in de stad, heeft hun belangen niet gediend. De leiders van de oppositie kunnen we omschrijven als gegoede middenklasse. Dat zij deze opstand deels organiseerden uit eigenbelang, lijdt dan ook geen twijfel.

2.2.1.3 Externe en interne politieke factoren

De politieke macht was in handen van een gesloten groep patriciërs. Dat er misbruiken waren, was al gauw snel duidelijk. Nepotisme en corruptie waren hoogstwaarschijnlijk schering en inslag. Langs de andere kant heb je de vermogenselite die op zich geen politieke banden had, maar wel was hun rijkdom als een doorn in het oog voor 'de gewone werkmens'.

Lambin doet deze moord af als een conflict tussen klauwaards en lelieaards. Matthys stelt dat je deze scheidingslijn niet zo gemakkelijk kunt trekken. De scheidingslijn leliegezin of graafgezin, doorkruist alle lagen van de bevolking.

In het onderzoek in opdracht van Chieti, dat volgt op de moord, wordt met geen woord gerept over dit onderscheid. Maar dat het conflict meegespeeld zal hebben in de opstand, is vrij normaal. Het Ieperse gemeen had een aanzienlijk aandeel in de Ieperse inbreng in het Frans-Vlaamse conflict. Er sneuvelen arbeidskrachten en dat het gemeen een compensatie wil, is normaal. Dat het grote troepenverlies nabij Arke meegespeeld heeft in de opstand, staat buiten kijf maar dat dit de enige reden voor het oproer zou zijn zoals Lambin beweerd, lijkt ons uitgesloten.

2.2.2 Aanleiding

De druppel die de emmer deed overlopen, is hoogstwaarschijnlijk een financieel debacle. De Raad van XXVII wordt samengeroepen door de hoofdmannen Jan van Cauwetin en Boidin Ghert. Samengeroepen is niet meteen het juiste woord. De hoofdmannen hebben erop aangedrongen dat de Raad hen de boekhouding ging tonen. Waarom? Dat is niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk ging het om oneigen gebruik van de schepenen van belastingsgeld of een vereffening van een geldschuld. Hoe dan ook, de opstandelingen vermoeden dat er geld stroomde van de Stadskas naar de zakken van de schepenen en raadsleden en dit in tijden van crisis. Dit was waarschijnlijk de aanleiding voor de opstand.

2.2.3 Het verloop van 29 november 1303

Het verloop volgens Matthys van de avond loopt anders en gedetailleerder dan bij Lambin. Op zich blijft het belangrijkste punt dat enkele schepenen en raadsleden en andere welgestelden worden vermoord.

Op 29 november 1303 verzamelden zich verschillende drapiers, wevers, vollers en andere ambachtslui in het huis van minger Jan van Marck. Zo laptten ze het samenscholingsverbod, ingevoerd na de Cokerulle, aan hun laars. Van daaruit trekken ze naar de lakenhallen met maar een doel: moorden.

Op dat moment zijn de schepenen en Raad van XXVII op de tweede verdieping van de lakenhallen. De Raad van XXVII zijn gedwongen samen gekomen door Jan van Cauwetin en Boidin Ghert. Ze vragen de rekening. Zoals hierboven sprake, weet men niet de precieze doelstelling daarvan. Het gesprek heeft niet lang geduurd en dat was waarschijnlijk ook niet de bedoeling van Jan van Cauwetin en Boidin Ghert. Jan van Cauwetin laat de misdadigers binnen. Met hun 'fanchoenen', messen, zwaarden,... vallen ze de schepenen aan. Bij de slachtoffers zijn zeker: Andries van den Ackere, Frans de Beer, Willem Paeldinck, Nicolaas de Vellemaker, Nicolaas van Loo. Ook elders in de stad worden stadsbestuurders vermoord. Zoals Jan Kapoen die waarschijnlijk was gevlucht naar de Sint-Maartenskerk. De moordenaars slepen hem uit de kerk en hij wordt vermoord.

De slachtoffers zijn vooral de toppolitici die de schepenbank domineerden voor een geruime tijd. Andere slachtoffers waren zeker welgesteld. De oppositie (m.a.w. de moordenaars) wordt geleid door Jan van Cauwetin en Boidin Ghert, hoofdmannen (dus moesten ze hun ambacht zo goed mogelijk besturen). Ze worden samen met 41 andere personen ter dood veroordeeld in 1304 voor de moord op de schepenen en raadsleden (en andere welgestelde patriciërs).

3 Het theaterstuk

Tekst: Dries Van Robaeys & Lennerd Carrein
Regie: Bianca Vanhaverbeke & Geert Van Robaeys
Techniek: Cis Van Robaeys & Geert Van Robaeys
Animatie: Simon Rosseel

Scène 1

Als het publiek binnenkomt en plaatsneemt, speelt het muziekstuk 'Sound of Time' op de achtergrond.

Er volgt een radiobericht:

"In Ieper is een schepen op een vreemde manier om het leven gekomen. Het gebeurde gisterenmiddag op 29 november 1303. De CHA is momenteel bezig dit verdacht overlijden te onderzoeken. Een verslag van ..."

De helikoptergeluiden sterven weg. Het licht gaat aan op de rechterhoek van het podium.

Lennerd	Ik denk... Misschien... Leg eens je been wat meer opzij...
Dries	Zo?
Lennerd	Perfect! Naam?
Dries	Andries van Ackere, eerste schepen van Ieper.
Lennerd	Hoogte?
Dries	Ik schat 1 m 65
Lennerd	Ik bedoel de hoogte van de toren?
Dries	Om en bij de 70 meter (schattend). Op slag dood?
Lennerd	Ik denk het wel ...
Lennerd	... Ik denk dat we genoeg gegevens hebben. <i>(Lennerd klapt boekje dicht)</i>

Scène 2

Deze scène volgt meteen op de vorige scène. Als Lennerd zijn boekje dichtklapt, floept het licht aan over de volledige scène. Lennerd gaat achter zijn bureau zitten en begint kaarten te zoeken. Dries stapt richting publiek.

Dries	Dames en heren, welkom in het hoofdkwartier van de CHA. De Central Historical Agency, bevoegd in het oplossen van historische moorden. De moord op Caesar bijvoorbeeld... Een fluitje van een cent... De raadselachtige dood van koning Albert I van België. Dat was geen ongeluk, nee ... dat was een moord!
Lennerd	Dries dat was geen moord... Trouwens... Kijk even mee op deze landkaart.
Dries	Chef... We laten die landkaart voor wat ze waard is ... Welkom in de digitale wereld...
Lennerd	Ik heb die digitale snufjes allemaal niet nodig... Ik heb al die vorige moorden opgelost zonder al dat elektronisch gedoe. I-Pads, I-Phones! <i>(Tot het publiek)</i> Beste onderzoekerstagiair.... Welkom op jullie eerste praktijkles ... We bevinden ons in Ieper, West-Vlaanderen... Nu gekend als de stad van 'den Grooten Oorlog'...
Dries	En Bellewaerde!
Lennerd	<i>(Zucht)</i> ... Ja Dries... Maar wij bevinden ons in de veertiende eeuw.. 1303 om precies te zijn.
Dries	Andries van Ackere was eerste schepen van Ieper. Hij is teruggevonden aan de voet van het belfort. Hoe hij daar terecht kwam, God mag het weten. Eén ding weten we zeker!... Hij is dood!
Lennerd	Morsdood... Dries ... Zoek getuigen...
Dries	Yes chef <i>(van scène)</i> . Eerst de tijdpoort openen! <i>(instellen – politielicht)</i>
Lennerd	Via de tijdpoort kunnen we terug gaan in de tijd! Het enige probleem is dat we niet mogen gezien worden, of toch zo weinig mogelijk. Want, als wij de geschiedenis op een of andere manier te veel sturen, kan dat desastreuze gevolgen hebben.
Dries	Het zal wel mijn schuld niet zijn dat de geschiedenis niet wordt beïnvloed... Wie was het die per se mee wou met Neil Armstrong naar de maan... Allez, tot straks...

Lennerd	<i>(Begint potjes te plakken)</i> Ja ja, het leven van een onderzoeker is lastig. Aarde, potjes aarde. Dat verzamel ik. Van ieder onderzoek heb ik een potje aarde. 732, de Slag bij Poitiers in dit potje. (Snuistert wat) Oh, hier het stoffelijk overschot van Karel de Grote. En kijk, hier, een potje zand van nabij de piramide van Gizeh. (Haalt uit de kast) Maar dit, dit is mijn belangrijkste potje. Daar ben ik ontzettend trots op. Zeer zéér kostbaar!!! (Laat het potje vallen doordat Dries binnenkomt) Verdorie!!!! Het stoffelijk overschot van Alexander de Grote! Oooh neen!! Dries, haal een borstel! (Lennerd gaat uit zijn dak)
Dries	<i>(haalt borstel)</i>
Lennerd	<i>(Gooit borstel weg)</i> Ooh, Alexandertje, Alexandertje ... (Lennerd is terug professioneel kalm) En? Een getuige gevonden?
Dries	Ja ja, live op ons scherm! Via de tijdpoort heb ik een cameraverbinding kunnen realiseren met de veertiende eeuw. <i>(Loopt naar de computer en start ondertussen het filmpje op)</i> Iemand die alles zag gebeuren. Hij is de stad ontvlucht. Het kostte wat tijd om hem te vinden.
Lennerd	Ik ben benieuwd.
Harold (Geert)	<i>(Hij komt in beeld)</i>
Lennerd	Ja, vertel eens.
Harold(Geert)	<i>(Draait rond)</i>
Lennerd	Dries? Hoe heet hij?
Dries	Harold is zijn naam!
Lennerd	Harold!
Harold	<i>(Draait wat rond)</i>
Lennerd	Niet bang zijn Harold! Het is gewoon een microfoon en een camera!
Dries	Doe geen moeite. Hij snapt hier toch niks van.
Lennerd	Harold, kijk gewoon recht voor je!
Harold	<i>(Draait zich met z'n zijkant naar de camera)</i>
Lennerd	Neen, neen, andere kant!

Harold	<i>(Draait zich met z'n rug naar de camera)</i>
Lennerd	Volledig omdraaien! Ja, perfect!
Lennerd	Harold! Wat weet je over de moord?
Harold	Aah, de moord! Ik was nog maar net aangekomen in Ieper. Ik probeerde mijn Engelse wol te verkopen. Deze stad heeft ambachtslui die van deze wol prachtig laken kunnen maken. Ik was al lang blij weer eens iets te kunnen verkopen. Met de problemen tussen de Fransen en de Vlamingen was de wolhandel niet meer zo actief. Plots stormden mensen de markt op. Ik ging een beetje aan de kant, bang om onder de voet gelopen te worden. Ze beukten de deur van het belfort in. De mensen riepen: 'Smiet dood, Smiet dood, alle leliegezinden!'. Ik hoorde het breken van glas en opeens werd iemand uit het raam gegooid. Van de tweede verdieping. De mensenmassa juichte.
Lennerd	<i>(Lennerd loopt weg vanaf dat hij leliegezinden hoort – Lennerd loopt de coulissen in.)</i>
Dries	<i>(Ziet Lennerd weglopen en begrijpt er niets van)</i> Was het de eerste keer dat je in Ieper was?
Harold	Nee... Ik kom hier geregeld. Hoewel... De laatste tijd gaat het niet zo goed met de handel. Al dat gedoe tussen het graafschap Vlaanderen en Frankrijk... Dat is beslist niet goed voor de handel. Er zijn de laatste jaren zelfs embargo's geweest. Er mocht geen wol meer verhandeld worden van Engeland naar Vlaanderen, dus ook niet naar Ieper. Dat was uiteraard een ramp... Wat zeg ik?! Een regelrechte ramp voor een simpele handelaar als ik.
Lennerd	<i>(Komt op, druk bladerend in een boek rond 1302)</i> Bedankt Harold <i>(wuipt hem weg)</i> ... <i>(beeld gaat weg)</i> Natuurlijk Dries, hoe konden we dat uit het oog verliezen.
Dries	Wat chef?
Lennerd	Denk eens na... Wanneer werd de moord gepleegd?
Dries	29 november 1303
Lennerd	Is je euro nog steeds niet gevallen? Dertienhonderd en ... allez Dries!
Dries	<i>(weet van niets)</i>

Lennerd	Kom mee... Dan laat ik het je zien.

Scène 3

Onze detectives zien we terug op het beeldscherm. Ze staan op de Groeningekouter. Daar werd de Guldensporenslag (Slag bij Kortrijk) uitgevochten. (filmopname) Lennerd en Dries zijn stripfiguurtjes in de film.

Dries	We staan bij een standbeeld.
Lennerd	Ja... Maar waar?
Dries	In Kortrijk.
Lennerd	Komaan Dries ... Wanneer is onze Vlaamse feestdag?
Dries	Euh ... 11 juli
Lennerd	En weet je waarom?
Dries	Omdat het dan zomer is... Is dat niet een willekeurige datum?
Lennerd	Willekeurig?! Mijn hart... Dries... De Guldensporenslag ... 11 juli 1302! Als je een datum uit de geschiedenisles moet onthouden is het toch wel 11 juli 1302.
Dries	En dit is dan een herdenkingsmonument...
Lennerd	Goed gezien! Waren we nu 11 juli 1302 dan stonden we midden in de gevechten. Dit Dries, is het Groeningeveld... Hier vochten de lelieaards tegen de klauwaards. Het slagveld.
Dries	Hoho. Stop eventjes! Je draait weer helemaal door Lennerd. lelieaards en klauwaards. Eén of ander veld en een standbeeld. Gaat dit ons echt verder helpen met de moordzaak? We verdienen hier onze tijd. Ik vermoed trouwens dat het een liefdesaffaire is die onze Andries van Ackere de das heeft omgedaan.
Lennerd	Heb jij dan niet geluisterd naar onze getuige... Hij sprak over de leliegezinden... En er was een menigte op straat die dolgelukkig was toen onze Van Ackere naar beneden stortte ... Neen... Een liefdesaffaire, dat lijkt me uitgesloten!
Dries	Wél? Wat heeft Kortrijk te maken met een vermoorde schepen in Ieper?
Lennerd	Oké ... <i>(Lennerd knipt met z'n vingers ... Lennerd en Dries vallen uit het beeld doordat het beeld zich draait. Ze vallen op scène. De lichten floepen aan en je ziet Dries op de grond liggen en Lennerd staat al mooi recht omdat hij het gewend is. Op de achtergrond begint de PowerPoint.)</i> Dries, we onderscheiden twee kampen . Daar de Fransen en daar de Vlamingen. De Fransen onder leiding van Robert d'Artois. De Vlamingen

	onder leiding van Willem Van Gulik.
Dries	Lennerd ... De schepen is vermoord in Ieper 1303. Die Guldensporenslag heeft niets te maken met dit onderzoek. Sorry gasten, jullie eerste dag kon niet chaotischer verlopen...
Lennerd	Dries ... Zit! Luister en noteer...(roepend)
Lennerd	Wel, dat zit zo! Je weet dat de Franse koning delen van zijn rijk uitleende aan mensen die hij kon vertrouwen. Zij bestuurden dan dat deeltje land in naam van de Franse vorst. Na vele jaren beschouwden die leenmannen dat stukje land als hun eigen bezit. De aanleiding van dit conflict, de Guldensporenslag, was in feite een ruzie tussen de Franse vorst die terug de volledige macht over Graafschap Vlaanderen wou. Maar de Graaf van Vlaanderen, Gwijde van Dampierre was daar niet mee opgezet. Een Frans leger viel Vlaanderen binnen waarop Gwijde van Dampierre werd opgesloten in een kasteel in Frankrijk. Het bestuur van Vlaanderen werd onder het toezicht geplaatst van Franse gouverneur Jacques de Châtillon.. Hij keek neer op het gewone volk. Hij steunde de patriciërs, de rijken die het stadsbestuur in handen hadden. Hier ontstond de tweedeling tussen de lelieaards en de klauwaards ...
Dries	De lelieaards en de klauwaards?
Lennerd	De lelieaards... Zij waren de koningsgezinden. De klauwaards daarentegen waren graafgezind. De gewone man met andere woorden. Toen Jacques de Châtillon de patriciërs beviel om hogere belastingen te heffen, viel dat in slechte aarde bij de bevolking. 18 mei 1302! Deze dag gaat de geschiedenis in als De Goede Vrijdag van Brugge of de Brugse Metten.
Dries	Aah, dat is die match tussen Cercle en Club!
Lennerd	Nee nee Dries. Dat is het conflict tussen de lelieaards en de klauwaards in Brugge onder de strijdkreet...
Dries	Scilt ende vriende! Scilt ende vriende...
Lennerd	Verschillende klauwaards vermoorden er in de vroege ochtend vele Franse ridders omdat ze niet vlug genoeg hun zware ridderuitrusting konden aantrekken.
Dries	Het nieuws verspreidt zich als een lopend vuurtje... De Franse koning is razend! Robert d'Artois krijgt het opperbevel over het goed uitgeruste Franse leger met maar een doel voor ogen: de opstandige Vlamingen in de pan hakken.
Lennerd	Ook de Vlamingen verzamelen een groot leger, vooral ambachtslieden en

	boeren... Mensen met weinig ervaring als soldaat. De twee legers bewegen zich naar Kortrijk waar de burcht in handen is van de Franse vorst. De stad sluit zich aan bij de Vlamingen en keert zich tegen de Franse koning, Filips de Schone. Een grote veldslag kan niet uitblijven.
Dries	Woensdag 11 juli 1302, 5 uur 's morgens, de zon komt op... Nevelslierten hangen over het veld. In het kasteel is er beweging. Brandende toortsen tonen het Franse leger waar ze moeten strijden om de weg naar de burcht vrij te maken. De spanning stijgt!
Lennerd	Het terrein is langs vier zijden omringd door enerzijds de brede Leie, de stadsmuren en anderzijds door twee beken: de Groeningebeek en de Grote Beek. Er zijn wel 2500 Franse ruiters. Met de stadsmuren in hun rug en het immense Franse leger in het gezicht is vluchten onmogelijk voor de het Vlaamse leger.
Dries	De Vlamingen tellen één ruiter, Jan van Renesse. Hij leidt de reservetroepen. Hij zit te paard en heeft een goed overzicht over het slagveld. Rond de middag breekt de strijd los. Eerst ziet het er niet goed voor de Vlamingen. Ze worden teruggedrongen. Op dat moment wordt vanuit de Franse burcht een aanval gelanceerd.
Lennerd	De aanval mislukt. Jan van Renesse grijpt op het goede moment in en zo kunnen ze de Franse troepen terugdringen en winnen de Vlamingen triomfantelijk. <i>(Dit wordt uitgelegd met animatie op de achtergrond – ze vallen elkaar in de armen)</i>
Dries	En deze dag gaat de geschiedenis in als de Guldensporenslag. Ja, maar wat heeft dat nu eigenlijk van doen met onze moordzaak?
Lennerd	Wacht, blijf even hier.
Dries	Ongelooflijk ... <i>(draait met ogen)</i>

Scène 4

Algemeen licht. Lennerd gaat af en haalt het boekje vanachter de coulissen.

Lennerd	Kijk, ik heb hier een boekje gevonden. <i>(Lennerd geeft boek aan Dries)</i>
Dries	Huh? Waar heb je dat gehaald?
Lennerd	Ik heb dit daarnet uit het archief gehaald.
Dries	Hoe kan dat nu?
Lennerd	Binnengewipt in het archief van Ieper.
Dries	Aha, het archief van Ieper. <i>(Kijkt lonkend naar Lennerd)</i>
Lennerd	Inderdaad Dries, het archief van Ieper.
Dries	Allez, hier, uw kleren.
Lennerd	In het archief van Ieper is er heel wat gebeurd. Ik neem jullie mee naar 26 september 1914. Een gesprek tussen burgemeester en de archivaris.
Dries	Hier, pak aan.
Lennerd	Moa meneer de burgermeester, ik wille nie eschorst zin.
Dries	Wij zien ook geen mogelijkheid om uw overuren te vergoeden.
Lennerd	Wie goat er tonne vo de archiefstukken zorgen? De geschiedenis van de Stad Ieper. 't Is oorloge, de Duitsers zin doa en ze goant oal platbombarden. En dat archief, da zit wel in de loakenhalle é, een van de grootste en belangrijkste gebouwen van de streke.
Dries	't Zal wel zo'n vaart niet lopen met die oorlog. Neem maar twee maanden congé.
Lennerd	Moa ke junder godverhemelstekoolpittn gewoarsjuwd.
Bommen	<i>(verandering licht. Door stroboscoop vallen de bommen. Lennerd & Dries vallen op de grond.)</i>
Dries	Voila, zo is het dus gebeurd. Op 22 november werd de Lakenhalle helemaal verwoest.
Lennerd	Door de Duitsers of door 't stadsbestuur.

Dries	Enfin, bijna het volledige archief was weg
Lennerd	't Is nu genoeg, we moeten verder. Dit boekje heb ik wel nog gevonden in het archief. Geschreven door Jean-Jacques Lambin. Hij vertelt iets over die moord. Lees het vlug.
Dries	<i>(Dries leest)</i> Een grote macht trok op naar Artois, alwaar zij hunne vijanden bevechtende, nu de zegen behaalden en dan overwonnen wierden in schermutselingen van weinig aangelegenheid; doch zij wierden, eindelijk, niet tegenstaande hun dappere tegenweer, verslagen en op de vlucht gedreven in ene ontmoeting van de Franschen ten Arcque bij St-Omaars waarbij meer dan duizende Vlamingen op het slagveld bleven.
Lennerd	<i>(Snuistert ondertussen in potjes)</i>
Dries	Zeg Lennerd, we kunnen hier niets mee aanvangen.
Lennerd	Wel, dat is het verhaal van onze schepenmoord, gevonden in het archief.
Dries	Ach, hij is alweer aan het snuisteren in zijn potjes
Lennerd	<i>(Dries slaat met boek)</i> Zeg, dat is wel een archiefstuk! <i>(rent naar Dries en neemt het boek af. Pot van Lennerd vliegt in de lucht en Dries vangt het op.)</i>
Dries	<i>(leest potje)</i> De Slag bij Arke... Zeg Lennerd. Eerst de Guldensporenslag en nu de slag bij Arke...
Lennerd	Dries, weet je nog dat we daar een liedje hebben over geschreven?
Dries	Ja ja ...
Lennerd	Hop hop, trek je kleren uit. Ik bedoel, trek je andere kleren aan.
Dries	Maar de mensen kijken.
Lennerd	ik bedoel in het kuishok... Neem ook je gitaar mee.
Dries	Lennerd... We moeten een moord oplossen en ik kan me niet inbeelden dat een liedje over een of andere veldslag ons veel zal helpen.
Lennerd	Daar ben ik nog niet zo zeker van!
Dries	Met die man valt dus niet te praten <i>(af)</i>
Lennerd	Een tijdje terug hebben we de Slag van Arke al onderzocht. Ik heb toen weer mijn potje met aarde gevuld. <i>(Doet potje open)</i> Oooh, je ruikt de strijd nog in mijn potje. <i>(Tot de eerste rij)</i> Ook eens ruiken?

	De Franse vorst wou wraak nemen, na zijn verlies in Kortrijk. Hij verzamelde zijn manschappen. De neef van Jacques de Châtillon kreeg hierover de leiding. <i>(Dries komt op)</i> Ah, je bent er eindelijk.
Dries	Ik weet nog altijd niet waarom ik dit liedje moet zingen.
Lennerd	Jij moet niet denken, je moet je gitaar halen.
Lennerd	In een vorig moordonderzoek moest Dries informatie ophalen bij de Franse vorst. Hij ging incognito als hofzanger. Daarvoor moest hij liedjes schrijven. Als hofzanger was het de bedoeling dat hij de vorst vermaakte met verhalen, als een echte troubadour. Toen hij aan het hof verbleef en verhalen vertelde, deed hij dat met een luit, een voorloper van de gitaar. Dries is de boeiendste verteller die ik ken. Hé Dries!?!
Dries	Inderdaad <i>(Kijkt beteuterd)</i> .
Lennerd	Ga je er nu nog aan beginnen of niet? <i>(Neemt grote afstandsbediening en drukt op PLAY)</i>
Dries	Den Slag nabij Arke (Dries Van Robaeys en Lennerd Carrein) <i>(Afwisseling AM/C/G)</i> Arke, een stad in Frankrijk Daar stond enen kloeken burcht Het was niet zo ver van leper De slag was beroemd en berucht Daarover zal ik jullie zingen. Hofzanger van de Franse vorst. Ik kan het niet meer verdringen. Hoe bloedig het ginder verliep Heel moedig, onbevreesd trokken de klauwaards naar 't veld Voor een zware strijd tegen de Franse kroon. Van Gulik en de zijnen.

	hadden een goed plan. De Châtillon was ingesloten En nu ... Wat was zijn plan?
Lennerd	<i>(Drukt op pauze)</i> Stop! Stop! Stop! Je bent hier maar aan het zingen en aan het zingen, maar niemand ...
Dries	... ik moet hier zingen van jou en nu zeg je dat ik moet stoppen!
Lennerd	Dries, ik wou gewoon uitleggen waarover je aan het zingen was. Ik spoel even terug naar het refrein en ik leg alles uit.
Dries	Heel moedig, onbevreesd trokken de klauwaards naar 't veld Voor een zware strijd tegen de Franse kroon.
Lennerd	De Vlamingen trokken dus ten strijde tegen de Fransen om de macht in Vlaanderen.
Dries	Van Gulik en de zijnen hadden een goed plan.
Lennerd	Van Gulik was de leider van de Vlamingen
Dries	De Châtillon was ingesloten En nu ... Wat was zijn plan?
Lennerd	Guy de Châtillon was de leider van de Fransen en werd ingesloten door de Vlamingen omdat ze een hoefijzervormige formatie hadden. En Dries? Nog goesting om te zingen?
Dries	Het was zeer vroeg in de morgen Ho, wat ruik ik hier Ik doe mijn ogen open Ik kijk en ik zie rook Arke stond in lichterlaaie Die Willem had een plan Hij wilde de Fransen lokken

	En de strijd, ja die begon Heel moedig, onbevreesd trokken de klauwaards naar 't veld Voor een zware strijd tegen de Franse kroon. Van Gulik en de zijnen hadden een goed plan. De Châtillon was ingesloten En nu ... Wat was ons plan? Ieper was sterk aanwezig 800 man naar 't schijnt Ze vochten als dappere leeuwen De Fransen toonden hun Te sterk waren Vlaamse wapens De goedendags en hun scherpe zwaard De Châtillon beval zijn troepen Bescherm uzelf en vlucht. Heel moedig, onbevreesd trokken de klauwaards naar 't veld Voor een zware strijd tegen de Franse kroon. Van Gulik en de zijne hadden een goed plan. De Châtillon was ingesloten En nu ... Wat was ons plan? En nu ... Wat was ons plan?
Lennerd	Nadien werd onze Dries ontslagen. Filips de Schone was immers niet tevreden dat zijn eigen hofzanger moest zingen over de verliezen die de vorst leed.

Dries	Hij was niet al te content. (af)
Lennerd	De vorst had wel een punt. Oké hij verloor dan wel die Guldensporenslag. Maar de Slag bij Arke, dat was maar een nipte overwinning voor de Vlamingen. Nog geen jaar later zal de Franse vorst triomfantelijk winnen bij de slag bij Pevelenberg, waardoor de Vlamingen een vernederend verdrag moeten aanvaarden en zo de macht in Vlaanderen naar zich toe trekken.
Dries	Is hij weer bezig met zijn historische kennis te etaleren?! Lennerd we verdoen onze tijd.
Lennerd	Nee Dries! Je hebt daarnet gezongen dat er veel leperlingen meestreden. Vrouwen zien hun mannen ten strijde trekken tegen de Franse vorst... Kinderen hebben voor de laatste keer hun vader kunnen omhelzen... De leperlingen strijden dapper. Mede dankzij hen kunnen de Vlamingen winnen! Maar veel leperlingen laten het leven. Het nieuws slaat in als een bom. Verdriet drijft door de straten van leper... Het verdriet slaat om in woede...De mensen verzamelen zich en trekken naar het belfort waar de schepenen vergaderen. Men riep: Smiet dood, smiet dood alle leliegezinden...
Dries	Smiet dood, smiet dood alle leliegezinden.... Ja want het stadsbestuur is koningsgezind, Frans gezind.... Terwijl de gesneuvelde mannen van leper streden tegen die Franse vorst!
Lennerd	Zeer goed Dries... De menigte wou wraak nemen en drong de schepenkamer binnen en Andries van Ackere werd uit het raam gekieperd.
Dries	<i>Case closed. Ik bel de Procureur des Konings... (neemt telefoon en belt) Dag meneer...</i>
Lennerd	Meneer de Procureur des Konings.... Ja ik heb de zaak opgelost (Dries kijkt beteuterd) ...Het was eigenlijk niet zo moeilijk... Dankzij de getuige kwamen we op de gekende tweedeling tussen lelieaards en klauwaards. Welja, de bevolking riep smiet dood, smiet dood de Leliegezinden! Het was het stadbestuur die leliegezind was, dat zijn de voorstanders van de Franse vorst! Er waren al vele veldslagen geweest, zoals de Guldensporenslag. De aanleiding voor de moord waren de vele leperse doden te Arke.... (wacht) Inderdaad procureur, de leperse bevolking zocht een zondebok en die vonden ze in het leperse stadsbestuur. Mijn hulpje zal wel het verslag opmaken Bwaaa, hij doet zijn best, maar hij moet nog veel leren Ja... Dries noteer Een moord in een Poperingse (aanpassen aan locatie!) herberg anno 1759. Kom we zijn weg...
Dries	<i>We hebben ook nooit rust ... (Dries zet tijdpoort aan).</i>

Scène vijf

Het licht van de tijdpoort staat nog aan. Dezelfde muziek als in het begin speelt. Glasgerinkel. Dries ligt op de grond (net als in het begin), Lennerd heeft een lange cape aan.

Jan	Ik denk... Misschien... Leg eens je been wat meer opzij...
Dries	Zo?
Jan	Perfect! Naam?
Dries	Andries Van Ackere. Maar dat weten we toch al Chef. Dat was onze vorige zaak. Hij werd vermoord doordat ...
Jan	Neen, je slaat de bal mis.
Dries	Huh? Wie ben jij?
Jan	Mijn naam is Jan Cauwetin
Dries	Ben ik aan 't dromen? (knijpt in arm – Dries trekt pijnlijk gezicht)
Jan	Dromen ? Neen ! Je bent nogal slordig geweest... Je hebt de tijdpoort laten openstaan, of hoe je dat ook noemt...
Dries	Ja maar! Wie ben jij nu eigenlijk en wat kom jij hier doen?
Jan	Terug naar het onderzoek!
Dries	Euh ...
Jan	Hoogte?
Dries	Ik schat 1m65
Jan	Ik bedoel de hoogte van de toren.
Dries	Om en bij de zeventig meter. Op slag dood?
Jan	Natuurlijk was hij op slag dood!
Dries	Jij weet meer van de moord hé?!
Jan	Ik had toch al gezegd dat je het bij het verkeerde eind had! Die slag bij Arke, de Guldensporenslag, lelieaard of klauwaard. Dat speelde allemaal wel mee, maar dat waren maar enkele druppels in de emmer!

	U moet weten. Ik ben een ambachtsman. Het gaat economisch niet voor de wind, hoegenaamd niet. Ik heb amper genoeg om te overleven, te dure prijzen, weinig werk... Maar wat wil je? Constant oorlog. Is het niet met Engeland, dan is het met Frankrijk. Of soms met beide tegelijkertijd.
Dries	Waarom heb je dan die schepen vermoord? Hij kon dat toch ook niet helpen?
Jan	En, het stadsbestuur, dat godverdomde stadsbestuur, patriciërs, rijke stinkers. Dat heeft de emmer doen overlopen. Ze zijn al zo rijk en daarom zijn ze vermoord. Niettegenstaande zijn rijkdom, heeft Andries Van Ackere, mét belastinggeld, nieuwe kleuren gekocht. Samen met nog andere mensen heb ik een plan beraamd. Ik had er bij de schepenen op aangedrongen om samen te komen. Mijn collega's kwamen later. Haha. Ik hoorde ze al aankomen. Ze riepen: 'Smiet ze dood! Smiet ze dood!'. Ik hoorde ze dichterbij komen, ik hoorde voetstappen. Mensen die riepen, joelden ... Ze stormden de trappen van het belfort op. Ik deed de deur open, wees Andries Van Ackere aan en de menigte viel hem aan met messen, dolken ... (Gaat dichterbij Dries staan) En weet je wie hem het allerlaatste duwtje gaf, het belfort naar beneden. (Jan duwt Dries om) Dat was ik! Moehaha (kille lach die blijft nagalmen in zaal - gevoelsmatig is net alsof het een nachtmerrie is)

4 Het theaterstuk – niet in het luchtledige geschreven

Het schrijven van een theaterstuk klinkt stukken simpeler dan het is. Ons doel was een toneelstuk te schrijven rond het dagelijkse leven in de middeleeuwen. Een tweede aspect waar we rekening mee hielden, was het kiezen van een context, een locatie, een achtergrond, ... Onze keuze viel al snel op Ieper.

Op zoek naar geschikt materiaal in bibliotheken, internet en archieven zaten we in het begin wat vast. Maar dankzij de deskundige hulp van de medewerkers van het stadsarchief van Ieper, kwamen we op het spoor van deze 'raadselachtige' moord. Het boekje van Jean-Jacques Lambin was voor ons op dat moment een geschenk uit de hemel. We werden eerst en vooral theoretische deskundigen en daarna konden we aan de slag. De fantasie sloeg op hol en al snel verschenen de eerste letters op het witte blad. Al gauw realiseerden we ons dat we het eerste aspect, het dagelijkse leven, wat uit het oog verloren waren. Op zich geen grote ramp, want een gebeurtenis als deze waar de ganse bevolking partij moest kiezen, speelt uiteraard een belangrijke rol. Neem hierbij de economische wantoestanden en de onzekerheid van de oorlog en je krijgt op zich een spannend verhaal. In ons didactische luik gaan we uiteraard wat dieper in op het dagelijkse leven!

Ons theaterstuk heeft heel wat proefversies gezien en werd steeds bijgeschaafd. Samen met de regisseuse van OpenDoek VZW (met dank!) sleutelden we aan de tekst en aan het spel. Meneer De Craene stond ons bij met raad en daad omtrent historische gegevens. Meneer De Craene gaf ons vooral de vrijheid om te proberen en (misschien) ook wel eens op onze bek te gaan en dat is van wezenlijk belang voor een artiest (en leraar!). Maar ook zonder de hulp van Cis en Geert Van Robaeyns was dit niet mogelijk geweest. Ze stonden ons met raad en daad bij met de technische kant van het stuk en Cis componeerde en produceerde de muziek. Simon Rosseel zorgde voor het filmmateriaal en de bewerking.

Doorheen ons stuk nemen we de leerlingen mee op een waar moordonderzoek. Al snel halen we een getuige bij die vertelt wat Jean-Jacques Lambin beschrijft in zijn werk. Zo reizen de twee onderzoekers naar het Groeningemonument en wordt de moord gekoppeld aan de Guldensporenslag en de tweedeling Ielieaard en klauwaard. De Slag bij Arke wordt bezongen en wordt gezien als de *trigger* van de moord. De zaak lijkt opgelost, maar dan komt Jan van Cauwetin op de proppen. Hij vertelt uiteraard de andere redenen en de meer genuanceerde versie zoals we die te horen krijgen bij Matthys. De aanleiding volgens Matthys, een financieel debacle, wordt bij ons gesymboliseerd door het kopen van nieuwe kleren (zoals in Brugge, bij de intrede van Filips IV de Schone). In het theaterstuk wordt ook maar één schepen vermoord, Andries van Ackere. Dit is uiteraard een keuze die we maakten omdat het anders te moeilijk zou zijn om te volgen. De keuze om het slachtoffer dood terug te vinden aan de voet van het belfort is wederom zoals Lambin dit beschrijft. Een moordonderzoek zorgt uiteraard voor de nodige spanning. We mogen niet uit het oog verliezen dat dit in de eerste plaats een theatervoorstelling is!

5 Het didactische luik

Ter aanvulling van het theaterstuk, werkten we een didactische bundel uit met bijhorende lerarenhandleiding. Ook is er een ingevulde didactische leerlingenbundel voorzien. Bij dit alles hoort een uitgewerkte PowerPointpresentatie, alles is te vinden onder het rubriekje bijlage.

Vooraleer de leerlingen naar het theaterstuk komen kijken, is het beter een inleidende les te voorzien rond de Guldensporenslag en de mythevorming ervan. Zo maken de leerlingen kennis met specifieke begrippen en kunnen ze tijdens het stuk zich beroepen op hun voorkennis. Ter voorbereiding van de voorstelling laat je hen de trailer zien (zie DVD).

Na het theaterstuk heeft de leerkracht geschiedenis heel veel mogelijkheden. Deze zijn allemaal te vinden in de bundel. De leerkracht kan opteren deze integraal te geven maar er kunnen evengoed enkele oefeningen worden geselecteerd.

In de bundel starten we met een situering in tijd en ruimte. Dat mag uiteraard niet ontbreken in een geschiedenisles. Daarna kan er dieper worden ingegaan op de verschillende belforten en hun functies. We focussen ook op het economische aspect dat onze gewesten typeerde in de middeleeuwen: de textielnijverheid. We actualiseren via De Kogge en zo ontdekken leerlingen begrippen als 'dendrochronologie'. Via de glas-in-loodramen van de raadzaal van Leper kunnen de leerlingen het productieproces van laken reconstrueren. Tijdens dit punt passen we ook historische kritiek toe op enkele bronnen. We zoeken naar de wortels van straatnamen in de middeleeuwse geschiedenis (verwijzingen naar ambachten).

Vervolgens onderzoeken we de sociale kloof in de steden tussen het gemeen en het patriciaat aan de hand van hun voedingspatroon, een actief onderdeel van het werkinstrument. Met behulp van korte maar krachtige instructievideo's van Bart an den Bossche, kunnen leerlingen zelf aan de slag. De leerlingen maken een gerecht dat mogelijk op het menu stond van de gemiddelde patriciër.

Daarna maken ze de vergelijkingen met enkele miniaturen. Verder gaan we wat dieper in op het alcoholverbruik in de middeleeuwen. De middeleeuwers staan gekend om hun feestgedrag. Daarom hebben we enkele muziekinstrumenten geplaatst op ons werkblad. Deze tekeningen maken deel uit van de rijk verluchte Bijbel van Anjou. Verder kan er ingegaan worden op de bevolkingsevolutie.

Afsluiten doen we in de bundel met het bestuur van een middeleeuwse stad en een onderzoek naar de moord. Hoe wordt het beschreven in de geschiedschrijving van de 19e eeuw en welke nuances worden gebracht door de moordenaar zelf (men kan eventueel het fragment herbekijken uit het theaterstuk)? Ook wordt het historische proces van de moordenaars onder de loep genomen. Hier zie je hoe de graaf van Vlaanderen zich in bochten moet wringen om de leperlingen toch aan zijn kant te houden.

6 Besluit

‘Hoe kunnen we ervoor zorgen dat leerlingen geboeid worden door de geschiedenis en dit op een creatieve en originele manier?’ dat was onze centrale vraag.

Door onze achtergrond als podiumbeesten, hadden we zo het vermoeden dat de theatervorm zou kunnen aanslaan. Na twee jaar bloed, zweet en tranen, staan we er met een afgewerkt product. Na de première in het Culturele Centrum De Ghybe in Poperinge, waar de derdejaars van het Onze-Lieve-Vrouwe Instituut getuige van waren, kregen we veel positieve reacties van de aanwezige geschiedenisleerkrachten en nog belangrijker, van de leerlingen. Enkele weken later werd ons theaterstuk op de directieraad van de school geëvalueerd. We kregen meteen de vraag of we volgend jaar het stuk opnieuw willen spelen, dat zegt genoeg over hun appreciatie.

We wisten al van in het eerste jaar RENO dat dit een dolle rit zou worden. Met twee aan een bachelorproef werken is niet evident, of dat dachten we althans. Onze meest negatieve ervaring was wellicht een klapband op de E17, op de terugweg van opnames bij Bart Van den Bossche thuis en zelfs hier hebben we ons mannetje gestaan.

Het was een loodzwaar, maar zeer leerrijk en fantastisch parcours.

Onze samenwerking is zeer vlot verlopen. Het is zo dat we samen verder studeren in Gent. We maakten al een afspraak om er te brainstormen en te freewheelen over nieuwe projecten.

7 Epiloog

1.13 leer- en ontwikkelingsprocessen opzetten vanuit de specifieke inhoud van het vakgebied en vanuit vakoverschrijdende invalshoek.

We gebruiken de vakinhouden van het vak geschiedenis voor het creëren van een toneelstuk. Hierbij wordt automatisch het vak Nederlands geïntegreerd. De bijhorende didactische bundel bevat eveneens leerinhouden voor het vak Nederlands en aardrijkskunde. De leerlingen zoeken zaken op het internet, duiden aan op een kaart, halen info uit een krantenartikel en verklaren moeilijke woorden.

3.3 de domeinspecifieke kennis, vaardigheden en attitudes situeren en integreren in de vorming en het specifieke leertraject van de leerlingen.

Hierbij gaan wij op zoek naar een specifiek traject waarbij leerlingen op een originele manier kennis maken met geschiedenis. De leerlingen verwerven kennis over elementen waar ze mee bezig zijn in de les. De kennis en de vaardigheden worden verworven in de didactische bundel, de attitudes tijdens het toneelstuk, waar de leerlingen aandachtig moeten luisteren.

5.1 vernieuwende elementen aanwenden en aanbrengen.

Geschiedenis saai? Neen toch! Wij hebben ervoor gezorgd dat de middeleeuwse geschiedenis op een creatieve manier naar voren wordt gebracht. We gebruiken multimedia in het stuk en maken interactie met het publiek. We hebben een theoretisch onderzoek kenbaar gemaakt voor het grote publiek. De geschiedenis van de moord op de schepenen werd nog steeds ongenueanceerd verhaald.

7.1 overleggen en samenwerken binnen het team.

Onze samenwerking verliep erg vlot, waardoor we een degelijke bachelorproef op poten hebben gezet. We konden alles goed overleggen, ook met onze techniek(s) en regisseuse.

8.1 in overleg met collega's contacten leggen, communiceren en samenwerken met externe instanties die opleidingsrelevante initiatieven aanbieden.

We hadden een nauw contact met onze externe partner, Stad Ieper. Het OLVI van Poperinge gaf ons eveneens de kans om het stuk te spelen en ook deze contacten waren voortreffelijk.

10. De leraar als cultuurparticipat

Deze basco spreekt voor zich. Een theaterstuk heeft een hoge culturele waarde. We bevorderen de culturele bagage van de leerlingen. Dit doen we niet enkel door het toneelstuk maar ook in de werkbundel krijgen de leerlingen heel wat culturele kennis mee.

11. De leraar als beziel(en)de persoon

Met ontzettend veel passie en vol vuur vertellen wij ons verhaal op het podium en in de klas. Op het podium staan is je altijd een beetje bloot geven en dat kan je enkel en alleen als je begeistert bent door het vak.

8 Literatuurlijst

8.1 Boeken

Despriet, P., (2002). *Kortrijk 1302 Keerpunt in de Frans-Vlaamse Oorlog 1297-1305*. Kortrijk: Archeologische Stichting Zuid-West-Vlaanderen.

Dewilde, M., Ervynck, A., Wielemans A., (1998). *Ieper en de middeleeuwse lakennijverheid in Vlaanderen*. (s.l.): uitgeverij Instituut voor het Archeologisch Patrimonium.

Fegley, R., (2002). *The Golden Spurs of Kortrijk – How the knights of France fell to the foot soldiers of Flanders in 1302*. North Carolina: MC Farland & Company, Inc., Publishers.

Grevers, M., (2004), *Tijdschrift voor geschiedenis*. Asse: Koninklijke uitgeverij Van Gorcum.

Le Goff, J., (1991). *De wereld van de middeleeuwen*. Amsterdam: Uitgeversmaatschappij Agon BV.

Matthys, E., (1999). *Onlusten te Ieper in 1303 en 1304: de rol van een interne stedelijke opstand in het democratiseringsproces van een grote Vlaamse industriestad*. Leuven: K.U. Leuven.

Trio, P., (2002), *Omtrent 1302*. Leuven: Universitaire pers Leuven.

Van Ravel, R.J.P., Bijsterveld, A.J.A., Janse, A., (2001). *Jaarboek voor middeleeuwse geschiedenis 4*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.

Van Velthem, L., (1979). *De Guldensporenslag*. Den Haag: Uitgeverij Martinus Nijhoff.

Verbruggen, J.F., Falter, R., (2001). *1302 Opstand in Vlaanderen*. Tielt: Uitgeverij Lannoo.

Vermeersch, N., (2011). *Geschiedenis van de autonome graven van Vlaanderen (862-1384) – Het verhaal van Boudewijn I met de IJzeren Arm tot Lodewijk III van Male*. Torhout: Katho-Reno.

Verstraete, P.J., (1982). *Robrecht van Kassel en Vlaanderen*. Antwerpen: Uitgeverij De Nederlanden.

8.2 Elektronisch materiaal

Vanderhaeghen, C., Boel, H., (s.d.). *De geschiedenis van Vlaanderen – Hoofdstuk 35*. Internet, 2012-02-12 (<http://www.hermanboel.eu/dossiers-gesch35.htm>).

World-Heritage, (s.d.). *Belfries of Belgium and France*. Internet, 2012-04-09 (<http://www.world-heritage-tour.org/europe/benelux/belgium/belfries/map.html>).

Uitgeverij de boeck, (s.d.). *De middeleeuwse stad*. Internet, 2012-04-09 (<http://www.historischeatlas.be/atlas/pag55/Kaart.html>).

Wikipedia, (2012-05-26). *Belfort (toren)*. Internet, 2012-04-09 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_\(toren\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_(toren))).

Wikipedia, (2012-05-07). *Belforten in België en Frankrijk*. Internet, 2012-04-09 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Belforten_in_Belgi%C3%AB_en_Frankrijk).

Unesco, (s.d.). *Belfries of Belgium and France*. Internet, 2012-04-09 (http://whc.unesco.org/en/list/943/multiple=1&unique_number=1100).

Stern, A., (2009). *Het stadsbestuur*. Internet, 2012-04-09 (<http://www.graafschap-middeleeuwen.nl/steden/stadsbestuur.html>).

Vlaamse Overheid, (2010-07-02). *Dendrochronologie voor beginners*. Internet, 2012-04-10 (http://kogge.be/blog/dendrochronologie_voor_beginners_10/04/12).

Van den Bossche, B., (s.d.). *Masterchef 2011*. Internet, 2012-04-11 (http://www.bartvandenbossche.net/?page_id=31).

Schooltv, (s.d.). *De eerste steden*. Internet, 2012-04-12 (http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20040317_middeleeuwsestad01).

Stad Ieper, (s.d.). *Vredsstad Ieper*. Internet, 2012-04-12 (<http://www.ieper.be>).

Wikipedia, (2012-05-26). *Ieper*. Internet, 2012-04-12 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ieper>).

Rottiers, K. (2004). *Wat met de stad?*. Internet, 2012-04-12 (http://www.ethesis.net/stad/stad_inhoud.htm).

Wikipedia, (2012-06-01). *Stad*. Internet, 2012-04-12 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Stad>).

Wikipedia, (2012-05-24). *Belfort van Brugge*. Internet, 2012-04-12 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_van_Brugge).

Belgiumview, (s.d.). *Belfort KORTRIJK*. Internet, 2012-04-12 (<http://www.belgiumview.com/belgiumview/viewpage.php4?volgnummer=237&taal=1&voterid=&bg=sri2bg&blad=view&pictoshow=0004167af&hoofdbladvan=sitemap&bijbladvan=&fromrecnbr=&naamlike=&mapx=&mapy=&termnr=&hedendaags=&beroepid=&fromelrcd=&term=&soortcrit=&hedendaags>).

Wikipedia, (2012-04-13). *Belfort van Gent*. Internet, 2012-04-12 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_van_Gent).

Waes, Miet, (2010-10-13). *Wandelen door de eeuwen in Doornik*. Internet, 2012-04-12 (<http://www.reisreporter.be/2010/10/13/wandelen-door-de-eeuwen-in-doornik/>).

Wikipedia, (2012-05-07). *Werelderfgoed*. Internet, 2012-04-12 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Werelderfgoed>).

Woorden Nederlandse Taal, (s.d.). *Werelderfgoed*. Internet, 2012-04-12 (<http://www.woorden.org/index.php?woord=werelderfgoed>).

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, (s.d.). *UNESCO Building Peace in the minds of men and women*. Internet, 2012-04-12 (<http://www.unesco.org/new/en/>).

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, (s.d.). *UNESCO@Vlaanderen*. Internet, 2012-04-12 (<http://unesco-vlaanderen.be/>).

Buitengewoon Basisonderwijs Ieper, (s.d.). *Ieper historisch*. Internet, 2012-04-13 (http://users.telenet.be/omgevingsboekieper/ieper_historisch.htm).

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Fraiture, P., (s.d.). *Het laboratorium voor dendrochronology-datering*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.kikirpa.be/NL/53/252/Datering+dendrochronologie.htm>).

Wikipedia, (2012-03-04). *C14-datering*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/C14-datering>).

Natuurinformatie.nl, (s.d.). *C14-datering*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.natuurinformatie.nl/ndb.mcp/natuurdatabase.nl/i000483.html>).

Stratenboek.com, (s.d.). *Straatnamen van Kortrijk*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.stratenboek.com/Belgi%C3%AB/Kortrijk/straten-overzicht/index.html>).

ENCYCLO, online encyclopedie, (s.d.). *Ketellapper*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.encyclo.nl/begrip/ketellapper>).

Wikipedia, (2012-02-21). *Ketellapper*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ketellapper>).

Wikipedia, (2012-02-09). *Touwslager*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Touwslager>).

Wikipedia, (2012-05-25). *Smid*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Smid>).

Wikipedia, (2011-11-09). *Koperslager*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Koperslager>).

ENCYCLO, online encyclopedie, (s.d.). *Blokmaker*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.encyclo.nl/begrip/blokmaker>).

Wikipedia, (2010-04-26). *Blokmaker*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Blokmaker>).

Muusers, C., (2012-06-04). *Homepage van coquinaria*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.coquinaria.nl/>).

Gode Cookery, Matterer, J.L., (s.d.). *Medieval Recipe Translations*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.godecookery.com/mtrans/mtrans.htm>).

Wikipedia, (2012-03-10). *Aulos (blaasinstrument)*. Internet, 2012-04-13 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Aulos_%28blaasinstrument%29).

Wikipedia, (2012-04-14). *Doedelzak*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Doedelzak>).

Wikipedia, (2012-04-30). *Draaiorgel*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Draaiorgel>).

Wikipedia, (2012-03-12). *Fluit*. Internet, 2012-04-13 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Fluit_%28muziekinstrument%29).

Wikipedia, (2012-04-22). *Hoorn (muziekinstrument)*. Internet, 2012-04-13 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Hoorn_%28muziekinstrument%29).

Wikipedia, (2012-05-27). *Luit*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Luit>).

Wikipedia, (2012-04-22). *Pommer*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Pommer>).

Wikipedia, (2012-04-22). *Psalterium*. Internet, 2012-04-13 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Psalterium>).

ENCYCLO, online encyclopedie, (s.d.). *Tabor*. Internet, 2012-04-13 (<http://www.encyclo.nl/begrip/Tabor>).

Ieper Vredesstad, (s.d.). *Kerk en toerisme Ieper vredesstad Sint-Pieterskerk*. Internet, 2012-04-14 (<http://web.me.com/windekindvzw/IEPER/SINT-PIETERSKERK.html>).

Wikipedia, (2011-06-07). *Sint-Maartenskerk (Ieper)*. Internet, 2012-04-14 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Maartenskerk_%28Ieper%29).

Wikipedia, (2011-06-20). *Sint-Jacobskerk (Ieper)*. Internet, 2012-04-14 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Jacobskerk_%28Ieper%29).

Woorden Nederlandse Taal, (s.d.). *Privilege*. Internet, 2012-04-14 (<http://www.woorden.org/woord/privilege&from=privileges>).

ENCYCLO, online encyclopedie, (s.d.). *Rechtsgebied*. Internet, 2012-04-14 (<http://www.encyclo.nl/begrip/rechtsgebied>).

Wikipedia, (2012-04-29). *Geschil*. Internet, 2012-04-15 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschil>).

Geschilonline.nl, (s.d.). *Voorbeelden van geschillen*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.geschilonline.nl/content/view/16/35/>).

ENCYCLO, online encyclopedie, (s.d.). *Zedelijkheid*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.encyclo.nl/begrip/zedelijkheid>).

ENCYCLO, online encyclopedie, (s.d.). *Delgen*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.encyclo.nl/begrip/delgen>).

Kroon, J., de Waard, Mitchell, (s.d.). *Brandstapel*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf18>).

Kroon, J., de Waard, Mitchell, (s.d.). *De Pijnbank*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf4>).

Kroon, J., de Waard, Mitchell, (s.d.). *De Judas Stoel*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf7>).

Kroon, J., de Waard, Mitchell, (s.d.). *Radbraken*. Internet, 2012-04-15 (<http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf16>).

9 Bijlagen

9.1 Bijlage 1: De didactische bundel

9.2 Bijlage 2: De lerarenbundel

9.3 Bijlage 3: De lerarenhandleiding

9.4 Bijlage 4: Hand-outs PowerPoint

9.5 Bijlage 5: DVD met media

Bijlage 1: De didactische bundel

Dossier

-

De Vergeten Moord

Beste onderzoeker-stagiair
Het CHA heeft zich in het zweet gewerkt om de moord op Andries Van Ackere op te lossen. Jullie waren getuige van de nieuwste opsporingstechnieken en de kronkelende denkmethodes van Dries en Lennerd. Helaas, we hadden het niet helemaal bij het rechte eind.

Toen we dachten het onderzoek af te ronden, kregen we bezoek van Jan van Cauwetin, de moordenaar van Andries van Ackere! Proberen jullie het mysterie te achterhalen? Jullie krijgen doorheen het dossier hulp van Andries van Ackere, Harold de Engelse koopman en Bart Van den Bossche!

Welkom in de middeleeuwse stad Ieper! Met enige trots kan ik jullie zeggen dat wij een van de drie grote steden zijn van het Graafschap Vlaanderen! Samen met Gent en Brugge vormen wij dé economische hoeksteen van dit graafschap.

† Duid Ieper aan op onderstaande kaart.

Moord Andries Van Ackere

Gebruik je atlas

† Bekijk het filmpje en geef een definitie van een middeleeuwse stad!

Gebruik deze website:
http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_en_in_Belgi%C3%AB_en_Frankrijk

Ik ben mezelf vergeten voor te stellen! Andries van Ackere is de naam, je kent me vast nog wel. Ik ben die vermoorde schepen! Niet zo aangenaam om te pletter te storten. Weet jij nog hoe hoog dat belfort was?

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper		
Brugge		
Kortrijk		
Gent		
Doornik		

- † Welk belfort is het hoogste? Arceer in het geel!
- † Waarom is dat belfort nu het hoogste? Zegt dat iets over de stad waarin het belfort staat?

- † Wat is het hedendaagse verschil met het belfort van Ieper en dat van Kortrijk?

- † Som de belangrijkste functies van een belfort op!

- † De belforten in onze streken zijn Werelderfgoed? Leg kort uit wat dat is en welke organisatie daarvoor verantwoordelijk is?

Ben je eerder klaar dan je medeonderzoekers? Neem dan zeker eens een kijkje op <http://www.world-heritage-tour.org/europe/benelux/belgium/belfries/map.html>. Je kan er enkele belforten bewonderen in 360 °! Helaas kwamen ze geen kijkje nemen naar het prachtige belfort van Ieper. Dus moeten jullie het stellen met de minder mooie belforten van andere steden

Ieper heeft anno 1302 ongeveer 35.000 inwoners en is daarmee de derde grootste stad van het Graafschap Vlaanderen! Ieper is ook één van de rijkste steden van de late middeleeuwen en hoe dat komt, ontdek je hieronder. Luister eerst even naar deze man. Hij was een getuige van de moord. De kerel ziet er aangeslagen uit. Wat wil je, als je een man te pletter ziet vallen nabij de Lakenhalle?

† Wat doet deze man van werk?

† Wat verhandelt hij?

† Wat gebeurt er met dit product?

† Is het gemakkelijk om handel te voeren? Welke problemen ondervindt de man?

Lees de onderstaande tekst over de koopman, lees de biografie van de auteur en los de vragen op.

Ik dien de koning, de edelen, de rijken en het volk. Met mijn schip volgeladen met handelswaren, zeil ik overzee naar verre landen. Ik verkoop mijn waar en koop kostbare producten in, die hier te land onbekend zijn. Op mijn reizen trotseer ik vele gevaren. Soms lijd ik schipbreuk waardoor ik al mijn bezittingen verlies en ternauwernood het vege lijf weet te redden. Ik verkoop tegen een hogere prijs dan waarvoor ik inkoop, waarom zou ik me anders al die moeite getroosten. Zo maak ik winst en hebben mijn vrouw en kinderen te eten.

Aelfric van Eynsham (955 – 1020) was een bekende monnik. Hij wordt geroemd als prozaschrijver. Hij schreef verschillende homilieën en hagiografieën. Zijn bekendste werk echter is het conversatieboek *colloquium*. In dat werk staan er verschillende vraaggesprekken waarin beroepen worden beschreven. Deze teksten hadden als bedoeling zijn novicen te leren omgaan met Latijn. In het boek worden woorden in de mond gelegd bij een zoutzieder, een koopman, een smid, een jager, ...

- † Schrap wat niet past en leg uit waarom.
Het stukje tekst over de koopman is een **primaire/secundaire** bron.

Het is een **geschreven/ongeschreven** bron.

- † Waarom werd de bron geschreven door de abt?

- † Geeft deze bron een getrouw beeld weer van een koopman? Waarom zou je kunnen twifelen daaraan?
-
-

Hiernaast zien jullie de haven van Antwerpen omstreeks 1515. Hoewel ik twee eeuwen eerder leefde, lijkt dit schip verdacht veel op het mijne! Dit soort schepen noemt men een kogge. Zien jullie trouwens de havenkraan? In Brugge hadden ze er ook zo een!

Een grote tien jaar geleden hebben graafmachines toevallig een scheepswrak ontdekt in Antwerpen. Op de blog van de Kogge kunnen we het volgende lezen over dendrochronologie! Wil je meer te weten komen over de Kogge van Antwerpen? Lees zeker zijn blog! <http://kogge.be/>

Dendrochronologie voor beginners

Gepost op 02.07.2010 door de Kogge

Toen er voor het eerst sprake was van een onderzoek naar mijn resten kwam Kristof langs. Hij werd mij voorgesteld als dendrochronoloog. Ik deed maar alsof ik begreep wat er gezegd werd.

Later liet ik mij een boekje bezorgen. Kwestie van een beetje archeoloog mee te kunnen spreken. Daaruit: dendrochronologie voor beginners. Je bent nooit te oud om bij te leren. Niet te jong ook trouwens, maar dat is een ander verhaal.

Dendrochronologie is één van de krachtigste dateringsmethoden die bestaan. Ze is niet half zo spectaculair dan de zo beroemde C14-techniek maar wel veel preciezer.

Om de leeftijd van houten dingen zoals -ik zeg maar wat- een gezonken boot te analyseren wordt gekeken naar de groei(jaar)ringen van het hout. Die groeiringen zijn het ene jaar al wat smaller dan het andere jaar, afhankelijk van neerslag en plaats en temperatuur en zonlicht. Op mijn planken staat dus een soort streepjescode.

Vervolgens neemt men er de referentiechronologieën bij. Dat zijn tabellen van gemiddelde jaarringbreedtes. De recordhouder is er één die tot 8480 voor Christus teruggaat in de tijd. Kristof zegt dat hij daarmee de planken waaruit ik ben opgebouwd soms tot op het seizoen zal kunnen dateren. Als 700-jarige maak ik niet heel veel indruk op hem denk ik.

† Leg in enkele zinnen uit wat die dendrochronologie-methode is.

† Er wordt ook gesproken over de beroemde C14-techniek? Wat is dat? Zoek op!

† Noteer in een stappenplan hoe je aan deze informatie bent geraakt!

Hier zien we op een miniatuur hoe ze te werk gaan om schapen te scheren.

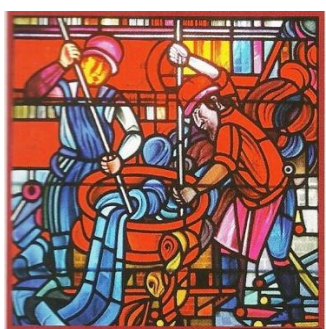
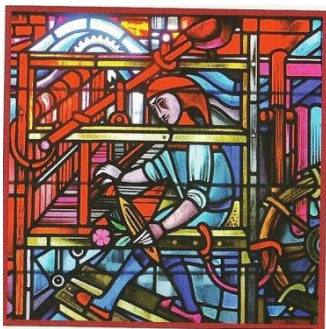
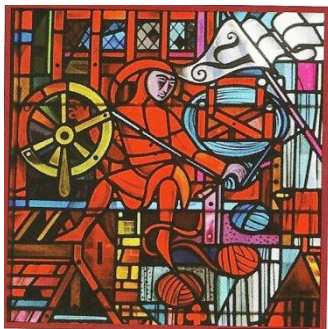

Vooraleer je een prachtig lepers laken verkrijgt, moeten er enkele stappen ondernomen worden! Plaats het productieproces in de juiste volgorde en noteer onder iedere afbeelding wat er gebeurt!

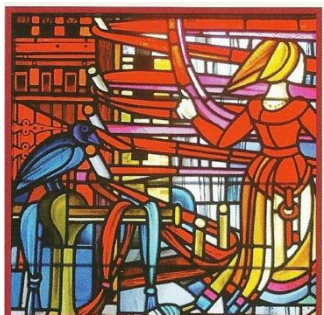

TIP
-
De brandramen staan in de juist volgorde!

- † Plaats het nummertje met bijbehorende uitleg bij de juiste brandramen uit de raadzaal van het leperse stadhuis!
1. Weven: de draden worden op een weefgetouw gespannen om de schering te vormen. Met een schietspoel wordt de inslag aangebracht.
 2. Kleuren: soms wordt de wol geverfd vooraleer ze werd gesponnen, maar vaak wordt de stof pas gekleurd als deze klaar is.
 3. Spoelen – winden: de draad wordt op een klos gewonden.
 4. Vollen: de volder zorgt ervoor dat de stof wordt gevuld of *voller* gemaakt. Ze kneden de pas geweven lakenstof met modder, boter, urine, klei, ... in en daarna spoelen ze het laken verschillende keren.
 5. Spinnen: vlechten van een lange draad uit aparte wolharen
 6. Verkopen: de stof wordt na dit proces gekeurd. Is het laken goedgekeurd dan krijgt het een zegel van de stad leper. Er wordt dan een klein loodje aan de lap vastgemaakt.
 7. Drogen – kaarden – scheren – rekken: de stof wordt gedroogd en omdat het laken dan krimpt, wordt het uitgerekt. Als het laken droog is, wordt het gekaard. Daarmee wordt het gladde oppervlak weer wollig gemaakt. Ze gebruiken daarvoor een plant met prikkende stengels(=kaardenbollen). Daarna scheren scheerders het laken zodat het mooi effen is.

Wist je dat er zelfs in de twaalfde eeuw reeds leperse lakens te vinden waren in Rusland! Nog maar eens een bewijs dat de lakens van mijn stad de mooiste en de beste zijn!

Hieronder lezen jullie wanneer en waarom de Ieperse Lakenhalle zijn gebouwd. Het is geschreven door 'den heer Le Véridique, markgraaf van Verizeg, heer van Nonmentio'.

“Ten jaere 1200, wierd binnen Yper de fondatie der vermaerde en onvergelykeryke Halle geleyd, genaemd de Laekenhalle, welke daerom expres gemaekt was, om de Laekenwevery te doen, want de stad Yper floreerde, boven alle steden der zeventien provincien. Daer hebben in deze vermaerde Halle gestaen, zoo gelyk de historie schryvers, te weten. Megeries en Guccardin, ons zoo beschreven hebben, een ongeloovelyk getal wevers getouwen, want zy willen ons voor de waerheyd verzekeren, dat er wel zes duyzend getouwen in de gezeyde Halle zouden gestaen hebben, waer aen dagelyks gevrogt was tot het maeken van allerhande laekens, welke in Europa overal gevraegd waeren, want het laeken die binnen Yper in deze Lakenhalle geweven wierd, was gevoert tot in Engeland, Vrankryk, Spanjen, ja zelfs in de keyzerlyke stad van Constaninopelen, zoo dat er alsdan binnen Yper eene uytnemende neeringe was door de Lakenwevery.

Het hout van de balken welke aen de Laekenhalle vervrogt is geweest was gezonden van Irland, want de natuere van dit hout is zoodanig dat er noyt geene wormen in en kunnen komen en daarom yut er natuere zoo veel sterker en harde. Aen de Laekenhalle vrogten by duyzende werklieden, het geld in dien tyd was geweldig raer, want een metselaer of timmerman won maer een zestje daegs, maar het geld was geweldig hooge, want met een zestje het welk nu een dubbel is, konde men daer mede een maete kooren koopen, of andere eetwaeren, want alles was goeden koop.

In het maeken van deze Lakenhalle, is er gebeurd eene remarcabele en gedenkelyke zaeke. Daer vrogten eenen vader met zynen zeune, en om dies wille dat den vader eenen denier meer won als zynen zoon, zoo was dienen boosaerdigen zoon daer over nydig en afjonstig dat hy daerom zynen vader heeft dood geslaegen. Welke historie van deze moord nog te zien an afgebeeld staet in eenen grooten steen, onder eenen venster, welke verre buyten de andere uytsteekt tusschen de hoofdwacht en de groote Halletrappen, alwaer dat er klaerlyk gesneden staet hoe dat den zoon zynen vader dood sloeg, het welk nog van alle menschen kan gezien worden tot eene eeuwige gedachtenisse.”

- † Wanneer werden de funderingen gelegd voor de bouw van de Lakenhalle. Arceer in de tekst!
- † Waarom werd die Lakenhalle gebouwd?

- † Was Ieper een welvarende stad? Uit welke zin kan je dat afleiden? Arceer in de tekst!
- † Wat zijn weversgetouwen?

- † Naar waar werden Ieperse lakens allemaal verhandeld volgens deze bron?

† Waarom werd lers hout gebruikt?

† Wat kon de arbeider kopen met hun dagloon?

† Vertel in twee zinnen wat de 'remarcable en gedenkelyke zaeke' was?

Iedere straat heeft zijn naam! En het moet gezegd ... Het waren niet altijd de meest creatieve geesten die de straatnamen verzonnen. Heel vaak verwijzen hedendaagse straatnamen naar de ambachten en herkenningspunten uit de middeleeuwen!

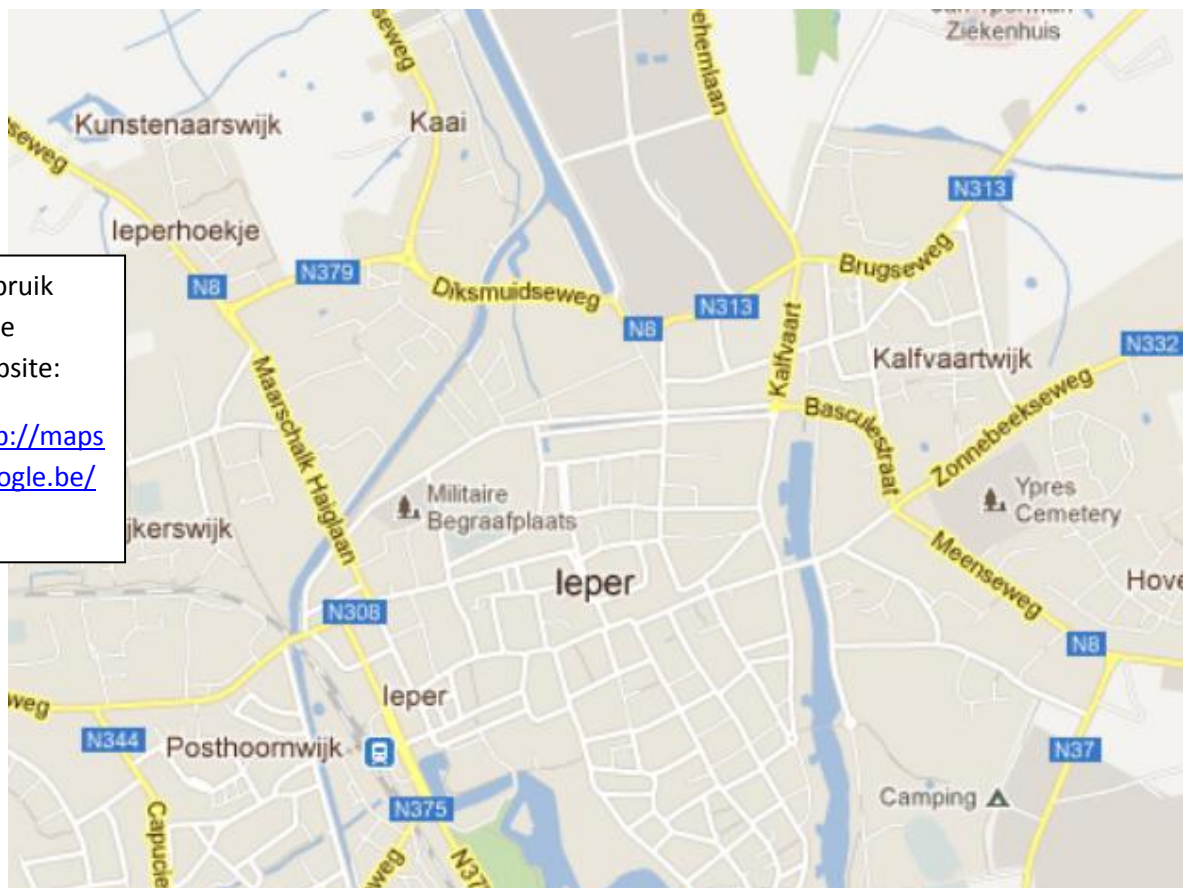

† Duid op onderstaande kaart aan, waar de volgende plaatsen konden voorkomen.

Slachthuis – molen – diamantwinkel – weverij – begijnen - volder

Gebruik deze website:

<http://maps.google.be/>

† Niet enkel in Ieper, maar ook in andere steden waren er heel wat straatnamen die verwijzen naar een ambacht. Ga binnen de stadsgrenzen van Kortrijk op zoek naar straatnamen die verwijzen naar ambachtsplaatsen. Geef er vijf!

1.....

4.....

2.....

5.....

3.....

† Welke ambacht zit ‘verborgen’ in de straatnaam? Heel wat ambachten zijn uitgestorven of zijn niet meer zo bekend. Raadpleeg het internet of een woordenboek om onderstaande beroepen te verklaren.

Ketellapperstraat

Touwslagerstraat

Smedestraat

Koperslagerstraat

Blokmakerstraat

Hallo, ik ben Bart Van den Bossche, VTM-Masterchef 2011! Naast zingen en acteren, is koken mijn passie! De twee onderzoekers van de CHA kwamen bij mij langs om te ontdekken wat de middeleeuwers zoal aten? Zin om zelf aan de slag te gaan!? Bekijk de instructievideo en volg het recept! Het is gemakkelijk en werkelijk overheerlijk!

† Op internet en in kookboeken zijn recepten te vinden. Hieronder vind je een authentiek middeleeuws recept. Duid in onderstaand historisch recept volgende elementen aan:

de ingrediënten in het rood;

de hoeveelheden in het blauw;

de benodigdheden in het groen.

Murri

Recept voor Byzantijnse Murrī die meteen klaar is. Neem, in naam van God de Allerhoogste, drie pond honing geschroeid in een ketel; 10 hele broden geroosterd in de bakstenen oven en fijngestampt; een half pond zetmeel; twee ons elk van geroosterde anijs, venkel en nigella; een ons Byzantijnse saffraan, selderijzaad, één ons; een half pond Syrische Johannesbrood; 50 gepelde walnoten; een half pond siroop; vijf gehalveerde kweeën; een halve makkûk zout opgelost in honing; en 30 pond water. Strooi de rest van de ingrediënten erop [d.w.z., op het water, CP], and kook het op laag vuur totdat éénderde van het water is verdwenen. Zeef het dan goed door een schone, fijngeweven haren puntzak [Engels heeft hier 'nosebag']. Zet het in een ingevette glazen of aardewerken vat met een nauwe opening. Doe er een beetje citroen uit Takranja op. Als het zo uitkomt dat er wat water op het deeg wordt gegooid en dat dit aan de kook wordt gebracht en gezeefd, dan zou dat een tweede [aftreksel, CP] zijn. De gewichten en maten van de ingrediënt en zijn gegeven in ponden en gewichten van Antiochië en zahiri in Mayyafarqin

Recept 1: Crispels met honing

Ingrediënten

- Deeg – 230 gram bladerdeeg
- Arachideolie
- Honing

Benodigdheden

- Deegrol
- Cakevormpje (ronde vorm)
- Bakpan
- Steelpan
- Plaat
- Rol met keukenpapier
- Bloem

Werkwijze

- Stap 1:** Rol het bladerdeeg uit (Doe wat bloem over de deegrol, zodat het deeg er niet blijft aankleven);
- Stap 2:** Duw cirkels uit het uitgerolde deeg a.d.h.v. het cirkelvormpje;
- Stap 3:** Bak de deegcirkels in de pan met wat arachideolie tot ze goudgeel zijn;
- Stap 4:** Haal de vormpjes uit de pan en laat ze uitdruppen op een plaat met wat keukenpapier erin;
- Stap 5:** Giet de honing in de steelpan en verwarm ze tot ze heet is;
- Stap 6:** Bestrijk de deegcirkels met honing.

Valkuilen

- Zorg dat het deeg niet aan de deegrol blijft kleven;
- De deegcirkels zwellen op bij het bakken;
- Laat de honing niet aanbranden;
- Let op bij het bestrijken van de deegcirkels ... de honing is heet!

Recept 2: Vijgenpasteitjes

Benodigdheden

- Mes
- Snijplank
- Twee kommen
- Fornuis
- Koffielepel
- Bloem

Ingrediënten

- Vijgen
- Saffraan
- Kruidenmix van kruidnagel, witte peper, zwarte peper & gember
- Bladerdeeg
- Olie
- Honing

Werkwijze

- Stap 1:** Hak de vijgen zo fijn mogelijk;
- Stap 2:** Meng de saffraan met de kruidenmix en de vijgen;
- Stap 3:** Rol het bladerdeeg uit en snij er kleine ronde vormen uit;
- Stap 4:** Neem een rondje en leg er een koffielepel gemalen vijgen op;
- Stap 5:** Maak het rondje dicht door een ander bladerdeegvormpje erop te leggen;
- Stap 6:** Sluit de kantjes goed af;
- Stap 7:** Bak de rondjes in hete olie tot ze bruin en knapperig zijn;
- Stap 8:** Haal de rondjes uit de kom en dep ze af;
- Stap 9:** Verwarm de honing in een kom;
- Stap 10:** Smeer de rondjes in met honing.

Valkuilen & tips

- Zorg dat het deeg niet aan de deegrol blijft kleven;
- De deegcirkels zwellen op bij het bakken;
- Laat de honing niet aanbranden;
- Let op bij het bestrijken van de deegcirkels ... de honing is heet;
- LET OP: de rondjes kunnen openspatten in de pan.

Recept 3: Crostini's met kaas

Ingrediënten

- Sneetjes van een stokbrood (1 tot 1,5 cm dik)
- Mozzarellakaasjes van buffelmelk (of koeienmelk)
- Arachideolie
- Poedersuiker
- Rozenwater
- Gemalen kaneel

Benodigdheden

- Bakpan
- Snijplank
- Mes

Werkwijze

Stap 1: Snij het stokbrood in plakjes;

Stap 2: Bak de sneetjes brood in een pan met arachideolie en haal ze uit de pan als ze goudgeel zijn;

Stap 3: Leg wat Mozzarella op de gebakken broodsneetjes;

Stap 4: Meng de kaneel en de poedersuiker;

Stap 5: Strooi het mengsel op de Mozzarella;

Stap 6: Werk af met het besprenkelen met rozenwater.

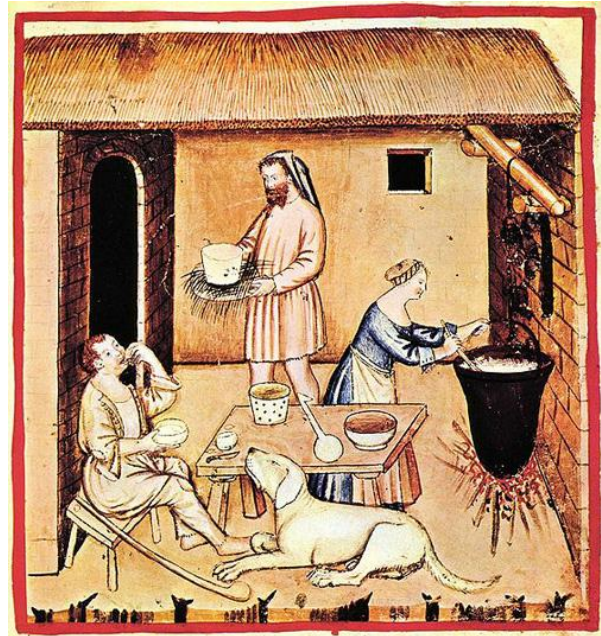
Valkuilen & tips

- Voor je besprenkelt met kaneelsuiker en rozenwater, kun je de crostini's onder de grill plaatsen.

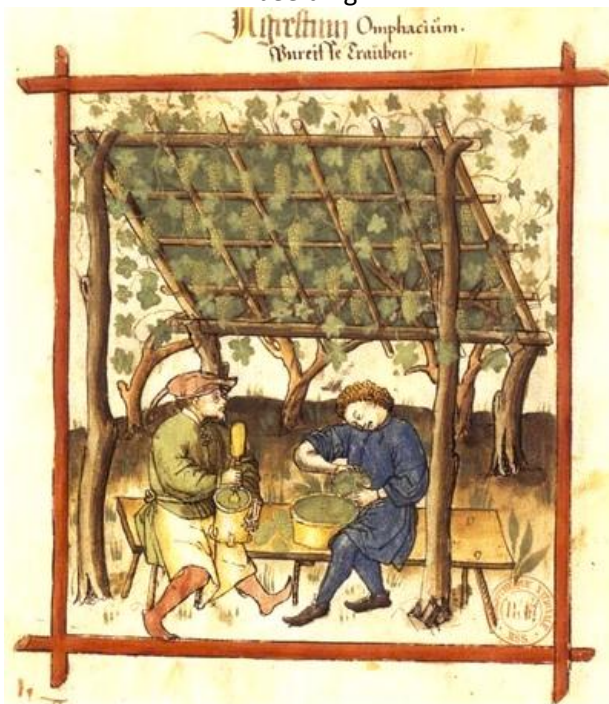
- † De hierboven beschreven recepten zijn gerechten gegeten door patriciërs. Bekijk op onderstaande miniatures wat de pot schafte voor het grootste deel van de middeleeuwse bevolking! Welke ingrediënten worden in onderstaande afbeeldingen afgebeeld? Vul in, in onderstaande kolom.

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Afbeelding 3

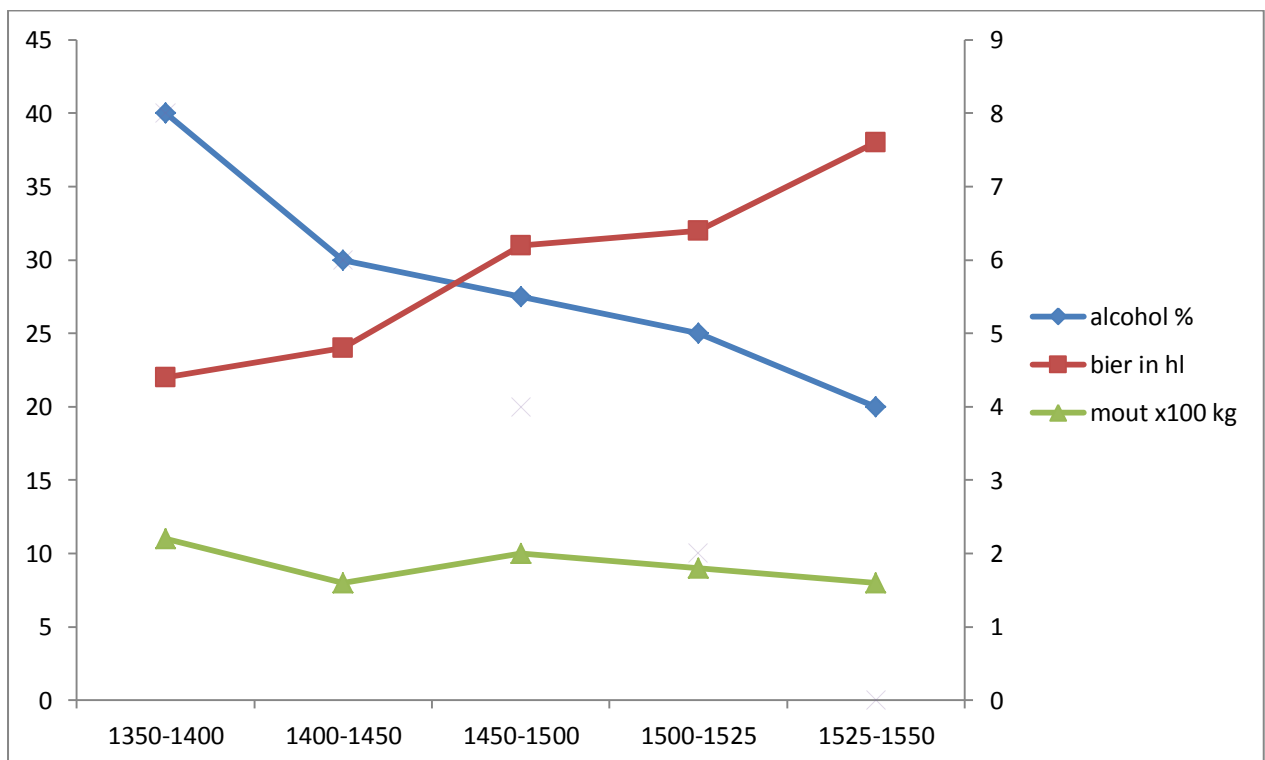

Afbeelding 4

Afbeelding 1	
Afbeelding 2	
Afbeelding 3	
Afbeelding 4	

Er werd ook heel wat bier gedronken. Waaruit is bier nu samengesteld en wat waren de hoeveelheden? Bekijk de grafiek!

† Schrappen wat niet past:

Tussen 1350 en 1550 **steeg/daalde** het alcoholpercentage in het gebrouwen bier.

Er is een daling van de mout die in het bierbrouwsel zit, tussen 1500-1525/1400-1450/1350-1400.

† Tussen welke twee jaren kent de hoeveelheid bier de grootste groei?

† Wat kun je afleiden uit deze grafiek over de kwaliteit van het bier?

† Uit de grafiek zie je dat het aantal kg mout door de tijd gelijk blijft. Men kan weliswaar meer bier maken. Hoe komt dit?

Je maakte kennis met de overheerlijke keuken van de rijken en de dagelijkse kost van de armen. Vergelijk hier wat de verschillen zijn qua ingrediënten.

Soms werd er wel iets te veel gedronken. We luisteren naar een ler die vertelt over die keer dat hij te veel gedronken heeft! Daaronder zie je een afbeelding van een dronken monnik!

Welke woorden gebruikt De Dronkaard als synoniem voor het slanke meisje?

Wat kocht De Dronkaard allemaal?

Hoe kwam alles toch nog op zijn pootjes terecht?

Wie veroorzaakt bedrieglijk tumult?

Hierboven zijn jullie al heel wat te weten gekomen over de eetpatronen van de leperlingen! Mijn inwoners konden geregeld een feestje bouwen! Er werd gedronken, gelachen, gezongen, ... In de Bijbel van Anjou (1340) staan er veel verluchtingen. Er worden onder andere verschillende muziekinstrumenten afgebeeld. Bekijk zeker de website eens:

<http://mul.pictura-dp.nl/boek/>

† Plaats de naam van het instrument onder de afbeelding!

Aulos – Doedelzak – Draaiorgel – Fluit – Hoorn – Luit – Pommer – Psalterium - Tabor

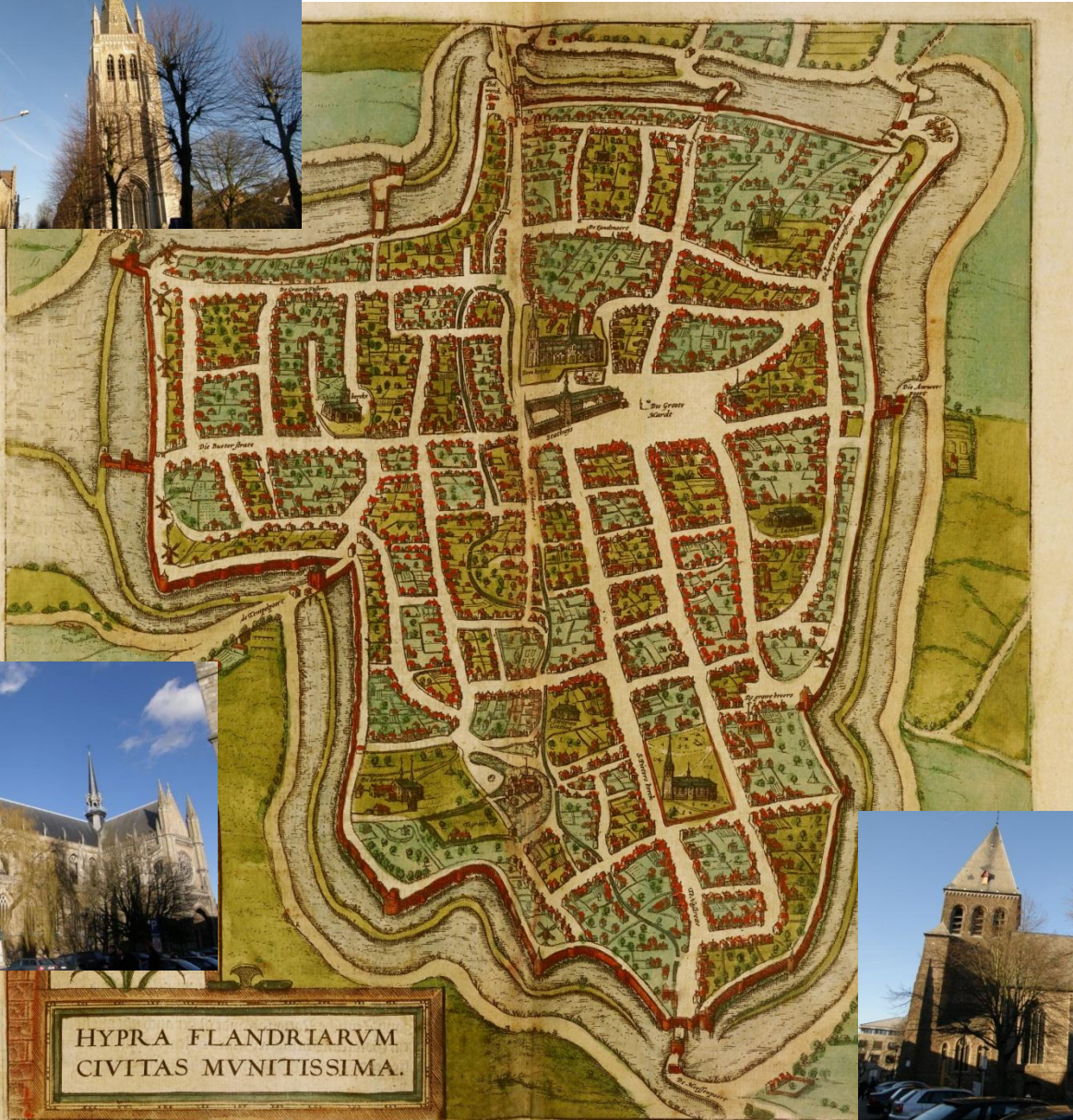

Als je nu arm of rijk bent, patriciër of landbouwer, leliant of klauwaert ,... we geloven allemaal in God! God is de schepper van de werelbol en het universum! Ja, je hoort het goed! Wij middeleeuwers weten al een eindje dat de wereld een bol is hoor en geen platte schijf zoals vele geschiedenisboeken beweren!

In mijn stad hebben we vele kerken... Situeer enkel kerken op deze kaart!

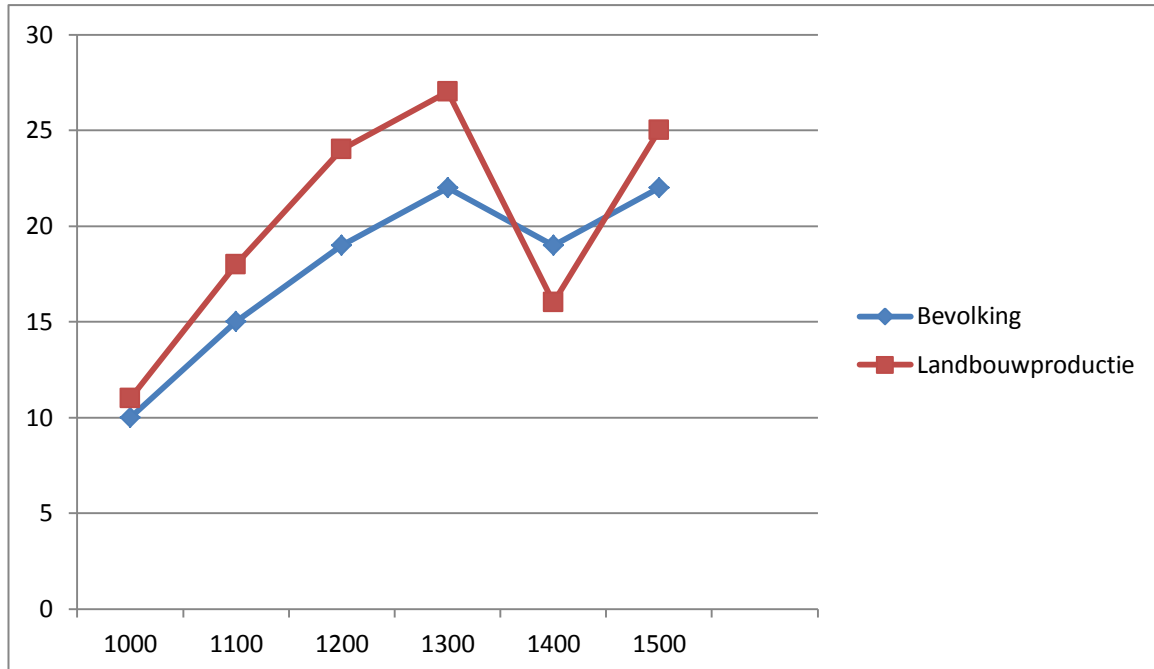
Sint-Pieterskerk – Sint-Maartenskerk – Sint-Jacobskerk

† Dit is een kaart van de 16^e eeuw... De stad zag er wat anders uit in de 14^e eeuw. Ga op zoek op het internet of de drie gezochte kerken wel bestonden anno 1303.

Als ik doorheen de geschiedenis kijk naar de aantal inwoners van Ieper dan kunnen we enkele interessante elementen vaststellen. Momenteel zijn er ongeveer 35.000 inwoners in Ieper (2011)!

† In welk jaar kun je een daling van de landbouwproductie waarnemen?

† Wanneer is de grootste bevolkingspiek zichtbaar?

† Als er in Ieper, in 1300, ongeveer 35 000 inwoners zijn, hoeveel inwoners zouden er dan zijn in 1400?

† Welk probleem stelt zich net vóór 1400?

† Waar situeer je onderstaande bron op de grafiek?

“Tijdens hetzelfde jaar 1316, na het overlijden van koning Lodewijk X van Frankrijk, en als gevolg van stortregens en van het feit dat de vruchten van de aarde in slechte omstandigheden werden geoogst en op vele plaatsen werden vernield, deed er zich een graan- en zoutschaarste voor die elke dag erger werd. Tegen mei van dit jaar 1316 waren de schaarste en het tekort nog toegenomen en werden onze streken getroffen door guur weer en atmosferische storingen. Op vele plaatsen begon het volk minder brood te eten. Bij gebrek aan brood mengden velen zo goed en zo kwaad als het ging bonen, gerst en wikke (peulvrucht) samen met alle graansoorten waarop zij de hand konden leggen, en maakten er brood van om op te eten. Als gevolg van het barre weer en het nijpende voedselgebrek begonnen de lichamen van de mensen tekenen van verzwakking te vertonen en ontstonden allerlei lichamelijke gebreken. Het gevolg van dit alles was een zeer sterke toename van het sterftcijfer. Niemand van de tijdgenoten had ooit zoiets meegemaakt of horen vertellen. Ik bevestig dat er in Doornik elke dag zoveel mensen, vrouwen en mannen, zowel uit de hogere, de armere en de middenklassen overleden dat de lucht als het ware helemaal bedorven was en de parochiepriesters vaak niet wisten waar eerst de nood te leningen.”

† Wat gebeurt er in het rampjaar 1316?

† Waardoor ontstond de voedselschaarste?

† Wat at de bevolking?

† Leg uit dat hongersnood niet hetzelfde is als geen eten hebben?

PRIMEUR: LAATSTE INTERVIEW MET ANDRIES VAN ACKERE

De CHA heeft onlangs de moord op Andries van Ackere opgelost. De man leefde in leper rond het begin van de 14^e eeuw. Een man die tegen heel wat opgewassen was, een leidinggevende figuur. Hij stortte te pletter van de Lakenhalle van leper. En wij konden hem nog strikken voor een laatste interview.

Waar bent u van afkomstig en wat is uw functie ?

Ik ben Andries van Ackere, eerste schepen of voor-schepen van leper. Ik heb een hoge functie binnen het leperse stadsbestuur.

Zo'n stadsbestuur, wat is dat precies?

Het stadsbestuur is, zoals het woord het zegt, het bestuur van de stad. Hier was nood aan. Enerzijds omdat de graaf van het Graafschap Vlaanderen niet overal op hetzelfde moment aanwezig kon zijn. Daarom gaf hij **privileges** aan de steden. Anderzijds omdat heel wat kooplieden en handwerkers nieuwe stadskernen vormden.

Wie zat allemaal in het stadsbestuur?

Laat ons duidelijk zijn dat het stadsbestuur ook 'schepenbank' wordt genoemd. In deze schepenbank zaten schepenen. De schepenbank van leper telt dertien schepenen. Politieke crisissen kunnen voor afwijkingen

zorgen. De reden van mijn te pletter storten bewijst dit maar al te goed. Gezien een groot aantal schepenen het leven liet werden nieuwe mandatarissen aangesteld. Bij deze overschreed de schepenlijst van 1303-1304 ruimschoots de gebruikelijke dertien. Dit wekt verkeerdelijk op dat er meer schepenen dan normaal waren.

U heeft het daarnet gehad over de nood van zo'n schepenbank. Wat is nu concreet de functie van de schepenbank?

In de eerste plaats had de schepenbank een rechterlijke functie. Dit sloeg vooral op goederen en personen die binnen het **rechtsgebied** vielen. Ook burgerlijke

“Laat ons duidelijk zijn dat het stadsbestuur ook ‘schepenbank’ wordt genoemd.”

geschillen en criminele zaken kwamen aan bod. Let wel! Bij **geschillen** waarvoor lijfstraffen golden, mocht de schepenbank niet optreden. Onder het burgerlijk recht vinden we ook de overdracht van onroerend goed en erfverdelingen.

Hoe werd geoordeeld of iets goed of fout was?

Als schepen moest je niet perse op de hoogte zijn van moeilijke juridische theorieën.

Er werd vooral geoordeeld naar gewoonterecht.

Heeft de schepenbank ook bestuurlijke functies?

De bestuurlijke taken werden besproken op de gouddagen. Deze dagen werden ook wel geërfdendagen genoemd. Het gemeentebestuur werd hier uitvoerig besproken. Ook de aanstelling van onderwijzers en vroedvrouwen werd op deze gouddagen gedaan. Daarnaast werden ook belastingen geïnd die toebehoorden tot de dorpsheer. We mogen uiteraard niet vergeten dat op deze dagen de begaanbaarheid van gemeentewegen en het beheren van gemeentegronden werd besproken.

Waarom was zo'n bestuur broodnodig?

Dat is nogal logisch. De stad groeit op economisch en **demografisch** gebied en er is nood aan orde en structuur. Zonder orde en structuur is er complete chaos, uiteraard. *(lacht)*

Wat is uw functie als schepen?

Wij, schepenen van de leperlingen, hebben heel wat functies. Wij zijn legeraanvoerder, wetgever, rechter, gezant, getuige bij terechtstellingen en bij verhoren op de pijnbank. Daarnaast zijn we ook bankier en verzekeraar. Ook is een schepen een toezichthouder op de uitvoering van publieke

werken, zoals de bouw van vestingmuren, torens, dijken, rivierhoofden, grachten, sluizen enzovoorts. Een schepen is daarnaast boekhouder en notaris.

Een schepen is een wetgever. Waar werden deze wetten opgeschreven?

Wel, vanaf het begin van de veertiende eeuw werden deze wetten opgeschreven in het 'kondichboek', ook wel keurboek genoemd. De wetten werden door de eeuwen heen achter elkaar geplaatst. Dit zorgt ervoor dat er na enkele jaren een heuse verzameling ontstaat van regels die het middeleeuwse leven beslaan.

Voor welke aspecten van het leven worden de wetten opgesteld?

Eigenlijk is er zoveel waar je bij wetgeving mee rekening moet houden. Zo hebben we bijvoorbeeld wetten over de openbare orde en **zedelijkheid**, bescherming van mensen en hun persoonlijk bezit, de rechtsgang, brandpreventie, wetgeving rondom vreemdelingen, enz. Het is zoveel om op te noemen. Onze wetgeving was gelijkaardig aan deze van de tijd waar jullie in leven.

Was het leuk om schepen te zijn?

Er zitten inderdaad ook eervolle en gezellige kanten aan het schepenbestaan. Er zijn geregeld feesten en banketten

waar onze aanwezigheid gewenst is.

Ik heb me laten vertellen dat het niet altijd zo was dat de schepenbank én een bestuurlijke én rechterlijke functie had.

Dat kopt. Vóór 1170 was de schepenbank enkel bevoegd voor de juridische bevoegdheid. Nadat graaf Filips van den Elzas de Grote Keure uitvaardigde, kreeg de schepenbank ook een bestuurlijke functie.

Wat was uw drijfveer om schepen te worden?

Dat is een gemakkelijke vraag. Ik wou goed kunnen eten op de

"Ik hoop dat de daders van de aanslag op mij gestraft zullen worden.

grote banketten.(lacht) Eigenlijk heb ik geluk, want de heer van het Graafschap Vlaanderen, heeft mij aanvaard om als schepen verkozen te worden. Gelukkig was ik ook van goede komaf, een leidinggevend geslacht zoals ze zeggen.

Hoe worden schepenen gekozen?

Vóór 4 augustus 1209 werden de schepenen benoemd door de graaf. Vanaf 1209 werden de schepenen verkozen door zes 'prodi viri'. Ik verklaar me nader, er werden drie kiezers

benoemd door de koning en drie door de aftredende schepenen.

Waren er voorwaarden om tot schepen verkozen te worden?

Het was vanzelfsprekend dat je behoorde tot een familie die de knepen van het vak kende. Het ambt was ook onbezoldigd en slorpte veel tijd op. De familie of toch minstens het familielid dat mandataris was, moest 'gegoed' zijn. Ambachtslui, die dag in dag uit werkten, kwamen niet in aanmerking voor het schepenambt.

Hoelang mocht je er schepenen zijn?

Na de wet uit 1228 van Johanna en Ferdinand van Portugal, moesten schepenen na twee jaar aftreden. Dan mocht je voor één jaar niet politiek actief zijn.

Wie bestuurde nog de stad mee?

We hadden ook nog de schout. Hij was het hoofd van justitie, binnen de stad Ieper. De schout had ook de functie om van de heer de leenmansplichten te innen en schulden te **delgen**. Zoals het woord het zegt, schout komt van het Duitse 'schuld'.

Wil u nog een laatste woord kwijt voor de lezers, meneer van Ackere?

Ik hoop dat de daders van de aanslag op mij gestraft zullen worden.

Bedankt voor het interview!

Dat waren nogal tijden. Gelukkig kon ik nog, voor ik te pletter stortte, een interview geven aan de krant 'Den Belftortenaar'. Lees het artikel hierboven en los de vragen op.

† Probeer uit het artikel af te leiden of iedereen schepen kon worden? Motiveer je antwoord.

† Wat is het verschil tussen de functie wetgever en rechter?

† Geef kort de bestuurlijke en rechterlijke functies van de schepenbank. Wanneer werden beide functies aan de schepenbank toegekend?

† Hoeveel schepenen worden benoemd en door wie?

Dit artikel verscheen over mijn dood in de 19^e eeuw. Ik had je niet verteld dat ik niet de enige was die werd vermoord.

“Ten jaere 1303, den 29sten Slagmaend, wezende Sint Andries avond, is binnen Yper, eene schroomelyke moord gebeurd door het bloedig en ongenaedig doodsmytten van negen Heeren van de Wet: de enkele oorzaak daer van was, dat de burgery zich zeer vastelyk liet voorenstaen, dat de Heeren van de Wet van Yper Fransch gezind waeren, en dat het Magistraet d’oorzaeke was dat er in April Laetstleden meer dan 600 Yperlingen van de Franschen verraeden en dood gesmeten waeren geweest. Maer nu om daer over vraek te nemen, is er nu eenen burgerlyken oproer opgestaen: de urgery wel wetende dat de Heeren van de Wet vergaerd waeren, zoo zyn zy byeen verzaemeld en furieuzelyk naer het stadhuis geloopt, waer zy met geweld de schepen kamer openbraeken, welke ten dien tyde op d’eerste stegie was den van den Halletooren, en nu binnen zynde, zoo begonsten zy eenpaerlyk te verwyten aen de Heeren het verlies van hunne medeburgers, naer het verbranden van het Kasteel van Haringe, en hebben overluyd geroepen: smyt dood! Smyt dood! Dood al de Lelie gezinde; en aenstonds hebben zy ondragelyk de negen volgende Heeren doodgesmeten, te weten, de Heeren Andries Vanacker, voorschepen, Michiel Paeldinck, Franciscus Debeer, Michiel Vellemaeker, Jan Copsen, Jacob Baerdouk, Jan Peper, Bartholomeus Maryn en Michiel van Loo, welkers dood lichaemen zy uyt de venster gesmeten hebben vallende voor den Halletooren onder de vaute.

Deze negen Heeren waeren zydelings de kleyne kerkdeure van Sint-Maertens begraven, nevens malkaer, behalvens den voorschepen in t’ midden. Boven welke lyken naderhand een grafschrift gesteld is geweest. Den 2de december van ’t zelfde jaer wierd de Wet vernieuwd door de raedgeving van eenige burgers, welke verkozen en aengesteld hebben deze volgende negen Heeren: Aernould Vanmarke, voorschepen, Andries Paelinck, Philippus van Hove, Thomas van Loo, Pieter Peper, Michiel de Vynck, Rogier Guslin, Jacob ven den Bussche, en jan Roo.”

† Op welke avond werden de schepenen vermoord? Naar wie verwijst dat?

† Waarom zijn de schepenen vermoord?

Luister even naar mijn moordenaar, hij vertelt een ander verhaal! Wacht maar tot ik die snoodaard te pakken krijg! Zo maar een opstand tegen het stadsbestuur beramen en mij vermoorden !

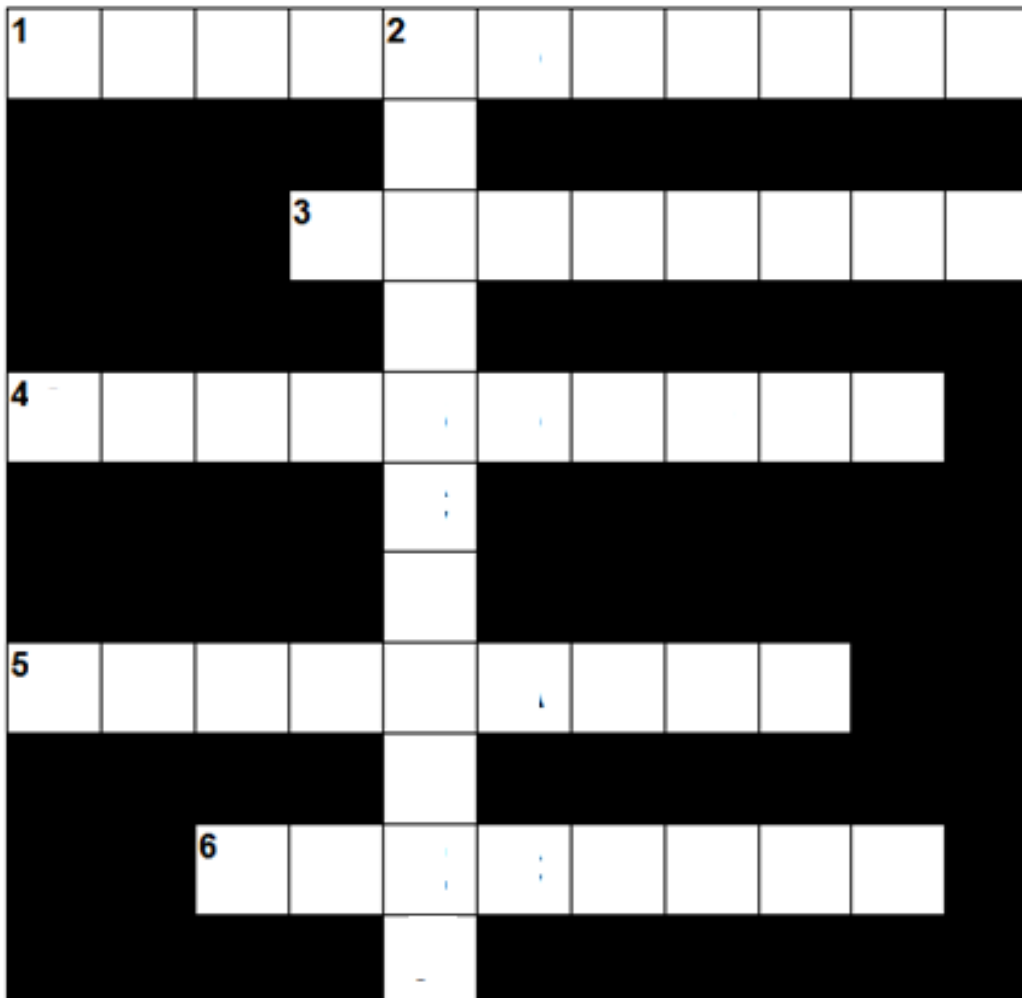
† Waarom werden de schepenen vermoord volgens Jan van Cauwetin?

† Hadden de redenen die aangehaald zijn in het bovenstaande artikel dan geen enkele invloed op de moord?

Hoe dan ook ... Wat nu de precieze reden was om mij te vermoorden... Ik eis dat de moordenaars worden gestraft! Ik heb anders wel enkele voorstellen!

† Vul het kruiswoordraadsel in en ontdek de verschillende folter- en straftechnieken die veelvuldig voorkwamen in de middeleeuwen. Link de foto's aan de antwoorden uit het kruiswoordraadsel

† Horizontaal

1 Slachtoffers worden op een brandend vuur gegooid. De stank van verbrande lijken bleef soms dagenlang hangen. Jeanne D'Arc is op deze manier om het leven gekomen.

3 Op een houten raamwerk wordt het slachtoffer gelegd. Zijn benen worden met touwen en katrollen vastgebonden. De touwen worden in tegengestelde richting gedraaid waardoor de touwen opgespannen worden. Op die manier worden de ledematen volledig uitgerekt en leidt dit soms tot gewrichten die uit de kom worden getrokken.

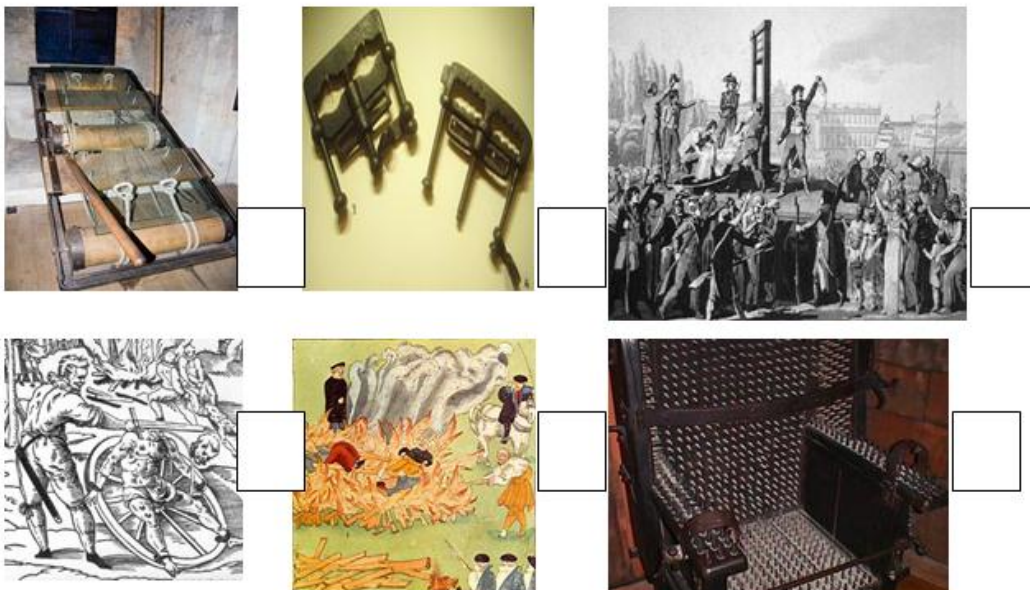
4 Op deze 'dodentroon' is het zitvlak, de arm-, been- en rugleuning volledig uitgerust met uitstekende spijkers. Het aantal spijkers per stoel varieert van 500 tot 1500 spijkers per stoel. De veroordeelde wordt op die stoel vastgebonden. Zo kunnen de spijkers zich in het lichaam van het slachtoffer boren. In sommige gevallen zijn er gaten onder de stoelen waar er gloeiende kolen gelegd worden en waardoor het slachtoffer ook nog eens brandwonden kan oplopen.

5 Slachtoffers worden op een houten (wiel) rad gebonden. Vervolgens worden alle ledematen geknuppeld met een ijzeren staaf, totdat alle botten versplinterd zijn. Wanneer alle ledematen kapot geslagen zijn, kan er nog een laatste klop gegeven worden op de hartstreek, waarna de veroordeelde sterft. Dit laatste gebeurt niet altijd. Het gebeurt ook dat de veroordeelde onthoofd wordt als slot, of dat hij min of meer levend achtergelaten wordt waarna hij dan sterft door bloedverlies, pijn en dorst.

6 Een ander woord voor doodstraf

† Verticaal

2 De straf waarbij de duimen onder een metalen plaat gelegd worden, die langzaam naar beneden gedrukt wordt, waardoor de duimen verbrijzeld worden.

1	2	3	4	5	6

Maar gelukkig zijn de daders gestraft, of dat was althans de bedoeling. Luister even mee hoe het er na de moord aan toe ging en los de vragen op!

† Welke klacht hebben de leperlingen over het stadsbestuur?

† Waarom wordt niemand schuldig bevonden?

† Wat zijn collecteurs?

† Wie is de leider van de opstandelingen en waarom?

† Wat doet Filips van Chieti op 1304 en hoe doet hij dat?

† Welke steden behandelen het nieuwe onderzoek?

† Waarop baseert de jury zich tijdens het nieuwe onderzoek?

† Mag men iemand arresteren in een kathedraal of kerk? Motiveer je antwoord.

† Welke straffen worden uitgedeeld aan de moordenaars?

Alle moeilijke woorden die je doorheen dit dossier tegenkomt, noteer je hieronder. Zoek zelf een uitleg voor de woorden via internet, woordenboek, ...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ik heb me kostelijk geamuseerd en hopelijk jullie ook. Je kon je buikje rond eten met allerlei lekkernijen uit mijn tijd, kennis maken met het bestuur en zelfs virtueel kennis maken met de straatnamen van mijn prachtige stad Ieper.

Over mijn prachtige stad Ieper gesproken! Je moet Ieper zeker eens komen bezoeken. Dan kan je met je eigen ogen zien waar ik ben vermoord. Ondertussen heb je misschien de smaak te pakken gekregen om zelf naar het archief te gaan en andere moorden op te lossen. Misschien de moord op de Tempeliers door Franse soldaten? Ga op zoektocht!

Met dank aan:

- Kristof De Craene
- Opendoek VZW
- Bianca Vanhaverbeke
- Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen Torhout
- Onze-Lieve-Vrouwe-instituut Poperinge
- Geert en Cis Van Robaey
- Ief en Lena Carrein-Devos
- Simon Rosseel
- Bart Van den Bossche
- Stad Ieper

Bijlage 2: De lerarenbundel

Dossier CORRECTIE

De Vergeten Moord

Beste onderzoeker-stagiair

Het CHA heeft zich in het zweet gewerkt om de moord op Andries Van Ackere op te lossen. Jullie waren getuige van de nieuwste opsporingstechnieken en de kronkelende denkmethodes van Dries en Lennerd. Helaas, we hadden het niet helemaal bij het rechte eind.

Toen we dachten het onderzoek af te ronden, kregen we bezoek van Jan van Cauwetin, de moordenaar van Andries van Ackere! Proberen jullie het mysterie te achterhalen? Jullie krijgen doorheen het dossier hulp van Andries van Ackere, Harold de Engelse koopman en Bart Van den Bossche!

Welkom in de middeleeuwse stad Ieper! Met enige trots kan ik jullie zeggen dat onze stad één van de drie grote steden is van het Graafschap Vlaanderen! Samen met Gent en Brugge vormen wij dé economische hoeksteen van dit graafschap.

† Duid Ieper aan op onderstaande kaart.

Moord Andries van Ackere

Gebruik je atlas

† Bekijk het filmpje en geef een definitie van een middeleeuwse stad!

Een stad is een ruimtelijke concentratie van een bevolking die niet zelf haar voedsel voortbrengt, dus niet primair leeft van landbouw, veeteelt of visserij,...
Een stad ontstaat aan een knooppunt van handelswegen.

Gebruik deze website:
http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_en_in_Belgi%C3%AB_en_in_Frankrijk

Ik ben mezelf vergeten voor te stellen! Andries van Ackere is de naam, je kent me vast nog wel. Ik ben die vermoorde schepen! Niet zo aangenaam om te pletter te storten. Weet jij nog hoe hoog dat belfort was?

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge	1240	83 meter
Kortrijk	1309	
Gent	1380	95 meter
Doornik	1200	72 meter

- † Welk belfort is het hoogste? Arceer in het geel!
- † Waarom is dat belfort nu het hoogste? Zegt dat iets over de stad waarin het belfort staat?

Dit belfort is het hoogst omdat het de grootste stad is. Hoe groter het belfort, hoe rijker de stad en hoe groter de stad. Gent was binnen het Graafschap Vlaanderen de grootste stad en het ging er economisch goed.

- † Wat is het hedendaagse verschil met het belfort van Ieper en dat van Kortrijk?

Het belfort van Ieper werd veel vroeger gebouwd dan het belfort van Kortrijk. Als je naar de foto's kijkt van de twee belforten, staat het belfort van Kortrijk 'alleen' op de grote markt, terwijl het belfort van Ieper geïntegreerd is in het stadhuis en de Lakenhalle. De belforttoren van Kortrijk is later gehalveerd van hoogte omdat hij op instorten stond en zat vroeger ook aan een halle vast. Maar die halle werd te klein, dus hebben ze een nieuwe gebouwd.

- † Som de belangrijkste functies van een belfort op!

Het belfort was een veilige plaats waar het stadsarchief, de stadskluizen of de gevangenis zich bevonden. Als uitkijktoren en als klokkentoren werd het belfort ook vaak gebruikt.

- † De belforten in onze streken zijn Werelderfgoed? Leg kort uit wat dat is en welke organisatie daarvoor verantwoordelijk is?

Werelderfgoed is de verzameling van natuur- en cultuurhistorische objecten die onvervangbaar en uniek zijn. Het is van groot belang om deze te behouden. Het kan gaan om bijvoorbeeld een bouwwerk, standbeeld, natuurpark ... De organisatie die hiervoor verantwoordelijk is, is UNESCO.

Ben je eerder klaar dan je medeonderzoekers? Neem dan zeker eens een kijkje op <http://www.world-heritage-tour.org/europe/benelux/belgium/belfries/map.html>. Je kan er enkele belforten bewonderen in 360 °! Helaas kwamen ze geen kijkje nemen naar het prachtige belfort van Ieper. Dus moeten jullie het stellen met de minder mooie belforten van andere steden.

Ieper heeft anno 1302 ongeveer 35.000 inwoners en is daarmee de derde grootste stad van het Graafschap Vlaanderen! Ieper is ook één van de rijkste steden van de late middeleeuwen en hoe dat komt, ontdek je hieronder. Luister eerst even naar deze man. Hij was een getuige van de moord. De kerel ziet er aangeslagen uit. Wat wil je, als je een man te pletter ziet vallen nabij de Lakenhalle?

† Wat doet deze man van werk?

Hij is een Engelse wolhandelaar.

† Wat verhandelt hij?

Hij verhandelt wol.

† Wat gebeurt er met dit product?

Er worden prachtige lakens mee geweven.

† Is het gemakkelijk om handel te voeren? Welke problemen ondervindt de man?

Handel voeren was niet makkelijk. De handel tussen het Graafschap Vlaanderen en Frankrijk werd vaak geblokkeerd.

Lees de onderstaande tekst over de koopman, lees de biografie van de auteur en los de vragen op.

Ik dien de koning, de edelen, de rijken en het volk.
Met mijn schip volgeladen met handelswaren, zeil ik overzee naar verre landen. Ik verkoop mijn waar en koop kostbare producten in, die hier te land onbekend zijn. Op mijn reizen trotseer ik vele gevaren. Soms lijd ik schipbreuk waardoor ik al mijn bezittingen verlies en ternauwernood het vege lijf weet te redden. Ik verkoop tegen een hogere prijs dan waarvoor ik inkoop, waarom zou ik me anders al die moeite getroosten. Zo maak ik winst en hebben mijn vrouw en kinderen te eten.

Engelse abt Aelfric – begin elfde eeuw

Aelfric van Eynsham (955 – 1020) was een bekende monnik. Hij wordt geroemd als prozaschrijver. Hij schreef verschillende homilieën en hagiografieën. Zijn bekendste werk echter is het conversatieboek *colloquium*. In dat werk staan er verschillende vraaggesprekken waarin beroepen worden beschreven. Deze teksten hadden als bedoeling zijn novicen te leren omgaan met Latijn. In het boek worden woorden in de mond gelegd bij een zoutzieder, een koopman, een smid, een jager, ...

† Schrap wat niet past en leg uit waarom.

Het stukje tekst over de koopman is een **primaire/secundaire** bron.

De man leefde in deze tijd, maar was zelf geen handelaar. Het zijn ook prozateksten die hij schrijft.

Het is een **geschreven/ongeschreven** bron.

De bron werd opgeschreven als verhaal in een boek. Het is geen voorwerp of doorverteld verhaal.

† Waarom werd de bron geschreven door de abt?

De tekst had als functie om zijn novicen te leren omgaan met Latijn.

† Geeft deze bron een getrouw beeld weer van een koopman? Waarom zou je kunnen twifelen daaraan?

Er wordt gesuggereerd 'er worden woorden in de mond gelegd'. Hierdoor kan het zijn dat het geen waarheidsgetrouw verhaal is. Het kan een verbloeming zijn van hoe het echt was.

Hiernaast zien jullie de haven van Antwerpen omstreeks 1515. Hoewel ik twee eeuwen eerder leefde, lijkt dit schip verdacht veel op het mijne! Dit soort schepen noemt men een kogge. Zien jullie trouwens de havenkraan? In Brugge hadden ze er ook zo een!

Een grote tien jaar geleden hebben graafmachines toevallig een scheepswrak ontdekt in Antwerpen. Op de blog van de Kogge kunnen we het volgende lezen over dendrochronologie! Wil je meer te weten komen over de Kogge van Antwerpen? Lees zeker zijn blog! <http://kogge.be/>

Dendrochronologie voor beginners

Gepost op 02.07.2010 door de Kogge

Toen er voor het eerst sprake was van een onderzoek naar mijn resten kwam Kristof langs. Hij werd mij voorgesteld als dendrochronoloog. Ik deed maar alsof ik begreep wat er gezegd werd.

Later liet ik mij een boekje bezorgen. Kwestie van een beetje archeoloog mee te kunnen spreken. Daaruit: dendrochronologie voor beginners. Je bent nooit te oud om bij te leren. Niet te jong ook trouwens, maar dat is een ander verhaal.

Dendrochronologie is één van de krachtigste dateringsmethoden die bestaan. Ze is niet half zo spectaculair dan de zo beroemde C14-techniek maar wel veel preciezer.

Om de leeftijd van houten dingen zoals -ik zeg maar wat- een gezonken boot te analyseren wordt gekeken naar de groei(jaar)ringen van het hout. Die groeiringen zijn het ene jaar al wat smaller dan het andere jaar, afhankelijk van neerslag en plaats en temperatuur en zonlicht. Op mijn planken staat dus een soort streepjescode.

Vervolgens neemt men er de referentiechronologieën bij. Dat zijn tabellen van gemiddelde jaarringbreedtes. De recordhouder is er één die tot 8480 voor Christus teruggaat in de tijd. Kristof zegt dat hij daarmee de planken waaruit ik ben opgebouwd soms tot op het seizoen zal kunnen dateren. Als 700-jarige maak ik niet heel veel indruk op hem denk ik.

- † Leg in enkele zinnen uit wat die dendrochronologie-methode is.
Er wordt eerst gekeken naar de groei jaarringen van de boom. Deze zijn niet ieder jaar even dik. Daarna neemt men er een tabel bij met gemiddelde jaarringbreedtes om na te gaan hoe oud een houten plank is.

- † Er wordt ook gesproken over de beroemde C14-techniek? Wat is dat? Zoek op!
Met deze methode kan de ouderdom van een fossiel bepaald worden door de radioactieve activiteit die in de lucht aanwezig is (geweest). Een element komt in aanraking met het koolstofisotoop C14, maar een element die niet rechtstreeks in aanraking komt met de lucht (binnenste van bepaalde stof), neemt de radioactiviteit af. Zo kan men de ouderdom bepalen.

- † Noteer in een stappenplan hoe je aan deze informatie bent geraakt!
Persoonlijk antwoord leerlingen

Hier zien we op een miniatuur hoe ze te werk gaan om schapen te scheren.

Vooraleer je een prachtig lepers laken verkrijgt, moeten er enkele stappen ondernomen worden! Plaats het productieproces in de juiste volgorde en noteer onder iedere afbeelding wat er gebeurt!

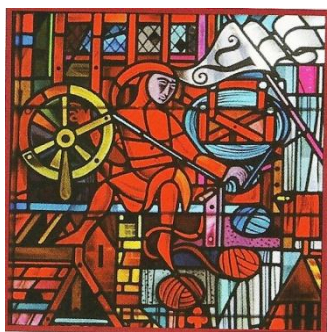
TIP
-
De brandramen staan in de juist volgorde!

† Plaats het nummertje met bijbehorende uitleg bij de juiste brandramen uit de raadzaal van het leperse stadhuis!

1. Weven: de draden worden op een weefgetouw gespannen om de schering te vormen. Met een schietspoel wordt de inslag aangebracht.
2. Kleuren: soms wordt de wol geverfd vooraleer ze werd gesponnen, maar vaak wordt de stof pas gekleurd als deze klaar is.
3. Spoelen – winden: de draad wordt op een klos gewonden.
4. Vollen: de volder zorgt ervoor dat de stof wordt gevold of *voller* gemaakt. Ze kneden de pas geweven lakenstof met modder, boter, urine, klei, ... in en daarna spoelen ze het laken verschillende keren.
5. Spinnen: vlechten van een lange draad uit aparte wolharen
6. Verkopen: de stof wordt na dit proces gekeurd. Is het laken goedgekeurd dan krijgt het een zegel van de stad Ieper. Er wordt dan een klein loodje aan de lap vastgemaakt.
7. Drogen – kaarden – scheren – rekken: de stof wordt gedroogd en omdat het laken dan krimpt, wordt het uitgerekt. Als het laken droog is, wordt het gekaard. Daarmee wordt het gladde oppervlak weer wollig gemaakt. Ze gebruiken daarvoor een plant met prikkende stengels(=kaardenbollen). Daarna scheren scheerders het laken zodat het mooi effen is.

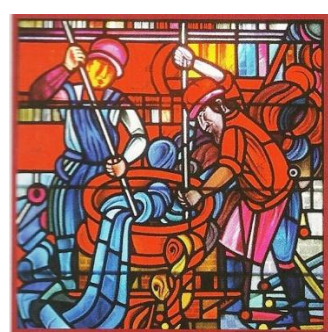
5

3

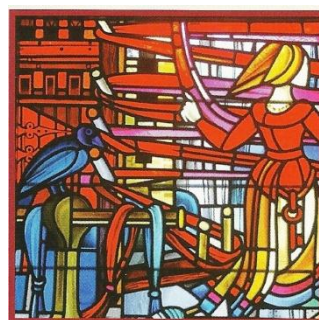
1

2

4

7

6

Wist je dat er zelfs in de twaalfde eeuw reeds leperse lakens te vinden waren in Rusland! Nog maar eens een bewijs dat de lakens van mijn stad de mooiste en de beste zijn!

Hieronder lezen jullie wanneer en waarom de Ieperse Lakenhalle zijn gebouwd. Het is geschreven door 'den heer Le Véridique, markgraaf van Verizeg, heer van Nonmentin'

"**Ten jaere 1200**, wierd binnen Yper de fondatie der vermaerde en onvergelykeryke Halle geleyd, genaemd de Laekenhalle, welke daerom expres gemaakt was, om de Laekenwevery te doen, want **de stad Yper floreerde**, boven alle steden der zeventien provincien. Daer hebben in deze vermaerde Halle gestaen, zoo gelyk de historie schryvers, te weten. Megeries en Guccardin, ons zoo beschreven hebben, een ongeloovelyk getal wevers getouwen, want zy willen ons voor de waarheyd verzekeren, dat er wel zes duyzend getouwen in de gezeyde Halle zouden gestaen hebben, waer aen dagelyks gevrogt was tot het maeken van allerhande laekens, welke in Europa overal gevraegd waeren, want het laeken die binnen Yper in deze Lakenhalle geweven wierd, was gevoert tot in Engeland, Vrankryk, Spanjen, ja zelfs in de keyzerlyke stad van Constaninopelen, zoo dat er alsdan binnen Yper eene uytnemende neeringe was door de Lakenwevery.

Het hout van de balken welke aen de Laekenhalle vervrogt is geweest was gezonden van Irland, want de natuere van dit hout is zoodanig dat er noyt geene wormen in en kunnen komen en daarom yut er natuere zoo veel sterker en harde. Aen de Laekenhalle vrogten by duyzende werklieden, het geld in dien tyd was geweldig raer, want een metselaer of timmerman won maer een zestje daegs, maar het geld was geweldig hooge, want met een zestje het welk nu een dubbel is, konde men daer mede een maete kooren koopen, of andere eetwaeren, want alles was goeden koop.

In het maeken van deze Lakenhalle, is er gebeurd eene remarcabele en gedenkelyke zaeke. Daer vrogten eenen vader met zynen zeune, en om dies wille dat den vader eenen denier meer won als zynen zoon, zoo was dienen boosaerdigen zoon daer over nydig en afjonstig dat hy daerom zynen vader heeft dood geslaegen. Welke historie van deze moord nog te zien an afgebeeld staet in eenen grooten steen, onder eenen venster, welke verre buyten de andere uytsteekt tusschen de hoofdwacht en de groote Halletrappen, alwaer dat er klaerlyk gesneden staet hoe dat den zoon zynen vader dood sloeg, het welk nog van alle menschen kan gezien worden tot eene eeuwige gedachtenisse."

† Wanneer werden de funderingen gelegd voor de bouw van de Lakenhalle. Arceer in de tekst!

† Waarom werd die Lakenhalle gebouwd?

De Lakenhalle werd gebouwd om de weverij erin onder te brengen.

† Was Ieper een welvarende stad? Uit welke zin kan je dat afleiden? Arceer in de tekst!

† Wat zijn weversgetouwen?

Weversgetouwen zijn machines waar het laken mee wordt gemaakt.

† Naar waar werden Ieperse lakens allemaal verhandeld volgens deze bron?

Het Ieperse laken werd naar Spanje, Constantinopel, Engeland en Frankrijk verhandeld.

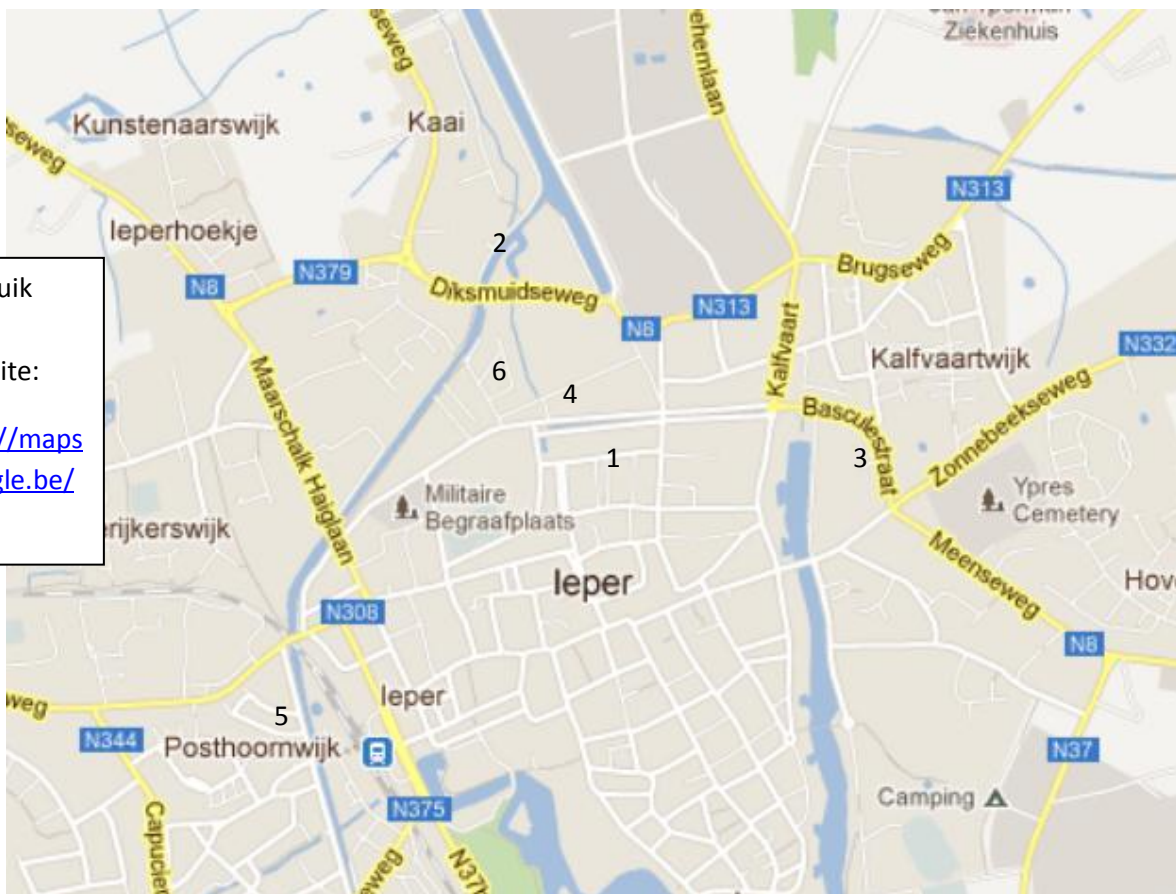
- † Waarom werd lers hout gebruikt?
Er kunnen geen wormen in komen en het is daardoor zoveel sterker.
- † Wat kon de arbeider kopen met hun dagloon?
De arbeider kon daarmee een maat koren kopen of andere eetwaren.
- † Vertel in twee zinnen wat de 'remarcable en gedenkelyke zaeke' was?
**Een vader en een zoon werkten in de Lakenhalle en de vader verdiende meer dan de zoon.
De zoon was hierover kwaad en heeft zijn vader doodgeslagen.**

Iedere straat heeft zijn naam! En het moet gezegd ... Het waren niet altijd de meest creatieve geesten die de straatnamen verzonnen. Heel vaak verwijzen hedendaagse straatnamen naar de ambachten en herkenningspunten uit de middeleeuwen!

- † Duid op onderstaande kaart aan, waar de volgende plaatsen konden voorkomen.

Slachthuis (1) – molen (2) – diamantwinkel (3) – weverij (4) – begijnen (5) – volder (6)

Gebruik deze website:
<http://maps.google.be/>

†

† Niet enkel in Ieper, maar ook in andere steden waren er heel wat straatnamen die verwijzen naar een ambacht. Ga binnen de stadsgrenzen van Kortrijk op zoek naar straatnamen die verwijzen naar ambachtsplaatsen. Geef er vier!

1 **Beiaardstraat**

4 **Blekerijstraat**

2 **Molenstraat**

5 **Steenbakkersstraat**

3 **Koolkapperstraat**

† Welke ambacht zit 'verborgen' in de straatnaam? Heel wat ambachten zijn uitgestorven of zijn niet meer zo bekend. Raadpleeg het internet of een woordenboek om onderstaande beroepen te verklaren.

Ketellapperstraat

Deze persoon moet vooral (koperen) keukengerei repareren, zoals bijvoorbeeld ketels.

Touwslagerstraat

Een touwslager maakt van garen, touw.

Smedestraat

Een smid kan door het verwarmen van ijzer, voorwerpen maken voor de bevolking.

Koperslagerstraat

Een koperslager maakt van koperen platen of andere zachte metalen, prachtige gebruiksvoorwerpen. Dit kan gaan van dakbedekking tot ketels.

Blokmakerstraat

De blokmaker is in de scheepvaart de persoon die de katrollen maakt.

Hallo, ik ben Bart Van den Bossche, VTM-Masterchef 2011! Naast zingen en acteren, is koken mijn passie! De twee onderzoekers van de CHA kwamen bij mij langs om te ontdekken wat de middeleeuwers zoal aten? Zin om zelf aan de slag te gaan!? Bekijk de instructievideo en volg het recept! Het is gemakkelijk en werkelijk overheerlijk!

- † Op internet en in kookboeken zijn recepten te vinden. Hieronder vind je een authentiek middeleeuws recept. Duid in onderstaand historisch recept volgende elementen aan:

de ingrediënten in het rood;

de hoeveelheden in het blauw;

de benodigdheden in het groen.

Recept voor Byzantijnse Murrī die meteen klaar is. Neem, in naam van God de Allerhoogste, drie pond honing geschroeid in een ketel; 10 hele broden geroosterd in de bakstenen oven en fijngestampt; een half pond zetmeel; twee ons elk van geroosterde anijs, venkel en nigella; een ons Byzantijnse saffraan, selderijzaad, één ons; een half pond Syrische Johannesbrood; 50 gepelde walnoten; een half pond siroop; vijf gehalveerde kweeën; een halve makkûk zout opgelost in honing; en 30 pond water. Strooi de rest van de ingrediënten erop [d.w.z., op het water, CP], and kook het op laag vuur totdat éénderde van het water is verdwenen. Zeef het dan goed door een schone, fijngeweven haren puntzak [Engels heeft hier 'nosebag']. Zet het in een ingevette glazen of aardewerken vat met een nauwe opening. Doe er een beetje citroen uit Takranja op. Als het zo uitkomt dat er wat water op het deeg wordt gegooid en dat dit aan de kook wordt gebracht en gezeefd, dan zou dat een tweede [aftreksel, CP] zijn. De gewichten en maten van de ingrediënten zijn gegeven in ponden en gewichten van Antiochië en zahiri in Mayyafarqin.

Recept 1: Crispels met honing

Ingrediënten

- Deeg – 230 gram bladerdeeg
- Arachideolie
- Honing

Benodigdheden

- Deegrol
- Cakevormpje (ronde vorm)
- Bakpan
- Steelpan
- Plaat
- Rol met keukenpapier
- Bloem

Werkwijze

- Stap 1:** Rol het bladerdeeg uit (Doe wat bloem over de deegrol, zodat het deeg er niet blijft aankleven);
- Stap 2:** Duw cirkels uit het uitgerolde deeg a.d.h.v. het cirkelvormpje;
- Stap 3:** Bak de deegcirkels in de pan met wat arachideolie tot ze goudgeel zijn;
- Stap 4:** Haal de vormpjes uit de pan en laat ze uitdruppen op een plaat met wat keukenpapier erin;
- Stap 5:** Giet de honing in de steelpan en verwarm ze tot ze heet is;
- Stap 6:** Bestrijk de deegcirkels met honing.

Valkuilen

- Zorg dat het deeg niet aan de deegrol blijft kleven;
- De deegcirkels zwellen op bij het bakken;
- Laat de honing niet aanbranden;
- Let op bij het bestrijken van de deegcirkels ... de honing is heet!

Recept 2: Vijgenpasteitjes

Benodigdheden

- Mes
- Snijplank
- Twee kommen
- Fornuis
- Koffielepel
- Bloem

Ingrediënten

- Vijgen
- Saffraan
- Kruidenmix van kruidnagel, witte peper, zwarte peper & gember
- Bladerdeeg
- Olie
- Honing

Werkwijze

- Stap 1:** Hak de vijgen zo fijn mogelijk;
- Stap 2:** Meng de saffraan met de kruidenmix en de vijgen;
- Stap 3:** Rol het bladerdeeg uit en snij er kleine ronde vormen uit;
- Stap 4:** Neem een rondje en leg er een koffielepel gemalen vijgen op;
- Stap 5:** Maak het rondje dicht door een ander bladerdeegvormpje erop te leggen;
- Stap 6:** Sluit de kantjes goed af;
- Stap 7:** Bak de rondjes in hete olie tot ze bruin en knapperig zijn;
- Stap 8:** Haal de rondjes uit de kom en dep ze af;
- Stap 9:** Verwarm de honing in een kom;
- Stap 10:** Smeer de rondjes in met honing.

Valkuilen & tips

- Zorg dat het deeg niet aan de deegrol blijft kleven;
- De deegcirkels zwellen op bij het bakken;
- Laat de honing niet aanbranden;
- Let op bij het bestrijken van de deegcirkels ... de honing is heet;
- LET OP: de rondjes kunnen openspatten in de pan.

Recept 3: Crostini's met kaas

Ingrediënten

- Sneetjes van een stokbrood (1 tot 1,5 cm dik)
- Mozzarellakaasjes van buffelmelk (of koeienmelk)
- Arachideolie
- Poedersuiker
- Rozenwater
- Gemalen kaneel

Benodigdheden

- Bakpan
- Snijplank
- Mes

Werkwijze

Stap 1: Snij het stokbrood in plakjes;

Stap 2: Bak de sneetjes brood in een pan met arachideolie en haal ze uit de pan als ze goudgeel zijn;

Stap 3: Leg wat Mozzarella op de gebakken broodsneetjes;

Stap 4: Meng de kaneel en de poedersuiker;

Stap 5: Strooi het mengsel op de Mozzarella;

Stap 6: Werk af met het besprenkelen met rozenwater.

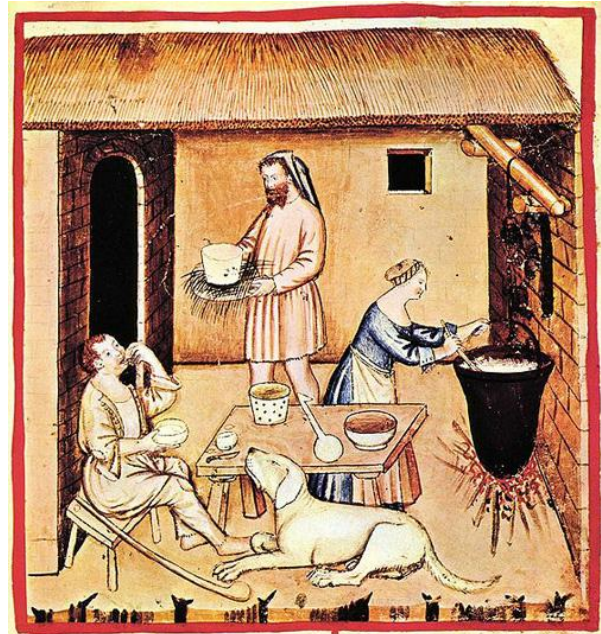
Valkuilen & tips

- Voor je besprenkelt met kaneelsuiker en rozenwater, kun je de crostini's onder de grill plaatsen.

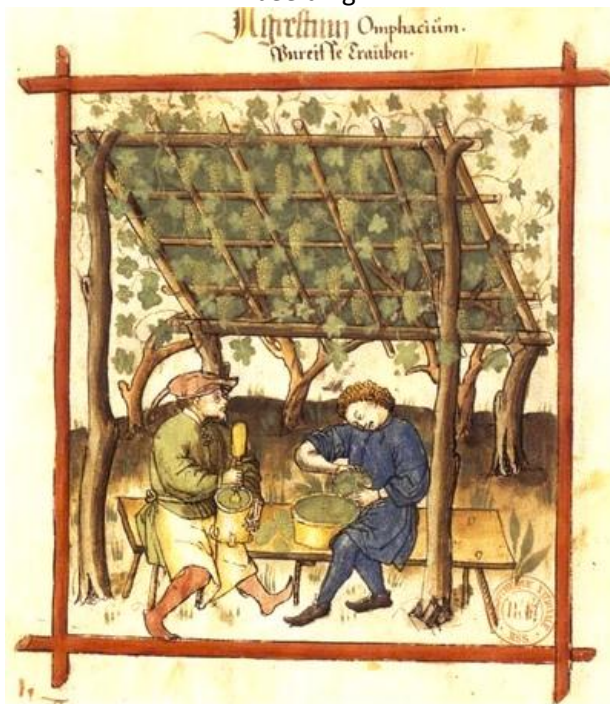
- † De hierboven beschreven recepten zijn gerechten gegeten door patriciërs. Bekijk op onderstaande miniatures wat de pot schafte voor het grootste deel van de middeleeuwse bevolking! Welke ingrediënten worden in onderstaande afbeeldingen afgebeeld? Vul in, in onderstaande kolom.

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Afbeelding 3

Afbeelding 4

Afbeelding 1	Prei & bessen
Afbeelding 2	Pap
Afbeelding 3	Myrthe
Afbeelding 4	Wijn, pap, kaas

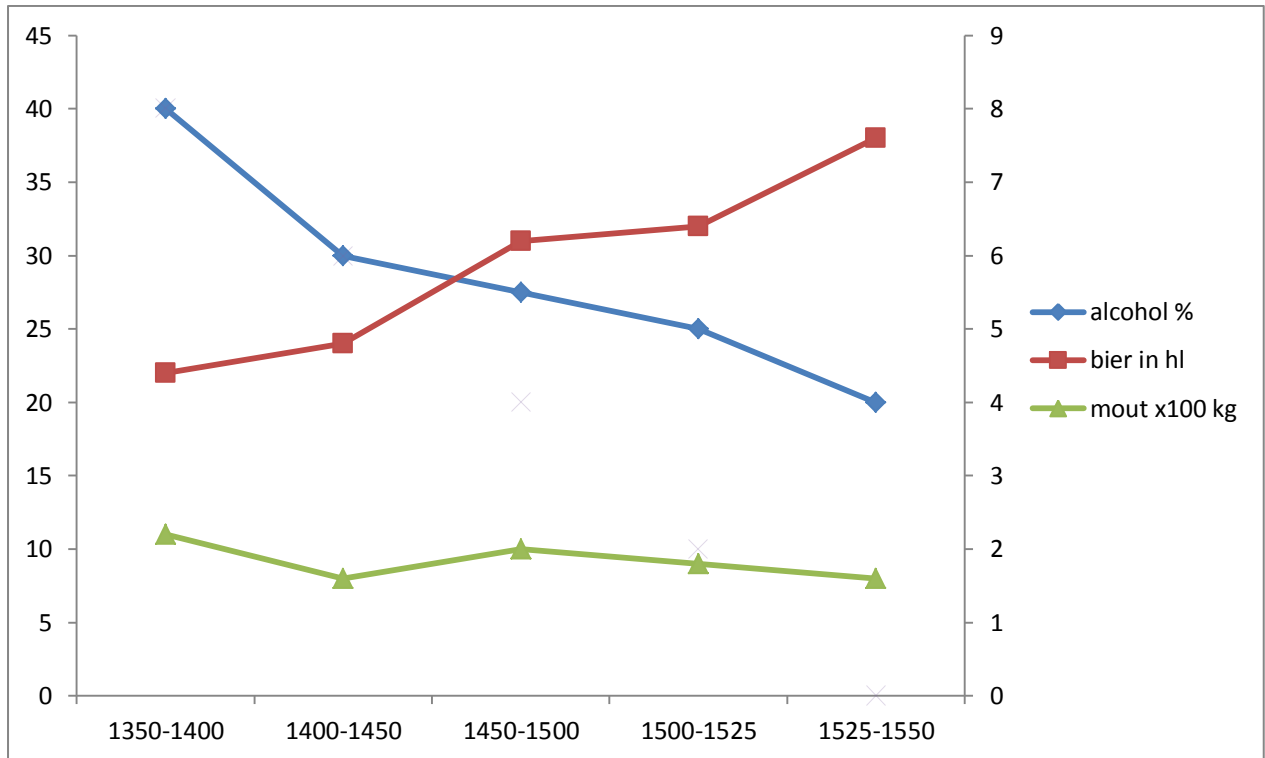

Je maakte kennis met de overheerlijke keuken van de rijken en de dagelijkse kost van de armen. Vergelijk hier wat de verschillen zijn qua ingrediënten.

Zoals Bart Van den Bossche aangeeft in zijn uitleg tijdens het koken van de gerechtjes, wordt er meer gebruik gemaakt van specerijen zoals saffraan en kaneel, dan bij de gewone, armere mensen. Bij de armere mensen vinden we vooral groenten en fruit en zaken die in de huisnijverheid kunnen worden gemaakt (zoals pap, melk ...)

Er werd ook heel wat bier gedronken. Waaruit is bier nu samengesteld en wat waren de hoeveelheden? Bekijk de grafiek!

† Schrappen wat niet past:

Tussen 1350 en 1550 ~~steeg/daalde~~ het alcoholpercentage in het gebrouwen bier.

Er is een daling van de mout die in het bierbrouwsel zit, tussen ~~1500-1525/1400-1450/1350-1400~~.

† Tussen welke twee jaren kent de hoeveelheid bier de grootste groei?

De hoeveelheid bier kent de grootste groei tussen 1400 & 1500

† Wat kun je afleiden uit deze grafiek over de kwaliteit van het bier?

Het alcoholpercentage ging naar beneden. De hoeveelheid van het bier steeg telkens, maar de hoeveelheid mout bleef hetzelfde. Er werd dus flauwer bier gemaakt.

† Uit de grafiek zie je dat het aantal kg mout door de tijd gelijk blijft. Men kan weliswaar meer bier maken. Hoe komt dit?

Dit komt omdat er water wordt bijgedaan om meer vloeistof te krijgen.

Soms werd er wel iets te veel gedronken. We luisteren naar een leraar die vertelt over die keer dat hij te veel gedronken heeft! Daaronder zie je een afbeelding van een dronken monnik!

Welke woorden gebruikt De Dronkaard als synoniem voor het slanke meisje?

Schone schat, ranke raspaard, gindse glimlach, schatje, schuchter schepsel, sprankelende meid, liefje.

Wat kocht De Dronkaard allemaal?

De Dronkaard kocht wijn en gebraad.

Hoe kwam alles toch nog op zijn pootjes terecht?

Door de getrouwe Jezus bereikte hij, door slapeloosheid gehinderd, zijn eigen bed.

Wie veroorzaakt bedrieglijk tumult?

Het is een Welshman die bedrieglijk tumult veroorzaakt.

Hierboven zijn jullie al heel wat te weten gekomen over de eetpatronen van de leperlingen! Mijn inwoners konden geregeld een feestje bouwen! Er werd gedronken, gelachen, gezongen, ... In de Bijbel van Anjou (1340) staan er veel verluchtingen. Er worden onder andere verschillende muziekinstrumenten afgebeeld. Bekijk zeker de website eens:

<http://mul.pictura-dp.nl/boek/>

† Plaats de naam van het instrument onder de afbeelding!

Aulos – Doedelzak – Draaiorgel – Fluit – Hoorn – Luit – Pommer – Psalterium - Tabor

Aulos	Doedelzak	Draaiorgel
Fluit	Hoorn	Luit
Pommer	Psalterium	Tabor

Als je nu arm of rijk bent, patriciër of landbouwer, leliant of klauwaert ,... we geloven allemaal in God! God is de schepper van de werelbol en het universum! Ja, je hoort het goed! Wij middeleeuwers weten al een eindje dat de wereld een bol is hoor en geen platte schijf zoals vele geschiedenisboeken beweren!

In mijn stad hebben we vele kerken... Situeer enkel kerken op deze kaart!

Sint-Pieterskerk – Sint-Maartenskerk – Sint-Jacobskerk

Sint-Jacobskerk

Sint-Maartenskerk

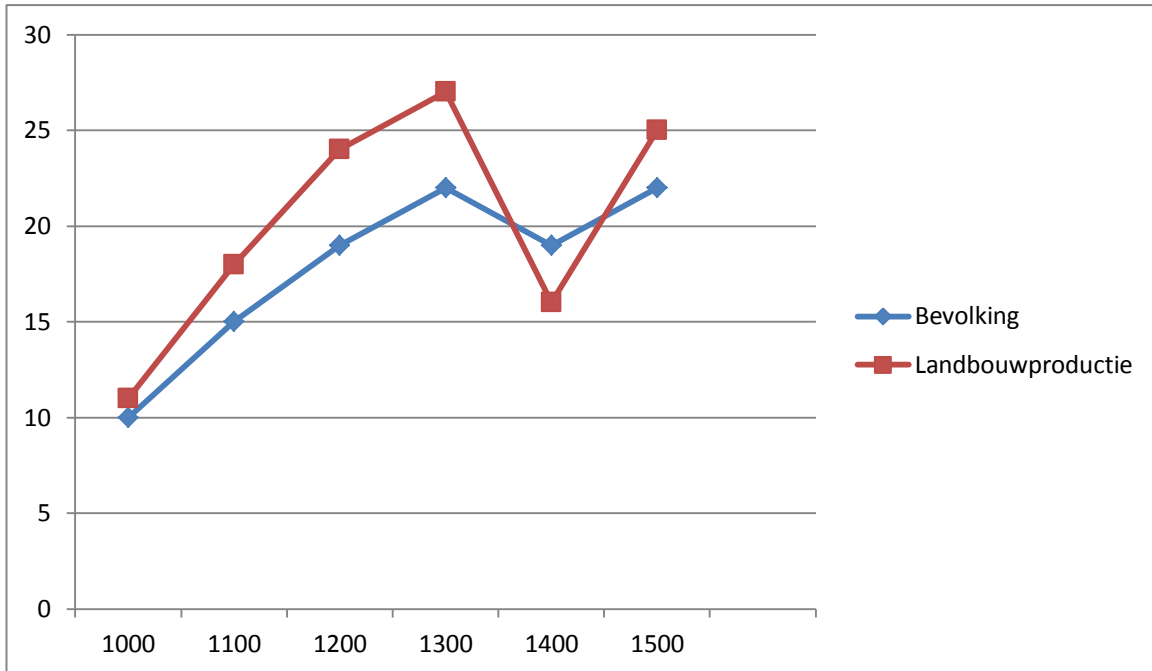

Sint-Pieterskerk

- † Dit is een kaart van de 16^e eeuw... De stad zag er wat anders uit in de 14^e eeuw. Ga op zoek op het internet of de drie gezochte kerken wel bestonden anno 1303.
De Sint-Pieterskerk bestond al, de Sint-Maartenskerk waren ze aan het bouwen maar de Sint-Jacobskerk was er nog niet.

Als ik doorheen de geschiedenis kijk naar de aantal inwoners van Ieper dan kunnen we enkele interessante elementen vaststellen. Momenteel zijn er ongeveer 35.000 inwoners in Ieper (2011)!

† In welk jaar kun je een daling van de landbouwproductie waarnemen?

Je merkt een daling in de landbouwproductie in het jaar 1300.

† Wanneer is de grootste bevolkingspiek zichtbaar?

De grootste bevolkingspiek is eveneens in het jaar 1300.

† Als er in Ieper, in 1300, ongeveer 35 000 inwoners zijn, hoeveel inwoners zouden er dan zijn in 1400?

In het jaar 1400 waren er dan 30 229 inwoners.

† Welk probleem stelt zich net vóór 1400?

Net vóór 1400 is er een immense daling van de landbouwproductie. Hierdoor ontstaat een voedseltekort, want het aantal mensen blijft quasi gelijk. Het bevolkingsaantal daalt een beetje omdat mensen sterven door de hongersnood.

† Waar situeer je onderstaande bron op de grafiek?

“Tijdens hetzelfde jaar 1316, na het overlijden van koning Lodewijk X van Frankrijk, en als gevolg van stortregens en van het feit dat de vruchten van de aarde in slechte omstandigheden werden geoogst en op vele plaatsen werden vernield, deed er zich een graan- en zoutschaarste voor die elke dag erger werd. Tegen mei van dit jaar 1316 waren de schaarste en het tekort nog toegenomen en werden onze streken getroffen door guur weer en atmosferische storingen. Op vele plaatsen begon het volk minder brood te eten. Bij gebrek aan brood mengden velen zo goed en zo kwaad als het ging bonen, gerst en wikke (peulvrucht) samen met alle graansoorten waarop zij de hand konden leggen, en maakten er brood van om op te eten. Als gevolg van het barre weer en het nijpende voedselgebrek begonnen de lichamen van de mensen tekenen van verzwakking te vertonen en ontstonden allerlei lichamelijke gebreken. Het gevolg van dit alles was een zeer sterke toename van het sterftcijfer. Niemand van de tijdgenoten had ooit zoiets meegemaakt of horen vertellen. Ik bevestig dat er in Doornik elke dag zoveel mensen, vrouwen en mannen, zowel uit de hogere, de armere en de middenklassen overleden dat de lucht als het ware helemaal bedorven was en de parochiepriesters vaak niet wisten waar eerst de nood te leningen.”

† Wat gebeurt er in het rampjaar 1316?

Er was een zout- en graanschaarste

† Waardoor ontstond de voedselschaarste?

Het kwam door guur weer en atmosferische stoornissen

† Wat at de bevolking?

De bevolking at bonen, gerst en wikke.

† Leg uit dat hongersnood niet hetzelfde is als geen eten hebben?

Te eenzijdig voedsel waardoor er een tekort aan vitaminen en voedingstoffen ontstaat en je weerstand daalt.

PRIMEUR: LAATSTE INTERVIEW MET ANDRIES VAN ACKERE

De CHA heeft onlangs de moord op Andries van Ackere opgelost. De man leefde in leper rond het begin van de 14^e eeuw. Een man die tegen heel wat opgewassen was, een leidinggevende figuur. Hij stortte te pletter van de Lakenhalle van leper. En wij konden hem nog strikken voor een laatste interview.

Waar bent u van afkomstig en wat is uw functie ?

Ik ben Andries van Ackere, eerste schepen of voor-schepen van leper. Ik heb een hoge functie binnen het leperse stadsbestuur.

Zo'n stadsbestuur, wat is dat precies?

Het stadsbestuur is, zoals het woord het zegt, het bestuur van de stad. Hier was nood aan. Enerzijds omdat de graaf van het Graafschap Vlaanderen niet overal op hetzelfde moment aanwezig kon zijn. Daarom gaf hij **privileges** aan de steden. Anderzijds omdat heel wat kooplieden en handwerkers nieuwe stadskernen vormden.

Wie zat allemaal in het stadsbestuur?

Laat ons duidelijk zijn dat het stadsbestuur ook 'schepenbank' wordt genoemd. In deze schepenbank zaten schepenen. De schepenbank van leper telt dertien schepenen. Politieke crisissen kunnen voor afwijkingen

zorgen. De reden van mijn te pletter storten bewijst dit maar al te goed. Gezien een groot aantal schepenen het leven liet werden nieuwe mandatarissen aangesteld. Bij deze overschreed de schepenlijst van 1303-1304 ruimschoots de gebruikelijke dertien. Dit wekt verkeerdelijk op dat er meer schepenen dan normaal waren.

U heeft het daarnet gehad over de nood van zo'n schepenbank. Wat is nu concreet de functie van de schepenbank?

In de eerste plaats had de schepenbank een rechterlijke functie. Dit sloeg vooral op goederen en personen die binnen het **rechtsgebied** vielen. Ook burgerlijke

“Laat ons duidelijk zijn dat het stadsbestuur ook ‘schepenbank’ wordt genoemd.”

geschillen en criminele zaken kwamen aan bod. Let wel! Bij **geschillen** waarvoor lijfstraffen golden, mocht de schepenbank niet optreden. Onder het burgerlijk recht vinden we ook de overdracht van onroerend goed en erfverdelingen.

Hoe werd geoordeeld of iets goed of fout was?

Als schepen moest je niet perse op de hoogte zijn van moeilijke juridische theorieën.

Er werd vooral geoordeeld naar gewoonterecht.

Heeft de schepenbank ook bestuurlijke functies?

De bestuurlijke taken werden besproken op de gouddagen. Deze dagen werden ook wel geërfdendagen genoemd. Het gemeentebestuur werd hier uitvoerig besproken. Ook de aanstelling van onderwijzers en vroedvrouwen werd op deze gouddagen gedaan. Daarnaast werden ook belastingen geïnd die toebehoorden tot de dorpsheer. We mogen uiteraard niet vergeten dat op deze dagen de begaanbaarheid van gemeentewegen en het beheren van gemeentegronden werd besproken.

Waarom was zo'n bestuur broodnodig?

Dat is nogal logisch. De stad groeit op economisch en **demografisch** gebied en er is nood aan orde en structuur. Zonder orde en structuur is er complete chaos, uiteraard. *(lacht)*

Wat is uw functie als schepen?

Wij, schepenen van de leperlingen, hebben heel wat functies. Wij zijn legeraanvoerder, wetgever, rechter, gezant, getuige bij terechtstellingen en bij verhoren op de pijnbank. Daarnaast zijn we ook bankier en verzekeraar. Ook is een schepen een toezichthouder op de uitvoering van publieke

werken, zoals de bouw van vestingmuren, torens, dijken, rivierhoofden, grachten, sluizen enzovoorts. Een schepen is daarnaast boekhouder en notaris.

Een schepen is een wetgever. Waar werden deze wetten opgeschreven?

Wel, vanaf het begin van de veertiende eeuw werden deze wetten opgeschreven in het 'kondichboek', ook wel keurboek genoemd. De wetten werden door de eeuwen heen achter elkaar geplaatst. Dit zorgt ervoor dat er na enkele jaren een heuse verzameling ontstaat van regels die het middeleeuwse leven beslaan.

Voor welke aspecten van het leven worden de wetten opgesteld?

Eigenlijk is er zoveel waar je bij wetgeving mee rekening moet houden. Zo hebben we bijvoorbeeld wetten over de openbare orde en **zedelijkheid**, bescherming van mensen en hun persoonlijk bezit, de rechtsgang, brandpreventie, wetgeving rondom vreemdelingen, enz. Het is zoveel om op te noemen. Onze wetgeving was gelijkaardig aan deze van de tijd waar jullie in leven.

Was het leuk om schepen te zijn?

Er zitten inderdaad ook eervolle en gezellige kanten aan het schepenbestaan. Er zijn geregeld feesten en banketten

waar onze aanwezigheid gewenst is.

Ik heb me laten vertellen dat het niet altijd zo was dat de schepenbank én een bestuurlijke én rechterlijke functie had.

Dat kopt. Vóór 1170 was de schepenbank enkel bevoegd voor de juridische bevoegdheid. Nadat graaf Filips van den Elzas de Grote Keure uitvaardigde, kreeg de schepenbank ook een bestuurlijke functie.

Wat was uw drijfveer om schepen te worden?

Dat is een gemakkelijke vraag. Ik wou goed kunnen eten op de

"Ik hoop dat de daders van de aanslag op mij gestraft zullen worden.

grote banketten.(lacht) Eigenlijk heb ik geluk, want de heer van het Graafschap Vlaanderen, heeft mij aanvaard om als schepen verkozen te worden. Gelukkig was ik ook van goede komaf, een leidinggevend geslacht zoals ze zeggen.

Hoe worden schepenen gekozen?

Vóór 4 augustus 1209 werden de schepenen benoemd door de graaf. Vanaf 1209 werden de schepenen verkozen door zes 'prodi viri'. Ik verklaar me nader, er werden drie kiezers

benoemd door de koning en drie door de aftredende schepenen.

Waren er voorwaarden om tot schepen verkozen te worden?

Het was vanzelfsprekend dat je behoorde tot een familie die de knepen van het vak kende. Het ambt was ook onbezoldigd en slorpte veel tijd op. De familie of toch minstens het familielid dat mandataris was, moest 'gegoed' zijn. Ambachtslui, die dag in dag uit werkten, kwamen niet in aanmerking voor het schepenambt.

Hoelang mocht je er schepenen zijn?

Na de wet uit 1228 van Johanna en Ferdinand van Portugal, moesten schepenen na twee jaar aftreden. Dan mocht je voor één jaar niet politiek actief zijn.

Wie bestuurde nog de stad mee?

We hadden ook nog de schout. Hij was het hoofd van justitie, binnen de stad Ieper. De schout had ook de functie om van de heer de leenmansplichten te innen en schulden te **delgen**. Zoals het woord het zegt, schout komt van het Duitse 'schuld'.

Wil u nog een laatste woord kwijt voor de lezers, meneer van Ackere?

Ik hoop dat de daders van de aanslag op mij gestraft zullen worden.

Bedankt voor het interview!

Dat waren nogal tijden. Gelukkig kon ik nog, voor ik te pletter stortte, een interview geven aan de krant 'Den Belftortenaar'. Lees het artikel hierboven en los de vragen op.

- † Probeer uit het artikel af te leiden of iedereen schepen kon worden? Motiveer je antwoord.

Je moet tot een familie behoren die de knepen van het vak kent. De familie van de mandataris moet goeod zijn. Hij heeft een taak op te nemen die niet bezoldigd is.

- † Wat is het verschil tussen de functie wetgever en rechter?

Een wetgever stelt de wetten op, terwijl een rechter beslist of de wetten goed worden nageleefd.

- † Geef kort de bestuurlijke en rechterlijke functies van de schepenbank. Wanneer werden beide functies aan de schepenbank toegekend?

Rechterlijke functies: geschillen tussen personen en met goederen. Criminele zaken werden ook besproken in de schepenbank. Erfverdeling en onroerend goed waren ook een taak van de schepenbank.

Bestuurlijke functies: gemeentebesleid, aanstellen van onderwijzers en vroedvrouwen, belastingen innen, begaanbaarheid van de gemeentewegen en het beheren van gemeentegronden.

Vanaf 1170 werden beide functies toegekend.

- † Door wie worden de schepenen benoemd?

Ze worden verkozen door 'prodi viri'. Dit zijn zes kiezers, waarvan drie gekozen door de graaf en drie gekozen door de aftredende schepenen.

† Verklaar de vetgedrukte woorden?

privileges	Dit is een voorrecht. Het is een bijzonder recht dat een bepaalde stad iets mag doen.
rechtsgebied	Het is een gebied waarin een schepenbank vonnissen mag vellen over misdrijven. Dit gebied is afgebakend, als een misdrijf wordt gepleegd in een ander rechtsgebied, is het een andere schepenbank die een vonnis velt.
geschillen	Een geschil is er wanneer twee partijen met elkaar van mening verschillen.
demografisch	Iemand die demograaf is, onderzoekt vooral de kwantitatieve gegevens van de bevolking. Onderzoek naar leeftijd, geslacht, nationaliteit ... binnen een plaats, een tijd ...
zedelijkheid	Een zekere gedragscode die je toepast. Wat kan en wat niet kan. Bijvoorbeeld in het openbaar seks hebben, kan niet.
delgen	Dit betekent een schuld uitwissen/afbetalen.

Dit artikel verscheen over mijn dood in de 19^e eeuw. Ik had je niet verteld dat ik niet de enige was die werd vermoord.

“Ten jaere 1303, den 29sten Slagtmaend, wezende Sint Andries avond, is binnen Yper, eene schroomelyke moord gebeurd door het bloedig en ongenaedig doodsmyten van negen Heeren van de Wet: de enkele oorzaak daer van was, dat de burgery zich zeer vastelyk liet voorenstaen, dat de Heeren van de Wet van Yper Fransch gezind waeren, en dat het Magistraet d’oorzaeke was dat er in April Laetstleden meer dan 600 Yperlingen van de Franschen verraeden en dood gesmeten waeren geweest. Maer nu om daer over vraek te nemen, is er nu eenen burgerlyken oproer opgestaen: de urgery wel wetende dat de Heeren van de Wet vergaerd waeren, zoo zyn zy byeen verzaemeld en furieuzelyk naer het stadhuis geloopt, waer zy met geweld de schepen kamer openbraeken, welke ten dien tyde op d’eerste stagie was den van den Halletooren, en nu binnen zynde, zoo begonsten zy eenpaerlyk te verwyten aen de Heeren het verlies van hunne medeburgers, naer het verbranden van het Kasteel van Haringe, en hebben overluyd geropen: smyt dod! Smyt dood! Dood al de Lelie gezinde; en aenstonds hebben zy ondragelyk de negen volgende Heeren doodgesmeten, te weten, de Heeren Andries Vanacker, voorschepen, Michiel Paeldinck, Franciscus Debeer, Michiel Vellemaeker, Jan Copsen, Jacob Baerdouk, Jan Peper, Bartholomeus Maryn en Michiel van Loo, welkers dood lichaemen zy uyt de venster gesmeten hebben vallende voor den Halletooren onder de vaute.

Deze negen Heeren waeren zydelings de kleyne kerkdeure van Sint-Maertens begraven, nevens malkaer, behalvens den voorschepen in t’ midden. Boven welke lyken naderhand een grafschrift gesteld is geweest. Den 2de december van ’t zelfde jaer wierd de Wet vernieuwd door de raedgeving van eenige burgers, welke verkozen en aengesteld hebben deze volgende negen Heeren: Aernould Vanmarke, voorschepen, Andries Paelinck, Philippus van Hove, Thomas van Loo, Pieter Peper, Michiel de Vynck, Rogier Guslin, Jacob ven den Bussche, en jan Roo.”

† Op welke avond werden de schepenen vermoord? Naar wie verwijst dit?
In het jaar 1303 in de 29ste slachtmaand. Het is op Sint-Andriesavond. Dit verwijst naar de apostel Andreas, en zijn naamdag valt op 30 november.

† Waarom zijn de schepenen vermoord?
Het bestuur van Ieper (de schepenen) was Fransgezind. Er werden ook, tijdens een veldslag, 600 Ieperlingen gedood. De moord op de schepenen is een wraakactie.

Luister even naar mijn moordenaar, hij vertelt een ander verhaal! Wacht maar tot ik die snoodaard te pakken krijg! Zo maar een opstand tegen het stadsbestuur beramen en mij vermoorden !

† Waarom werden de schepenen vermoord volgens Jan van Cauwetin?

De schepenen werden vermoord omdat ze met belastinggeld, van de burgers, kleren kochten.

† Hadden de redenen die aangehaald zijn in het bovenstaande artikel dan geen enkele invloed op de moord?

Dit waren redenen die meespeelden, maar het was niet de druppel die de emmer deed overlopen.

Hoe dan ook ... Wat nu de precieze reden was om mij te vermoorden... Ik eis dat de moordenaars worden gestraft! Ik heb anders wel enkele voorstellen!

† Vul het kruiswoordraadsel in en ontdek de verschillende folter- en straftechnieken die veelvuldig voorkwamen in de middeleeuwen. Link de foto's aan de antwoorden uit het kruiswoordraadsel

† Horizontaal

1 Slachtoffers worden op een brandend vuur gegooid. De stank van verbrande lijken bleef soms dagenlang hangen. Jeanne D'Arc is op deze manier om het leven gekomen.

3 Op een houten raamwerk wordt het slachtoffer gelegd. Zijn benen worden met touwen en katrollen vastgebonden. De touwen werden in tegengestelde richting gedraaid waardoor de touwen opgespannen werden. Op die manier werden de ledematen volledig uitgerekt en leidde dit soms tot gewrichten die uit de kom werden getrokken.

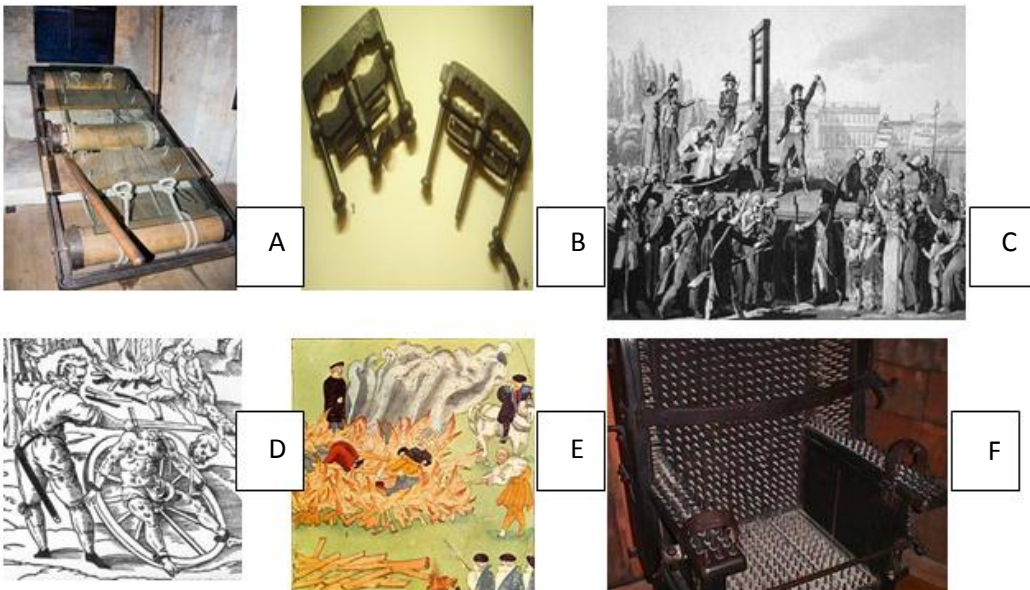
4 Op deze 'dodentroon' was het zitvlak, de arm-, been- en rugleuning volledig uitgerust met uitstekende spijkers. Het aantal spijkers per stoel varieerde van 500 tot 1500 spijkers per stoel. De veroordeelde werd op die stoel vastgebonden. Zo konden de spijkers zich in het lichaam van het slachtoffer boren. In sommige gevallen waren er gaten onder de stoelen waar er gloeiende kolen gelegd werden en waardoor het slachtoffer ook nog eens brandwonden kon oplopen.

5 Slachtoffers werden op een houten (wiel) rad gebonden. Vervolgens werden alle ledematen geknuppeld met een ijzeren staaf, totdat alle botten versplinterd waren. Wanneer alle ledematen kapot geslagen waren, kon er nog een laatste klop gegeven worden op de hartstreek, waarna de veroordeelde stierf. Dit laatste gebeurde niet altijd. Het gebeurde ook dat de veroordeelde onthoofd werd als slot, of dat hij min of meer levend achtergelaten werd waarna hij dan stierf door bloedverlies, pijn en dorst.

6 Een ander woord voor doodstraf

† Verticaal

2 De straf waarbij de duimen onder een metalen plaat gelegd worden, die langzaam naar beneden gedrukt wordt, waardoor de duimen verbrijzeld werden.

1	2	3	4	5	6
E	B	A	F	D	C

Maar gelukkig zijn de daders gestraft, of dat was althans de bedoeling. Luister even mee hoe het er na de moord aan toe ging en los de vragen op!

- † Welke klacht hebben de Ieperlingen over het stadsbestuur?

Eén van de klachten van de Ieperse bevolking was dat het gemeen meermaals ten onrechte beroofd was geweest van inkomsten en bezittingen.

- † Waarom wordt niemand schuldig bevonden?

De onderzoeker en de landvoogd gaan ervan uit dat het Ieperse gemeen achter de moordenaars staat.

- † Wat zijn collecteurs?

De collecteurs zijn de mensen die de 'belastingen' of 'boetes' innen.

- † Wie is de leider van de opstandelingen en waarom?

De leider is Jan van Cauwetin en dat komt omdat hij vijftientig maal wordt aangeduid als leider van afpersingen.

- † Wat doet Filips van Chieti op 1304 en hoe doet hij dat?

Hij kiest opnieuw een stadsbestuur. Hij doet dit door de niet vermoorde schepenen van het bestaande bestuur en nieuwe leden bij elkaar te brengen.

- † Welke steden behandelen het nieuwe onderzoek?

De steden Brugge, Gent, Rijsel en Dowai behandelen het nieuwe onderzoek.

- † Waarop baseert de jury zich tijdens het nieuwe onderzoek?

Ze baseren zich vooral op de publieke opinie en op roddels.

- † Mag men iemand arresteren in een kathedraal of kerk? Motiveer je antwoord.

Je mag niemand arresteren in een kathedraal omdat het een heilige plaats is. Daar verstoort je de rust niet.

- † Welke straffen worden uitgedeeld aan de moordenaars?

Sommigen worden ter dood veroordeeld, anderen werden geradbraakt en weinigen werden gevangen genomen.

Ik heb me kostelijk geamuseerd en hopelijk jullie ook. Je kon je buikje rond eten met allerlei lekkernijen uit mijn tijd, kennis maken met het bestuur en zelfs virtueel kennis maken met de straatnamen van mijn prachtige stad Ieper.

Over mijn prachtige stad Ieper gesproken! Je moet Ieper zeker eens komen bezoeken. Dan kan je met je eigen ogen zien waar ik ben vermoord. Ondertussen heb je misschien de smaak te pakken gekregen om zelf naar het archief te gaan en andere moorden op te lossen. Misschien de moord op de Tempeliers door Franse soldaten? Ga op zoektocht!

Met dank aan:

- Kristof De Craene
- Opendoek VZW
- Bianca Vanhaverbeke
- Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen Torhout
- Onze-Lieve-Vrouwe-instituut Poperinge
- Geert en Cis Van Robaeys
- Ief en Lena Carrein-Devos
- Simon Rosseel
- Bart van den Bossche
- Stad Ieper
- Museum 1302

Bijlage 3: De lerarenhandleiding

LERARENBUNDEL

-

De Vergeten Moord

DO NOT CROSS
CRIME SCENE

DO NOT CROSS
CRIME SCENE DO NOT CROSS
CRIME SCENE DO NOT CROSS
CRIME SCENE DO NOT CROSS

Inhoud

1	Didactische lerarenhandleiding	3
1.1	Opdrachten (p. 2-3): Situeren in tijd en ruimte - belfort	3
1.2	Opdrachten (p. 4-11): Economie in de middeleeuwen – casestudy: leper	6
1.3	Opdrachten (p. 12-19): Eten en drinken in de middeleeuwen	9
1.4	Opdrachten (p. 20): Muziek in de middeleeuwen	13
1.5	Opdrachten (p. 21-23): Het leven in de middeleeuwse stad	14
1.6	Opdrachten (p. 24-27): Bestuur in de middeleeuwse stad	15
1.7	Opdrachten (p. 28-31): Rechtspraak.....	16
1.8	Opdrachten (p. 32): Woordenlijst	19
2	Leerplandoelstellingen.....	20
3	Eindtermen.....	22

1 DIDACTISCHE LERARENHANDLEIDING

1.1 Opdrachten (p. 2-3): Situeren in tijd en ruimte - belfort

➤ Werkvormen:

- Atlasoefening,
- situeren op kaart,
- schema invullen,
- opzoekwerk internet,
- OLG.

➤ Lesbenodigdheden:

- Lesbundel 'De Vergeten Moord',
- PC + beamer,
- 1 atlas per leerling,
- Computerklas.

➤ Timing:

- 20 minuten

➤ Werkwijze:

Bij het begin wordt het volledige verhaal binnen een historische context geplaatst. Een situering in tijd en ruimte, die zo broodnodig is, wordt a.d.h.v. een tijdlijn aan de leerlingen duidelijk gemaakt. Op de PowerPointpresentatie zie je het bredere kader. De middeleeuwen kunnen we situeren tussen 500 en 1500.

Daarna worden de leerlingen aangespoord om leper aan te duiden op een historische kaart van West-Europa. Vooral het Graafschap Vlaanderen, Henegouwen, Artois ... staan ook vermeld op de kaart. leper zoeken de leerlingen op in een atlas of op Google Maps. leper is te vinden op volgende coördinaten (50°51' N.B. – 2°53' O.L.). De leerlingen kunnen ook hun eigen stad/gemeente op de historische kaart aanduiden.

Daarna wordt een definitie gezocht voor een stad. In de correctiesleutel wordt een richtlijn gegeven van hoe een stad te omschrijven valt. Ze doen dat a.d.h.v. een filmpje op School-tv , te vinden op de volgende link:

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20040317_middeleeuwsestad01. Steden in de middeleeuwen ontstonden vaak aan waterlopen en op plaatsen waar economische activiteiten konden plaatsvinden. Om deze definitie samen met de leerlingen te vinden kan gebrainstormd worden naar wat er nu allemaal in een stad aanwezig is. Sommige kenmerken kunnen naar voren worden geschoven door de vergelijking te maken met een dorp. Bijvoorbeeld de vergelijking van Westouter t.o.v. leper. leper biedt heel wat meer economische activiteiten (winkels), infrastructuur (bus- & treinstation), heeft een goede ligging (bij de leperlee, A19) ...

De volgende oefening geeft de leerlingen een beter zicht op een belangrijk gebouw binnen de stad, het belfort. Het belfort werd vooral gebruikt als middeleeuwse wachttorens en komt vooral voor nabij stadhuizen of bij de commerciële lakehalle. Het belfort van leper ligt bijvoorbeeld bij de

lakenhalle en aan het stadhuis. In de lakehalle, het woord zegt het zelf, werd vooral laken verhandeld. Meer daarover in het volgend onderdeel. Het is hoofdzakelijk een internetoefening. Niet alles is te vinden op Wikipedia. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen extra alert moeten zijn als ze op zoek gaan op het net. Zoekmachines zoals Google kunnen nuttig gebruikt worden. Zie erop toe dat leerlingen niet doelloos op zoek gaan naar informatie. Let vooral op de zoektermen die worden ingevoerd. Als het schema is ingevuld kan erop gewezen worden dat gegevens plaatsen in een schema erg handig kan zijn tijdens het studeren.

Daarna worden enkele vragen opgelost over het schema dat ze hebben ingevuld. Vraag één en twee kan opgelost worden door het schema te bekijken. Bij vraag twee moet wel aan de leerlingen duidelijk gemaakt worden dat de steden met het hoogste belfort het rijkst waren en zo ook het grootst waren. Hierbij kan de vergelijking gemaakt worden naar vandaag. Gent, met het hoogste belfort (95 meter) heeft nu nog steeds het grootste inwonersaantal (247 486). Let wel, het belfort van Kortrijk was oorspronkelijk groter en was geïntegreerd in een halle. Deze halle werd te klein en er werd een nieuwe gebouwd. Het belfort is bijna gehalveerd omdat er instortingsgevaar was.

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?	Inwoners?
Ieper	1230	70 meter	35 102
Brugge	1240	83 meter	116 885
Kortrijk	1309		74 868
Gent	1380	95 meter	247 486
Doornik	1200	72 meter	69 440

Vraag drie kan onderzocht worden door enerzijds de gegevens in de tabel en anderzijds door de afbeeldingen van de belforten met elkaar te combineren. Voor de afbeeldingen, zie hieronder:

Belfort Kortrijk

Belfort Ieper

Vraag vier bij het schema kan de leerlingen aangebracht worden door ze te laten observeren hoe een belfort eruit ziet. Een belfort is **groot (je kan ver kijken)** en **sterk/stevig (om zaken veilig in weg te bergen)**. Daarna wordt a.d.h.v. een onderwijsleergesprek nagegaan welke functies er kunnen worden toegekend aan een belfort. Eerst hebben we de hoogte waarbij verwezen kan worden naar indringers/aanvallers van de stad. Zo kom je tot de functie van uitkijktoren. Daarnaast kan gevraagd worden 'wat moet er weggeborgen worden?' Hierbij kan tot waardevolle dingen (geld, papieren ...) gekomen worden en tot criminelen (gevangenis).

De laatste vraag kan beantwoord worden door de leerlingen het begrip 'werelderfgoed' te laten opzoeken op internet. Nadien kunnen de leerlingen eventueel hun ervaring delen of ze reeds werelderfgoed hebben bezocht. Dit kan in het buitenland of in eigen land zijn.

Tot slot kunnen de leerlingen even een kijkje nemen op de website van World-Heritage. Daar kunnen ze de belforten in 360 ° bewonderen. Zo kunnen ze een beeld vormen van deze prachtige bouwwerken. Via Google Maps kan ook gebruik gemaakt worden van Google Street View. Zo kunnen leerlingen in de steden alle historische gebouwen bekijken.

➤ Ondersteunende informatie:

- Stad Ieper:
 - <http://www.ieper.be>
 - <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ieper>
- Wat is een stad?:
 - http://www.ethesis.net/stad/stad_inhoud.htm
 - <http://nl.wikipedia.org/wiki/Stad>
- Belforten:
 - Algemeen: http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_%28toren%29
 - Brugge: http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_van_Brugge
 - Ieper: http://nl.wikipedia.org/wiki/Lakenhalle_van_Ieper
 - Kortrijk:
http://www.belgiumview.com/belgiumview/viewpage.php4?volgnummer=237&taal=1&voterid=&bg=sri2bg&blad=view&pictoshow=0004167af&hoofdbladvan=site_map&bijbladvan=&fromrecnbr=&naamlike=&mapx=&mapy=&termnr=&hedendaags=&beroepid=&fromelrcd=&term=&soortcrit=&hedendaags
 - Gent: http://nl.wikipedia.org/wiki/Belfort_van_Gent
 - Doornik: <http://www.reisreporter.be/2010/10/13/wandelen-door-de-eeuwen-in-doornik/>
- Werelderfgoed:
 - <http://nl.wikipedia.org/wiki/Werelderfgoed>
 - <http://www.woorden.org/index.php?woord=werelderfgoed>
 - <http://www.unesco.org/new/en/>
 - <http://www.unesco-vlaanderen.be/>

1.2 Opdrachten (p. 4-11): Economie in de middeleeuwen – casestudy: leper

- Werkvormen:
 - Informatie uit een filmfragment;
 - afbeeldingen in de juiste volgorde plaatsen;
 - informatie uit een tekst halen;
 - straatnamen aanduiden op een stratenplan;
 - straatnamen opzoeken, via Google Maps;
 - uit straatnamen oude beroepen afleiden;
 - betekenis van oude beroepen opzoeken in woordenboek/internet.

- Lesbenodigdheden:
 - PC,
 - DVD-speler,
 - PowerPointpresentatie 'De Vergeten Moord',
 - computerklas,
 - Woordenboeken.

- Timing:
 - 50 minuten

- Werkwijze:

Voor de eerste oefening keren de leerlingen terug naar het theaterstuk. Er wordt informatie gehaald uit het beeldfragment van de wolhandelaar. Een leuke instap om het thema economie aan te snijden. Het beeldmateriaal is te vinden in de PowerPoint presentatie. Er kan ook gewezen worden op het belang van de Engelse wol voor de economie in Vlaanderen tijdens de middeleeuwen

Vervolgens worden de leerlingen onderworpen aan een historisch bronnenonderzoek. De leerlingen lezen een tekst en de biografie van een persoon. Hieruit halen ze informatie om historische bronnenkritiek op toe te passen.

Bij vraag één gaat het vooral om: schrappen wat niet past. Een primaire bron is een bewijs van een wezenlijk (echt) bewijs van een voorwerp of een verhaal van een persoon die alles zelf meemaakte (=ooggetuigenverslag). Hierbij kan de vergelijking gemaakt worden tussen een stukje potscherf en een reconstructie van een antieke vaas.

Vraag twee gaat in op het feit of het een al, dan niet geschreven bron is. Een geschreven bron staat geschreven en bestaat uit letters en woorden. Een ongeschreven bron zijn bijvoorbeeld gebouwen, potscherven, voertuigen ... maar ook gesproken verhalen.

Vraag drie kan worden afgeleid uit de biografie van de abt. De abt was namelijk een prozaschrijver. Vele monniken/abten uit deze tijd waren schrijvers. Maar de abt had de tekst geschreven om zijn novicen te leren omgaan met Latijn!

De laatste vraag moeten de leerlingen zelf kunnen oplossen door te redeneren. Als voorbeeld kan een film of een boek gegeven worden. De personages worden ook niet altijd voorgesteld zoals ze echt zouden zijn. Als je een verhaal schrijft over iets en je legt de woorden in de mond dan zijn dat niet de echte woorden van een bepaalde persoon. Het onderzoek naar de ouderdom van materialen is belangrijk bij historisch onderzoek. In het volgende onderdeel wordt hiermee

gewerkt. Maak de leerlingen eerst nieuwsgierig door bepaalde voorwerpen te tonen en te vermelden hoe oud deze voorwerpen ongeveer zijn. Stel daarna de vraag hoe onderzoekers dit te weten zouden komen. Dit kan een overgang zijn om tot de tekst rond de Kogge te komen. De eerste vraag wordt opgelost door de tekst te lezen. Hierbij leren leerlingen een tekst structuren en samen te vatten.

Voor vraag twee gaan de leerlingen op zoek op het internet. Wijs hen erop dat ze heel bewust en aandachtig tewerk moeten gaan om op te zoeken wat de C14-methode is. Wijs er hen ook op dat 'Wikipedia' soms moeilijke informatie kan geven. Het is daarom goed om verschillende websites te raadplegen.

De laatste vraag maakt de leerlingen bewust van hun zoekproces. Zo leren ze om gericht te zoeken en later nog andere informatie op te zoeken.

De volgende oefening richt zich op de lakennijverheid. Er kan verwezen worden naar de kleren die de leerlingen aanhebben. Hoe wordt de stof gemaakt voor de kleren? Zo kan worden overgegaan naar hoe het vroeger werd gedaan. Deze glasramen zijn afkomstig uit 'Gids voor Kids'. Het proces wordt mooi beschreven en het is aan de leerlingen om de uitleg bij het juiste glasraam te plaatsen. Geef ook aan dat het Ieperse laken heel belangrijk was binnen de lakenindustrie.

De tekst die hierop volgt is geschreven in de 19^e eeuw. De vragen onder de tekst zijn heel simpel op te lossen door de tekst te lezen. Soms zullen woorden niet begrepen worden en dan is het aan de leerkracht om hulp te bieden aan de leerlingen.

Bij de volgende oefening maken de leerlingen gebruik van Google Maps. Je kan de leerlingen enkele straatnamen met oude beroepen uit de eigen gemeente/dorp voorschotelen. Hierdoor maken ze kennis met het belang van deze straten. Door eerst de gemeente (Ieper), dan een ',' [komma] en dan het begin van de plaats/het beroep in te tikken krijgen ze automatisch de straat. Aan hen om deze aan te duiden op de kaart.

Voor de volgende oefening kunnen de leerlingen op zoek gaan naar alle straatnamen van Kortrijk. Dit doen ze best via de website die bij 'ondersteunende media' staat. Je kan de leerlingen ook via Google Maps laten zoeken. Als leerlingen de straatnaam gewoon zoeken via een lijst, wijs hen er dan op dat ze zeker moeten controleren of de straat wel binnen de stadsgrenzen ligt. Als je gewoon 'Kortrijk' intikt in Google Maps, dan zie je onmiddellijk de stadsgrenzen staan, in een roze omlijning.

Bij de laatste oefening onder het onderdeel 'economie' worden oude beroepen onder de loep genomen. De leerlingen gaan op zoek naar het beroep dat verscholen zit in de straatnamen in de werkbundel. Hiervoor ontleden de leerlingen de straatnamen en laten het woord 'straat' weg. (Enkel bij Smedestraat moet het woord nog vervormd worden naar 'smid'.) Dan bekomen ze een oud beroep. Door middel van het internet of een woordenboek kunnen de leerlingen op zoek gaan naar de verschillende beroepen.

- Ondersteunende media:
 - Ieper & de lakenhandel:
 - http://users.telenet.be/omgevingsboekieper/ieper_historisch.htm

- M. Dewilde, A. Eryvynck, A. Wielemans, Ieper en de middeleeuwse lakennijverheid in Vlaanderen. Archeologische en historische bijdragen, uitgeverij Instituut voor het Archeologisch Patrimonium, 1998, ISBN: 90-75230-13-3
- Historische onderzoeksmethodes:
 - Dendrochronologie-methode: <http://www.kikirpa.be/NL/53/252/Datering+dendrochronologie.htm>
 - C14-methode: <http://nl.wikipedia.org/wiki/C14-datering>, <http://www.natuurinformatie.nl/ndb.mcp/natuurdatabase.nl/i000483.html>
- De Kogge:
 - <http://www.kogge.be>
- Straatnamen Kortrijk:
 - <http://www.stratenboek.com/Belgi%C3%AB/Kortrijk/straten-overzicht/index.html>
- Historische beroepen:
 - Ketellapper: <http://www.encyclo.nl/begrip/ketellapper> , <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ketellapper>
 - Touwslager: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Touwslager>
 - Smid: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Smid>
 - Koperslager: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Koperslager>
 - Blokmaker: <http://www.encyclo.nl/begrip/blokmaker> , <http://nl.wikipedia.org/wiki/Blokmaker>

1.3 Opdrachten (p. 12-19): Eten en drinken in de middeleeuwen

➤ Werkvormen:

- Gegevens aanduiden in een tekst;
- maaltijden koken;
- informatie halen uit miniaturen;
- informatie halen uit een grafiek;
- informatie uit gesproken tekst.

➤ Lesbenodigdheden:

- Keuken;
- recept 1: deegrol, ronde cakevorm, bakpan, steelpan, plaat, rol met keukenpapier, bloem, 250 gram bladerdeeg, arachideolie, honing;
- recept 2: mes, snijplank, twee kommen, fornuis, koffielepel, bloem, vijgen, saffraan, kruidenmix van kruidnagel, witte peper, zwarte peper & gember, bladerdeeg, olie, honing;
- recept 3: stokbrood, mozzarellakaas, arachideolie, poedersuiker, rozenwater, gemalen kaneel, bakpan, snijplank, mes;
- PowerPointpresentatie 'De Vergeten Moord'.

➤ Timing:

- 1 lesuur + 25 minuten

➤ Werkwijze:

Hoe aten en dronken de mensen in de middeleeuwen. Dit is de hoofdvraag die in dit onderdeel wordt behandeld. In het eerste onderdeel maken de leerlingen kennis met een middeleeuws recept, zoals het origineel is opgeschreven. De ingrediënten, hoeveelheden en benodigdheden worden aangeduid. Als leerkracht kun je hier de vraag stellen of de leerlingen alle ingrediënten kennen. Daarna kan gepeild worden naar de kennis van hoeveelheden. De gebruikte hoeveelheden zijn niet meer zo gebruikelijk dezer dagen. Om de leerlingen een idee te geven van de hedendaagse gewichten, vind je hieronder een tabel met de gebruikte gewichten.

De Pile van Karel De Grote	+/- Gram
Pond (pois de marc) = 2 marcs = 16 ons	497,7
Marc = 1/2 pond = 64 gros = 8 ons	248,82
Quarteron = 1/4 pond = 32 gros = 4 ons	124,41
Gros = 3 deniers = 1 dragma	3,89
Denier = 20 grein = 1 scrupel	1,296

De volgende oefening is het maken van de gerechten. Hiervoor is heel wat keukenmateriaal nodig. Dit kan het best plaatsvinden in een keuken. Op de bijhorende DVD vind je ook de gerechtjes klaargemaakt door Bart Van den Bossche. De bedoeling is dat de leerlingen eerst het filmpje bekijken. Daarna worden de recepten erbij genomen om te zien hoe het wordt omschreven. Dit kan nog allemaal klassikaal gebeuren. Nadien wordt de klas in drie (of zes) groepen verdeeld. De leerlingen maken de gerechten per groepje klaar. Handig zou zijn, moest ieder groepje een laptop of tablet-PC in de hand hebben. Zo kunnen de leerlingen, terwijl ze koken, kijken hoe Bart Van den Bossche het klaarmaakt. De gerechten zijn opgesteld voor een viertal personen.

Nadat onderzocht werd hoe de rijke middeleeuwer at, kunnen de leerlingen op zoek gaan naar de eetgewoontes van de gewone, armere, bevolking. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van miniaturen. Op sommige miniaturen is moeilijk te zien wat te eten valt. Het kan altijd handig zijn om de ingrediënten mee te nemen naar de klas, zodat de leerlingen dit kunnen vergelijken met de ingrediënten die op de afbeeldingen staan.

De volgende oefening is gewoon een vergelijking tussen wat de middeleeuwse rijken en de middeleeuwse armen vooral eten.

Nu het middeleeuws eten ten gronde is onderzocht wordt overgegaan tot de drinkgewoontes van de middeleeuwse bevolking. Vooral het gebruik van alcohol wordt hier besproken. Eerst gaan de leerlingen op zoek naar de samenstelling van bier. Door middel van de gegevens kan nagegaan worden hoe de kwaliteit van het bier afnam, doorheen de tijd. De meeste vragen kunnen de leerlingen afleiden uit de grafiek, behalve de laatste vraag. Dit is vooral logisch en inzichtelijk nadenken. Met dezelfde hoeveelheid mout, meer bier maken. Je kan dit vergelijken met een element dat iedere leerling kent, cacao poeder. Als je in een tas 10 gram cacao poeder doet en je voegt er 25 cl melk aan toe of je voegt er 1 liter melk bij, dan is er een verschil in concentratie. Het blijft chocolademelk, maar het ene is geconcentreerder dan de andere.

De laatste oefening binnen dit thema is te vinden in de PowerPointpresentatie van 'De Vergeten Moord'. Het is de bekentenis van een dronkaard, geschreven in de 14^e eeuw. Het is ludiek en fascinerend! Hierbij luisteren de leerlingen naar een ingesproken tekst en lossen ze de bijhorende vragen op. Het is beter om de leerlingen eerst te laten luisteren naar de tekst, daarna de vragen te lezen en daarna opnieuw te luisteren om de vragen te beantwoorden. De uitgeschreven tekst vind je hier:

*Ik kwam in een keurige stad,
Met mijn knappe knechtje in mijn kielzog –
Stijlvol en weelderig oord van overvloedige maaltijden
Ik nam – verwaand was ik al sinds mijn jeugd –
Een herberg van voldoende faam
En ik bestelde wijn.
Ik bemerkte een mooi, slank meisje
In het huis – mijn schone schat,
Als de rijzende zon. Ik wierp heel
Mijn hart op de zegen van dat ranke raspaard.
Ik kocht gebrad – niet uit snoeverij –
En kostelijke wijn, voor mij en gindse glimlach.
Jonge mannen houden van spel:
Ik riep het schatje, schuchter schepsel, naar mijn bank,
En fluisterde, ik was een schaamteloos gediensig man,
Dat staat vast, twee magische woordjes.
Ik maakte, ijdel was de liefde niet,
Een afspraak, om bij die sprankelende meid te komen
Zodra het hele gezelschap zich te slapen zou hebben gelegd. – zwarte wenkbrauwen had ze.*

*Een trieste onderneming: na het slapengaan
Van allen behalve mij en het meisje
Beproofde ik mijn bekwaamheid om te geraken
Bij het bed van het liefje; een bezoeking was het.*

*Ik viel daar, met flink veel lawaai,
Een kwalijke duik – eerlijk was het niet.
Gemakkelijker was het, wreed venijn,
Om onhandig op te staan dan kwiek.
Mijn sprong was niet pijnloos, ik stootte
Mijn scheen – o wee mijn been-
Aan de rand van een lawaaiërige stomme stoel
-Het werk van de herbergier.
Bij het opstaan, het is een triest verhaal
-landgenoten heb meelij-
Stootte ik (al te begerig is nooit goed),
Er was ruimte voor me, maar geen stap probleemloos,
Voortdurende valsheid, stom om het te raken,
Mijn hoofd tegen het blad van een tafel
Waarop een los wasbekken stond
Met een klinkende bronzen schaal.
De tafelen parmantig meubelstuk, viel
Met zijn twee schragen en als zijn toebehoren.
De schotel gaf een schreeuw
Achter mij aan, het was tot ver te horen-
Dat schreeuwen, dat ik een stumper was,
Van die schotel, en de honden blaften om mij.*

*Er lagen, naast hoge muren,
Drie Engelsen in een stinkend bed,
Vol zorgen om hun bagage-
Hickyn, Jenkyn en Jack.
Met bierschuimende mond fluisterde
De jongste de anderen boos toe:*

*‘Het is een Welshman, die bedrieglijk tumult veroorzaakt,
Die hier verraderlijk rondloopt-
Hij is een dief, als we hem de kans geven;
Kijk uit!, pas op voor hel!’*

*De herbergier wekte de hele meute
-het was een grimmige historie.
Fronsend dromden zij om mij heen,
Overal zoekend om mij te vinden.
En ik, in grimmige boze razernij,
Zwijgend in de duisternis.
Ik bad, en dat niet zonder angst,
Verscholen als een bevreesd man.
En door de kracht van oprecht gemeend gebed
En bij genade van de getrouwe Jezus
Bereikte ik, door slapeloosheid gehinderd
En onbetaald, mijn eigen bed.
Ik ontsnapte (goed dat de heiligen nabij zijn).
Aan God vraag ik vergeving!*

Bekentenissen van een dronkaard – 1315-1350 – Dafydd ap Gwilym

➤ Ondersteunende media:

○ Middeleewse recepten:

- <http://www.coquinaria.nl/>
- www.godecookery.com/mtrans/mtrans.htm

1.4 Opdrachten (p. 20): Muziek in de middeleeuwen

- Werkvormen:
 - Instrumenten bij miniaturen plaatsen
- Lesbenodigdheden:
 - PC + beamer,
 - PowerPointpresentatie 'De Vergeten Moord'.
- Timing:
 - 15 minuten
- Werkwijze:

Bij deze oefening moeten de leerlingen de juiste naam bij het afgebeelde instrument plaatsen. Om als leerkracht extra info te kunnen geven bij deze instrumenten staan bij 'Ondersteunende media' enkele links om het instrument beter te leren kennen. Bij sommigen staat ook een link naar een foto van het instrument, of een huidig instrument die eruit is geëvolueerd, zo zien de leerlingen ook wezenlijk hoe het instrument eruit ziet.

- Ondersteunende media:
 - Muziekinstrumenten:
 - Aulos: http://nl.wikipedia.org/wiki/Aulos_%28blaasinstrument%29
 - Aulos afbeelding: http://bandwagonperth.co.uk/site/components/com_virtuemart/shop_image/product/Aulos_303A_Desca_4a268c9bc6de0.jpg
 - Doedelzak: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Doedelzak>
 - Doedelzak afbeelding: <http://www.thepiper.nl/piper/images/foto1.jpg>
 - Draaiorgel: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Draaiorgel>
 - Draaiorgel afbeelding: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/15/Draaiorgel.jpg/220px-Draaiorgel.jpg>
 - Fluit: http://nl.wikipedia.org/wiki/Fluit_%28muziekinstrument%29
 - Fluit afbeelding: http://t3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSAQYKlp1GL4mXJr_p9hlpG9zhhbWVVi5IF6CzK_x-sJPGOTL98m
 - Hoorn: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Hoorn>
 - Hoorn afbeelding: <http://www.varbak.com/afbeeldingen/foto-%27s-van-de-gouden-hoorn-nb6106.jpg>
 - Luit: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Luit>
 - Luit afbeelding: http://www.slac.be/binaries/luit%201_tcm33-25191.jpg
 - Pommer: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Pommer>
 - Pommer afbeelding: <http://muziekvereniging-ona.nl/cms/images/stories/Instrument/hobo/modellen/Pommer.jpg>
 - Psalterium: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Psalterium>
 - Tabor: <http://www.encyclo.nl/begrip/Tabor>

1.5 Opdrachten (p. 21-23): Het leven in de middeleeuwse stad

- Werkvormen:
 - Kerken aanduiden op een 16^e-eeuwse kaart van Ieper;
 - informatie over het bevolkingsaantal halen uit een grafiek;
 - informatie uit tekst.
- Lesbenodigdheden:
 - PC + beamer,
 - PowerPointpresentatie 'De Vergeten Moord',
 - Google Maps of stadsplan van Ieper.
- Timing:
 - 25 minuten
- Werkwijze:

Bij de eerste oefening maken de leerlingen kennis met een historische kaart van Ieper. Deze oefening heeft drie luiken. Eerst gaan de leerlingen op zoek op het internet naar foto's van deze kerken. Zo weten ze hoe de kerken heten. Als hulpmiddel is het beter om de naam erbij te schrijven als leerling. Daarna gaan de leerlingen op zoek op het internet om de kerken te situeren. Tot slot gaan de leerlingen op zoek of de kerken reeds bestonden in 1303.

Daarna wordt een grafiek onderzocht waarbij de leerlingen zien hoe het gesteld is met de landbouwproductie en de bevolking door de tijd heen. Alle vragen kunnen opgelost worden door de grafiek te onderzoeken. Bij vraag drie kan 'De regel van drieën' toegepast worden. Bij de berekening moet je de leerlingen erop wijzen dat er geen halve inwoners bestaan. Bij de laatste vraag kan met de leerlingen een klasgesprek gehouden worden over de gevolgen van voedselschaarste en hetzelfde aantal van bevolking.

Regel van drieën:

1300:	22 op tabel	-	35 000 inwoners
	1 op tabel	-	1591 inwoners
	19 op tabel	-	30 229 inwoners

De laatste oefening van dit thema gaat over de voedselnood in het jaar 1316. De leerlingen lossen de vragen op die bij de tekst horen.

- Ondersteunende media:
 - Info kerken:
 - Sint-Pieterskerk: <http://web.me.com/windekindvzw/IEPER/SINT-PIETERSKERK.html>
 - Sint-Maartenskerk: http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Maartenskerk_%28Ieper%29
 - Sint-Jacobskerk: http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Jacobskerk_%28Ieper%29
 - Info Ieper:
 - Inwonersaantal te vinden op: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ieper>

1.6 Opdrachten (p. 24-27): Bestuur in de middeleeuwse stad

- Werkvormen:
 - Vragen oplossen bij krantenartikel;
 - verklaring voor moeilijke woorden zoeken.
- Lesbenodigdheden:
 - PowerPointpresentatie: 'De Vergeten Moord'
- Timing:
 - 20 minuten
- Werkwijze:

De leerlingen lezen het interview met Andries van Ackere. Onder het interview staan enkele vragen die door het interview te lezen, perfect kunnen worden opgelost. De vetgedrukte woorden moeten opgezocht worden op het internet of in een woordenboek. Hieronder enkele links met de betekenis van de woorden.

- Ondersteunende media:
 - Bestuur middeleeuwen:
 - <http://www.graafschap-middeleeuwen.nl/steden/stadsbestuur.html#Keurboek>
 - Verklarende woordenlijst:
 - Privilege: <http://www.woorden.org/woord/privilege&from=privileges>
 - Rechtsgebied: <http://www.encyclo.nl/begrip/rechtsgebied>
 - Geschil: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschil>
 - Voorbeelden geschillen: <http://www.geschilonline.nl/content/view/16/35/>
 - Demografisch: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Demografie>
 - Zedelijkheid: <http://www.encyclo.nl/begrip/zedelijkheid>
 - Delgen: <http://www.encyclo.nl/begrip/delgen>

1.7 Opdrachten (p. 28-31): Rechtspraak

- Werkvormen:
 - Kruiswoordraadsel,
 - prenten linken aan marteltuigen,
 - informatie uit geluidsfragment halen,
 - informatie uit geschreven tekst halen.
- Lesbenodigdheden
 - PC + beamer,
 - PowerPointpresentatie 'De Vergeten Moord'.
- Timing:
 - 30 minuten
- Werkwijze:

De eerste oefening laat de leerlingen opnieuw kennis maken met een oude tekst. Deze tekst handelt over het 'waarom' en het 'wanneer' van de moorden op de schepenen. De vragen kunnen opgelost worden door de tekst te lezen. Soms zullen de leerlingen wel iets moeten 'vertalen' naar het hedendaagse Nederlands. Bij deze oefening is het goed om de tekst eerst met de leerlingen samen door te nemen. Als er woorden zijn die ze niet begrijpen, kan dit door de leerkracht worden uitgelegd.

Hierna wordt een fragment beluisterd van Jan van Cauwetin die vertelt over de moord. De leerlingen kunnen de informatie reeds uit het stuk halen, maar een beeldfragment in de klas frist hun geheugen op.

Er zijn in de middeleeuwen verschillende foltertechnieken. Door de prenten kunnen de leerlingen geholpen worden. Als deze oefening te moeilijk is, kunnen de leerlingen ook opzoekingswerk verrichten via het internet. Na het invullen van het kruiswoordraadsel moeten de prenten van de verschillende soorten 'marteltuigen' verbonden worden met het juiste 'marteltuig'.

Bij de volgende oefening moeten de leerlingen luisteren naar de getuigenis van Jan van Cauwetin. Laat de leerlingen eerst luisteren naar de tekst, dan de vragen lezen en dan pas de tekst laten beluisteren en de vragen ondertussen oplossen. Bij vraag drie moet het woord 'collecteurs' worden afgeleid uit de tekst, of opgezocht in een woordenboek of op internet. Hieronder vind je de geschreven tekst:

Op twaalf december 1303 start het moordonderzoek. Brugse schepenen trekken op die dag naar leper en twee dagen later zijn ze naar Kortrijk getrokken 'ter parlemente'. De leperse gemeente heeft haar grieven uiteen gezet bij de rechters! De leperlingen hadden een hele lijst klachten over het stadsbestuur, een daarvan is dat het gemeen meermaals ten onrechte beroofd was geweest van inkomsten en bezittingen door de 'goede lieden'! Op 16 december volgt het oordeel van landvoogd Filips van Chieti. Er wordt niemand schuldig bevonden! De onderzoeker en de landvoogd gaan ervan uit dat het leperse gemeen achter de moordenaars staat. De landvoogd durft niet de gehele leperse bevolking op stang te jagen. Dat is logisch, want op dat moment verkeert het Graafschap

Vlaanderen in oorlog met Frankrijk en daarbij was de militaire kracht van Ieper zeer belangrijk! Bovenop de vrijspraak wordt er een nieuw stadsbestuur gekozen waarbij de hoofdman van de scheerders, de vleeschouwers en de vissers wordt verkozen. Zijn naam is Jan van Colemiers. Ook Jan Melgewaert, deken van de wevers, is een van de nieuwe schepenen. Daarnaast mogen de opstandelingen ook dertig personen belasten voor de geleden schade voor de moord. Er worden enkele collecteurs aangesteld waaronder Pol Tubin (een voller). Deze taxaties brengen veel op maar de opstandelingen zijn hier niet tevreden mee. Ze gaan een stap verder en gebruiken technieken als afpersing en roof. De baljuw laat enkele oproerkraaiers opsluiten op basis van 'leeliken faite', onder hen Wouter Andries en Nicolaas van Sunnebeke – handlangers van Jan van Cauwetin en actieve participanten aan de moord en de afpersingen. Hun verblijf in de cel is van korte duur want Jan van Cauwetin komt hen bevrijden. Jan van Cauwetin wordt vijfentwintig maal aangeduid als leider van de afpersingen en is dus de onbetwiste leider van de opstandelingen. De spanning in Ieper neemt toe. Geleidelijk aan krijg je twee groepen die tegenover elkaar komen te staan. De wevers en de vollers blijven trouw aan de opstandelingen, terwijl de andere ambachten waaronder de scheerders, de vleeschouwers en de visser zich verzetten tegen de opstandelingen. Op Pasen komen de beide groepen tegenover elkaar te staan. Een kleine burgeroorlog waarbij de 'opstandelingen' van Jan van Cauwetin het onderspit delven! De Goede Lieden sturen een brief naar Filips van Chieti om orde op zaken te stellen. In april 1304 kiest Filips van Chieti zelf een nieuw stadsbestuur ... Hij herstelt de schepenen in ambt die de moordpartij overleefden en de vermoorde schepenen worden vervangen. Daarbij worden ook leden gekozen uit ambachtsbesturen om het volk aan zijn kant te houden. Het nieuwe onderzoek naar de moord komt in handen van Brugge, Gent, Rijsel en Dowaaï. De rechters sturen commissarissen uit om een jury te verzamelen en te verhoren. De jury bestaat uit 'een groep lieden uit de buurt van de plaats van het misdrijf die door een magistraat of ambtenaar opgevorderd wordt om onder eed een waarachtig antwoord te geven op een vraag of een aantal vragen'. De jury levert het bewijsmateriaal, op basis waarvan de rechters de schuldvraag moeten oplossen. De verklaringen van de jury berusten niet enkel op persoonlijke waarnemingen maar ook roddels en publieke opinies. De opstandelingen hebben zich aan zware delicten schuldig gemaakt, ze hebben niet alleen moorden gepleegd met voorbedachten rade maar men had ook Jan Kapoen uit de Sint-Maartenskerk gesleurd om hem koudbloedig af te maken op de avond van de schepenmoord. Kerken zijn heilige plaatsen en daar verstoort je de rust niet! Zelfs de baljuw mag niemand arresteren in de kerk! Ook worden ze beschuldigd van verkrachting!

Op maandag 4 mei komen de rechters van de vier goede steden Gent, Brugge, Rijsel en Dowaaï samen. In aanwezigheid van het Iepers volk spreken ze het vonnis uit. Vijf personen worden wegens roof en afpersing ter dood veroordeeld en zouden vanaf hun huis met paarden naar de galg gesleept worden. Drieënveertig andere zijn hetzelfde lot beschoren.

Nadat de vier goede steden het vonnis heeft geveld, moet de graaf het heft in handen nemen. Gezien de misdadigers Ieper hadden verlaten is dit niet eenvoudig. Er worden er een tiental geradbraakt, maar vele werden nooit gevangen genomen. Het was zelfs zo erg dat er in 1311 nog mensen op pad werden gestuurd om de moordenaars gevangen te nemen.

➤ **Ondersteunende media:**

- Over het proces:
 - Document 'Het proces' op de DVD kan meer informatie bieden.
- Marteltuigen:
 - Brandstapel: <http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf18>

- Pijnbank: <http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf4>
- Judasstoel: <http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf7>
- Radbraken: <http://www.pws.warcraft-chaos.com/index.php?pageid=straf16>

1.8 Opdrachten (p. 32): Woordenlijst

- Werkvormen:
 - Aanvullen woordenlijst

- Werkwijze:

De leerlingen noteren doorheen de lessen verschillende woorden die ze niet begrijpen. Deze lijst leggen ze aan en zoeken de woorden thuis op. Na het opzoeken van de betekenis van zijn/haar eigen moeilijke woorden, worden deze voorgelegd aan de leerkracht. Deze controleert of de betekenis klopt. De leerlingen kunnen deze woordenlijst gebruiken om makkelijk te studeren. Zo wordt de tekst beter begrepen.

2 LEERPLANDOELSTELLINGEN

Leerplannummer: Licap - Brussel D/1999/0279/026

- 2 De leerlingen kunnen systematisch verbanden leggen tussen de dimensies tijd, ruimte en socialiteit, tussen de verschillende domeinen binnen de socialiteit, tussen de geschiedenis van onze gewesten en de algemene Europese geschiedenis, de westerse cultuur en de niet-westerse culturen, de eigentijdse levensproblemen en deze van vroeger (*E2, 5, 8, 9, 13*) (*E2, 5, 9, 10, 11*).
- 5 Leerlingen koppelen nieuwe inzichten aan reeds verworven inzichten, krijgen een duidelijk beeld van de weg die is afgelegd, ontwikkelen stilaan een wetenschappelijk historisch inzicht (*E3*).
- 6 Leerlingen kunnen aantonen dat verleden en geschiedenis twee verschillende dingen zijn en dat elke 'historische' waarheid een voorlopig en onvolledig eindproduct is.
- 8 De leerlingen verdiepen, verfijnen en verruimen de vaardigheden van de eerste graad die verband houden met het formuleren en toepassen van elementaire aspecten van de historische methode (heuristiek, kritiek en synthese) en met het ordenen van informatie in tijd, ruimte en maatschappelijk kader (*E14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25*, 26**) - (*E12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20*, 21**).
- 10 De leerlingen formuleren een beargumenteerde 'historische' redenering, dat betekent het selecteren en ordenen van historische gegevens met het oog op analyse, toetsing van een hypothese, het leggen van zinvolle verbanden, het formuleren van conclusie of waardeoordeel (*E17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24*).
- 11 De leerlingen onderscheiden oorzaak en gevolg, continuïteit en discontinuïteit, feit en fictie, gewilde en ongewilde gevolgen, gelijktijdigheid en ongelijktijdigheid (*E7*).
- 12 De leerlingen kunnen historische gebeurtenissen en ontwikkelingen op het heden betrekken ('actualiseren') (*E13*).
- 13 De leerlingen kunnen het maatschappelijk gedrag uit het verleden interpreteren vanuit de toenmalige, historische context; de leerlingen kunnen minimaal voorbeelden geven van normconformerend en normafwijkend gedrag (*E12*).
- 15 De leerlingen kunnen een onderscheid maken tussen de hedendaagse westerse belevingswereld of waarden en die van een vroegere periode.
- 16 De leerlingen kunnen argumenten geven voor verschillende interpretaties van het bestudeerde verleden.
- 18 De leerlingen geven blijk van een kritische houding bij het gebruik van informatie over de historische en actuele werkelijkheid (*E26*) (*E21**).
- 19 De leerlingen beseffen dat de kennis van het verleden niet exact de historische werkelijkheid weergeeft en dat onze historische kennis onvolledig en voorlopig is.
- 23 De leerlingen kunnen zich inleven in het dagelijkse leven van de mens uit de bestudeerde samenleving.

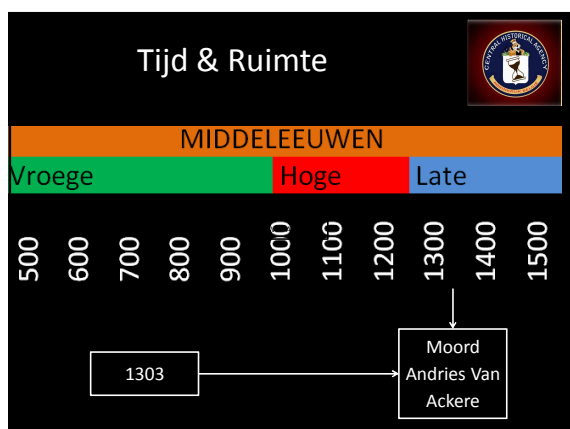
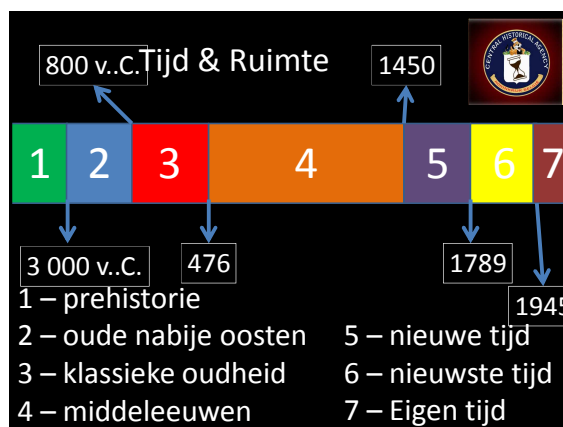
- 24 De leerlingen hechten waarde aan het bevragen van het heden en het verleden bij de motivering van meningen en standpunten in de confrontatie met historische en actuele spanningsvelden (E25*) (E20*).
- 25 De leerlingen hebben een open geesteshouding ten aanzien van de historische en actuele werkelijkheid (E26*, 29*, 30*) (E21*, 24*, 25*).

3 EINDTERMEN

- 2 geven enkele overeenkomsten en verschillen aan tussen de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving onderling en tussen westerse en andere samenlevingen, op basis van kenmerken uit de socialiteitsdimensie.
- 3 verruimen het aantal historische begrippen en probleemstellingen en preciseren die vanuit hun evolutie in de tijd.
- 5 omschrijven fundamentele kenmerken van één niet-westerse samenleving in een bepaalde periode.
- 7 duiden de maatschappelijke evoluties in de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving vanuit continuïteit-discontinuïteit, langzame verandering-breuk, evolutierevolutie.
- 8 geven aan wanneer onze gewesten en hun culturele ontwikkeling een regio-overschrijdende betekenis hadden.
- 9 geven het verband aan tussen een aantal categorieën van tijd en historische ruimte voor elk van de ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving.
- 10 formuleren verklaringselementen voor éénzelfde fundamentele maatschappelijke probleemstelling voor elk van de ontwikkelingsfasen van het historisch referentiekader.
- 11 tonen aan dat agrarische samenlevingen een aantal gemeenschappelijke structurele kenmerken vertonen.
- 12 geven voorbeelden van normconformerend en normafwijkend maatschappelijk gedrag, vanuit toenmalige maatschappelijke waarden.
- 13 lichten uit de bestudeerde samenlevingen enkele elementen toe die in latere samenlevingen of vandaag invloed uitoefenen.
- 14 doelgericht informatie opzoeken over het verleden en het heden op basis van duidelijk afgebakende opdrachten met gevarieerd en gedifferentieerd leermateriaal.
- 15 tekstuele, auditieve, visuele, audiovisuele en multimediale informatie ordenen op basis van de criteria historische bron of historiografisch materiaal, met vermelding van de referentie.
- 16 op basis van duidelijk afgebakende opdrachten een verantwoorde en doelgerichte selectie maken uit het informatieaanbod. Daartoe kunnen ze een werkplan opmaken en een overzicht opstellen van te raadplegen informatiekanalen.
- 17 aan de hand van vragen en op hun niveau geformuleerde opdrachten, de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit informatiemateriaal zoals tekeningen, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, brieven, reisverslagen, memoires.
- 18 in historische informatie hoofd- van bijzaken onderscheiden in een duidelijk op hun niveau omschreven probleem.

- 19 aan de hand van vragen en op hun niveau omschreven opdrachten, informatie interpreteren en mogelijke betekenislagen achterhalen.
- 20 uit historische informatie een standpunt halen en daaromtrent een vraag formuleren.
- 21 aan de hand van vragen en op hun niveau geformuleerde opdrachten, historische documenten met elkaar vergelijken, uit die vergelijking de draagwijdte van die informatie bepalen en een besluit formuleren.
- 22 met coherente argumenten hun eigen standpunt tegenover een historisch of actueel maatschappelijk probleem verdedigen.
- 23 informatie uit historisch bronnenmateriaal en historiografische documentatie structureren en synthetiseren.
- 24 het resultaat van een beperkt historisch onderzoek onder vorm van een eigen deelopdracht of van een groepswork op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting, of uitbeeldend of grafisch.
- 26 brengen waardering op voor het intellectueel eerlijk omgaan met historische informatie en voor het bespreekbaar stellen van stereotiepen en vooroordelen.
- 25 hechten waarde aan de bevraging van het heden en het verleden bij de motivering van meningen en standpunten in de confrontatie met historische en actuele spanningsvelden.
- 29 hebben belangstelling voor het historisch en actueel spanningsveld individu-gemeenschap.
- 30 brengen waardering op voor de manier waarop individuen en emancipatiebewegingen strijd voer(d)en tegen machtsstructuren en gevestigde orden voor de realisatie van de rechten van de mens.

Bijlage 4: Hand-outs PowerPoint

Tijd en ruimte

- Bekijk het filmpje en geef een definitie van een middeleeuwse stad!

Een stad is een ruimtelijke concentratie van een bevolking die niet zelf haar voedsel voortbrengt, dus niet primair leeft van landbouw, veeteelt of visserij,... Een stad ontstaat aan een knooppunt van handelswegen.

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper		
Brugge		
Kortrijk		
Gent		
Doornik		

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge		
Kortrijk		
Gent		
Doornik		

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge	1240	83 meter
Kortrijk		
Gent		
Doornik		

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge	1240	83 meter
Kortrijk	1309	
Gent		
Doornik		

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge	1240	83 meter
Kortrijk	1309	
Gent	1380	95 meter
Doornik		

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge	1240	83 meter
Kortrijk	1309	
Gent	1380	95 meter
Doornik	1200	72 meter

Tijd en ruimte: Belforten

Stad	Bouwjaar?	Hoogte?
Ieper	1230	70 meter
Brugge	1240	83 meter
Kortrijk	1309	
Gent	1380	95 meter
Doornik	1200	72 meter

Tijd en ruimte: Belforten

Tijd en ruimte: Belforten

Op 22 november 1914 werden de Lakenhalle en het Belfort van mijn prachtige stad Ieper helemaal verwoest. Daar was ook het archief in gevestigd. Hierdoor zijn heel wat middeleeuwse archiefstukken verwoest.

Tijd en ruimte: Belforten

- Waarom is dat belfort nu het hoogste? Zegt dat iets over de stad waarin het belfort staat?

Dit belfort is het hoogst omdat het de grootste stad is. Hoe groter het belfort, hoe rijker de stad en hoe groter de stad. Gent was binnen het graafschap Vlaanderen de grootste stad en het ging er economisch goed.

Tijd en ruimte: Belforten

- Wat is het verschil met het belfort van Ieper en dat van Kortrijk?

Het belfort van Ieper werd veel vroeger gebouwd dan het belfort van Kortrijk. Als je naar de foto's kijkt van de twee belforten, staat het Belfort van Kortrijk 'alleen' op de grote markt, terwijl het belfort van Ieper geïntegreerd is in het stadhuis en de lakenhalle. De belforttoren van Kortrijk is later gehalveerd van hoogte omdat hij op instorten stond en zat vroeger ook aan een Halle vast. Maar die Halle werd te klein, dus hebben ze een nieuwe gebouwd.

Tijd en ruimte: Belforten

Belfort Ieper

Belfort Kortrijk

Tijd en ruimte: Belforten

- Som de belangrijkste functies van een belfort op!

Het belfort was een veilige plaats waar het stadsarchief, de stadskluizen of de gevangenis zich bevonden. Als uitkijktoren en als klokkentoren werd het belfort ook vaak gebruikt.

Tijd en ruimte: Belforten

- De belforten in onze streken zijn Werelderfgoed? Leg kort uit wat dat is en welke organisatie daarvoor verantwoordelijk is?

Werelderfgoed is de verzameling van natuur- en cultuurhistorische objecten die onvervangbaar en uniek zijn. Het is van groot belang om deze te behouden. Het kan gaan om bijvoorbeeld een bouwwerk, standbeeld, natuurpark ... De organisatie die hiervoor verantwoordelijk is, is UNESCO.

Tijd en ruimte: Belforten

Tijd en ruimte: Belforten

Economie in het middeleeuwse Ieper

Hoe maakt men laken? Wat is het doel van de Lakenhalle? Wat is de link tussen ambachten en straatnamen?

Economie in het
middeleeuwse leper

Economie in het
middeleeuwse leper

- Wat doet deze man van werk?
Hij is een Engelse wolhandelaar.
- Wat verhandelt hij?
Hij verhandelt wol.
- Wat gebeurt er met dit product?
Er worden prachtige lakens mee geweven.

Economie in het
middeleeuwse leper

- Is het gemakkelijk om handel te voeren?
Welke problemen ondervindt de man?
Handel voeren was niet makkelijk. De handel tussen het Graafschap Vlaanderen en Frankrijk werd vaak geblokkeerd.

Economie in het
middeleeuwse leper

Economie in het
middeleeuwse leper

- Het stukje tekst over de koopman is een **primaire/secundaire bron.**

Economie in het
middeleeuwse leper

- Het stukje tekst over de koopman is een **primaire/secundaire bron.**
De man leefde in deze tijd, maar was zelf geen handelaar. Het zijn ook prozateksten die hij schrijft.

Economie in het middeleeuwse leper

- Het is een **geschreven/ongeschreven** bron.

Economie in het middeleeuwse leper

- Het is een **geschreven/ongeschreven** bron.
De bron werd opgeschreven als verhaal in een boek. Het is geen voorwerp of doorverteld verhaal.

Economie in het middeleeuwse leper

- Waarom werd de bron geschreven door de abt?
De tekst had als functie om zijn novicen te leren omgaan met Latijn.
- Geeft deze bron een getrouw beeld weer van een koopman? Waarom zou je kunnen twijfelen daaraan?
Er wordt gesuggereerd 'er worden woorden in de mond gelegd'. Hierdoor kan het zijn dat het geen waarheidsgetrouw verhaal is. Het kan een verbloeming zijn van hoe het echt was.

Economie in het middeleeuwse leper

Ik ben een boot van 700 jaar.
Ontdek mijn verleden samen met mij.

Economie in het middeleeuwse leper

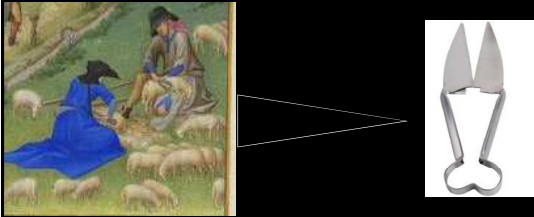

- Leg in enkele zinnen uit wat die dendrochronologie-methode is.
Er wordt eerst gekeken naar de groei jaarringen van de boot. Deze zijn niet ieder jaar even dik. Daarna neemt men er een tabel bij met gemiddelde jaarringbreedtes om na te gaan hoe oud een houten plank is.

Economie in het middeleeuwse leper

- Er wordt ook gesproken over de beroemde C14-techniek? Wat is dat? Zoek op!
Met deze methode kan de ouderdom van een fossiel bepaald worden door de radioactieve activiteit die in de lucht aanwezig is (geweest). Een element komt in aanraking met het koolstofisotoop C14, maar een element die niet rechtstreeks in aanraking komt met de lucht (binnenste van bepaalde stof), neemt de radioactiviteit af. Zo kan men de ouderdom bepalen.

Economie in het
middeleeuwse leper

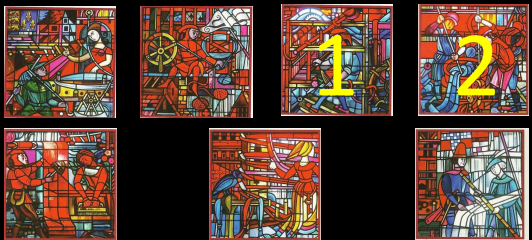

Economie in het
middeleeuwse leper

1 Weven

Economie in het
middeleeuwse leper

2 Kleuren

Economie in het
middeleeuwse leper

3 Spoelen

Economie in het
middeleeuwse leper

4 Vollen

Economie in het
middeleeuwse leper

5 Spinnen

Economie in het
middeleeuwse Ieper

6 Verkopen

Economie in het
middeleeuwse Ieper

7 Drogen – kaarden – scheren –
rekken

Economie in het
middeleeuwse Ieper

Economie in het
middeleeuwse Ieper

- Waarom werd die Lakenhalle gebouwd?
De Lakenhalle werd gebouwd om de weverij erin onder te brengen.
- Wat zijn weversgetouwen?
Weversgetouwen zijn machines waar het laken mee wordt gemaakt.
- Naar waar werden Ieperse lakens allemaal verhandeld volgens deze bron?
Het Ieperse laken werd naar Spanje, Constantinopel, Engeland en Frankrijk verhandeld.

Economie in het
middeleeuwse Ieper

- Waarom werd Iers hout gebruikt?
Er kunnen geen wormen in komen en het is daardoor zoveel sterker.
- Wat kon de arbeider kopen met hun dagloon?
De arbeider kon daarmee een maat koren kopen of andere eetwaren.
- Vertel in twee zinnen wat de 'remarcable en gedenkelyke zaake' was?
Een vader en een zoon werkten in de Lakenhalle en de vader verdiende meer dan de zoon. De zoon was hierover kwaad en heeft zijn vader doodgeslagen.

Economie in het
middeleeuwse Ieper

Economie in het
middeleeuwse leper

Economie in het
middeleeuwse leper

Ketellapperstraat

Beroep:

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Ketellapperstraat

Beroep: **Ketellapper**

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Ketellapperstraat

Beroep: **Ketellapper**

Uitleg: **Deze persoon moet vooral (koperen) keukengerei repareren, zoals bijvoorbeeld ketels.**

Economie in het
middeleeuwse leper

Touwslagerstraat

Beroep:

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Touwslagerstraat

Beroep: **Touwslager**

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Touwslagerstraat

Beroep: **Touwslager**

Uitleg: **Een touwslager maakt van garen, touw.**

Economie in het
middeleeuwse leper

Smedestraat

Beroep:

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Smedestraat

Beroep: **Smid**

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Smedestraat

Beroep: **Smid**

Uitleg: **Een smid kan door het verwarmen van ijzer, voorwerpen maken voor de bevolking.**

Economie in het
middeleeuwse leper

Koperslagerstraat

Beroep:

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse leper

Koperslagerstraat

Beroep: **Koperslager**

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse Ieper

Koperslagerstraat

Beroep: **Koperslager**

Uitleg: Een koperslager maakt van koperen platen of andere zachte metalen, prachtige gebruiksvoorwerpen. Dit kan gaan van dakbedekking tot ketels.

Economie in het
middeleeuwse Ieper

Blokmakerstraat

Beroep:

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse Ieper

Blokmakerstraat

Beroep: **Blokmaker**

Uitleg:

Economie in het
middeleeuwse Ieper

Blokmakerstraat

Beroep: **Blokmaker**

Uitleg: De blokmaker is in de scheepvaart de persoon die de katrollen maakt.

Eten in de middeleeuwen

Wat aten de rijke middeleeuwers?
Wat aten de arme middeleeuwers?
Hoe was het drankgebruik in de
middeleeuwen?

Eten in de middeleeuwen

Eten in de middeleeuwen: De rijken

- **Ingrediënten:**

Honing, Broden, Anijs, Venkel, Nigella,
Saffraan, Selderijzaad, Syrische J
ohannesbrood, Walnoten, Siroop, Kweeën,
Zout, Honing, Water

Eten in de middeleeuwen: De rijken

- **Hoeveelheden:**

Drie pond, 10 hele, half pond, twee ons,
een ons, half pond, 50, half pond, vijf,
halve makkûk, 30 pond

Eten in de middeleeuwen: De rijken

- **Hoeveelheden:**

De Pile van Karel De Grote	+/- Gram
Pond (pois de marc) = 2 marcs = 16 ons	497,7
Marc = 1/2 pond = 64 gros = 8 ons	248,82
Quarteron = 1/4 pond = 32 gros = 4 ons	124,41
Gros = 3 deniers = 1 dragma	3,89
Denier = 20 grein = 1 scrupel	1,296

Eten in de middeleeuwen: De rijken

- **Benodigdheden:**

Bakstenen oven, vuur, 'schone,
fijngeweven haren puntzak', ingevette
glazen of aardewerken vat met een nauwe
opening

Eten in de middeleeuwen

Stap mee in mijn Masterchef-keuken en
bereidt de lekkerste middeleeuwse gerechten!
Succes!

Eten in de middeleeuwen: De rijken

Eten in de middeleeuwen:
De rijken

Eten in de middeleeuwen:
De rijken

Eten in de middeleeuwen:
De armen

Eten in de middeleeuwen:
De armen

Eten in de middeleeuwen:
De armen

Eten in de middeleeuwen:
De armen

Eten in de middeleeuwen: De armen & rijken

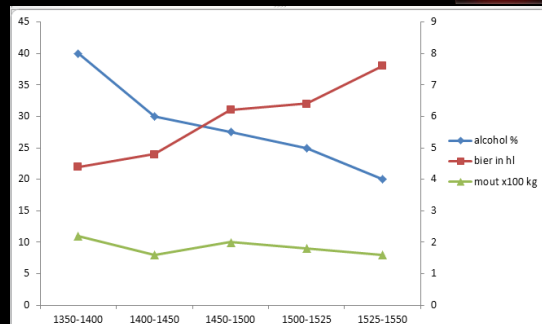

Je maakte kennis met de overheerlijke keuken van de rijken en de dagelijkse kost van de armen. Vergelijk hier wat de verschillen zijn qua ingrediënten.

Eten in de middeleeuwen: De armen en rijken

Zoals Bart Van den Bossche aangeeft in zijn uitleg tijdens het koken van de gerechtjes, wordt er meer gebruik gemaakt van specerijen zoals saffraan en kaneel, dan bij de gewone, armere mensen. Bij de armere mensen vinden we vooral groenten en fruit en zaken die in de huishouderij kunnen worden gemaakt (zoals pap, melk ...)

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Tussen 1350 en 1550 **steeg/daalde** het alcoholpercentage in het gebrouwen bier.
- Er is een inzinking van de mout die in het bierbrouwsel zit, tussen **1500-1525/1400-1450/1350-1400**.

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Tussen 1350 en 1550 **steeg/daalde** het alcoholpercentage in het gebrouwen bier.
- Er is een inzinking van de mout die in het bierbrouwsel zit, tussen **1500-1525/1400-1450/1350-1400**.

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Tussen 1350 en 1550 **steeg/daalde** het alcoholpercentage in het gebrouwen bier.
- Er is een inzinking van de mout die in het bierbrouwsel zit, tussen **1500-1525/1400-1450/1350-1400**.

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Tussen welke twee jaren kent de hoeveelheid bier de grootste groei?

De hoeveelheid bier kent de grootste groei tussen 1400 & 1500

- Wat kun je afleiden uit deze grafiek over de kwaliteit van het bier?

Het alcoholpercentage ging naar beneden. De hoeveelheid van het bier steeg telkens, maar de hoeveelheid mout bleef hetzelfde. Er werd dus flauwer bier gemaakt.

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Uit de grafiek zie je dat het aantal kg mout door de tijd gelijk blijft. Men kan weliswaar meer bier maken. Hoe komt dit?

Dit komt omdat er water wordt bijgedaan om meer vloeistof te krijgen.

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

Getuigenis van De Dronkaard

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Welke woorden gebruikt De Dronkaard als synoniem voor het slanke meisje?

Schone schat, ranke raspaard, gindse glimlach, schatje, schuchter schepsel, sprankelende meid, liefje

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Wat kocht De Dronkaard allemaal?
De Dronkaard kocht wijn, gebraad
- Hoe kwam alles toch nog op zijn pootjes terecht?

Door de getrouwe Jezus bereikte hij, door slapeloosheid gehinderd, zijn eigen bed.

Eten in de middeleeuwen: Drankgebruik

- Wie veroorzaakt bedrieglijk tumult?

Het is een Welshman die bedrieglijk tumult veroorzaakt.

Muziek in de middeleeuwen

Welke muziekinstrumenten had men in de middeleeuwen?

Muziek in de middeleeuwen

Aulos

Muziek in de middeleeuwen

Doedelzak

Muziek in de middeleeuwen

Draaiorgel

Muziek in de middeleeuwen

Fluit

Muziek in de middeleeuwen

Horn

Muziek in de middeleeuwen

Luit

Muziek in de middeleeuwen

Pommer

Muziek in de middeleeuwen

Psalterium

Muziek in de middeleeuwen

Tabor

Leven in een middeleeuwse stad

Waar stonden de religieuze gebouwen? Waren er demografische revoluties? Was er voedselschaarste?

Leven in een middeleeuwse stad

Mijn prachtige stad leper heeft heel wat te bieden. Aan jullie om enkele aspecten uit de stad onder de loep te nemen.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Jacobskerk

This slide shows a historical map of Bruges on the left and a photograph of the Sint-Jacobskerk on the right. The map is titled 'HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA'. The photograph shows the church's exterior with a blue sky.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Jacobskerk

This slide is identical to the first one, showing the historical map and the photograph of the Sint-Jacobskerk.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Jacobskerk

This slide features the historical map with a blue arrow pointing to the location of the Sint-Jacobskerk. The photograph on the right shows the church's exterior.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Maartenskerk

This slide shows the historical map on the left and a photograph of the Sint-Maartenskerk on the right. The map is titled 'HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA'. The photograph shows the church's exterior with a blue sky.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Maartenskerk

This slide is identical to the fifth one, showing the historical map and the photograph of the Sint-Maartenskerk.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Maartenskerk

This slide features the historical map with a blue arrow pointing to the location of the Sint-Maartenskerk. The photograph on the right shows the church's exterior.

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Pieterskerk

Leven in een middeleeuwse

HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Pieterskerk

Leven in een middeleeuwse

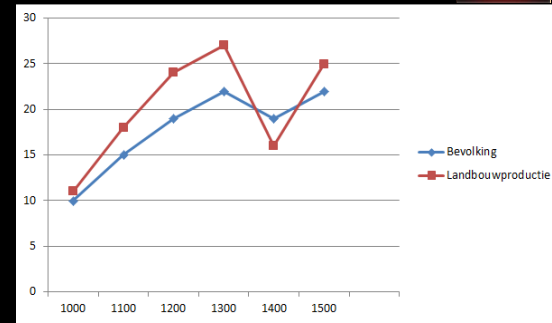
HYPERA FLANDRIARVM CIVITAS MVNITISSIMA

Sint-Pieterskerk

Leven in een middeleeuwse stad: religieuze gebouwen

- Dit is een kaart van de 16^e eeuw... De stad zag er wat anders uit in de 14^e eeuw. Ga op zoek op het internet of de drie gezochte kerken wel bestonden anno 1303.
 - Sint-Pieterskerk bestond al**
 - Sint-Maartenskerk waren ze aan het bouwen**
 - Sint-Jacobskerk was er nog niet.**

Leven in een middeleeuwse stad: bevolking

Jaar	Bevolking	Landbouwproductie
1000	10	11
1100	15	18
1200	19	24
1300	22	27
1400	19	16
1500	22	25

Leven in een middeleeuwse stad: bevolking

- In welk jaar kun je een daling van de landbouwproductie waarnemen?
 - Je merkt een daling in de landbouwproductie in het jaar 1300.**
- Wanneer is de grootste bevolkingspiek zichtbaar?
 - De grootste bevolkingspiek is eveneens in het jaar 1300.**

Leven in een middeleeuwse stad: bevolking

- Als er in Ieper, in 1300, ongeveer 35 000 inwoner waren, hoeveel inwoners zouden er dan zijn in 1400?

In het jaar 1400 waren er dan 30 229 inwoners.

Leven in een middeleeuwse stad: bevolking

- Welk probleem stelt zich net vóór 1400?

Net vóór 1400 is er een immense daling van de landbouwproductie. Hierdoor ontstaat een voedseltekort, want het aantal mensen blijft quasi gelijk. Het bevolkingsaantal daalt een beetje omdat mensen sterven door de hongersnood.

Leven in een middeleeuwse stad: misoogst 1316

- Wat gebeurt er in het rampjaar 1316?

Er was een zout- en graanschaarste.

- Waardoor ontstond de voedselschaarste?

Het kwam door guur weer en atmosferische stoornissen.

Leven in een middeleeuwse stad: misoogst 1316

- Wat at de bevolking?

De bevolking at bonen, gerst en wikke.

- Leg uit dat hongersnood niet hetzelfde is als geen eten hebben?

Dries HELP!!!

Bestuur van een middeleeuwse stad

Hoe verloopt het bestuur in een middeleeuwse stad?

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

Het laatste interview voor ik de dieperik instort!

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

- Probeer uit het artikel af te leiden of iedereen schepen kon worden? Motiveer je antwoord.

Je moet tot een familie behoren die de knepen van het vak kent. De familie van de mandataris moet gegoed zijn. Hij heeft een taak op te nemen die niet bezoldigd is.

- Wat is het verschil tussen de functie wetgever en rechter?

Een wetgever stelt de wetten op, terwijl een rechter beslist of de wetten goed worden nageleefd.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

- Geef kort de bestuurlijke en rechterlijke functies van de schepenbank. Wanneer werden beide functies aan de schepenbank toegekend?

Rechterlijke functies: geschillen tussen personen en met goederen. Criminele zaken werden ook besproken in de schepenbank. Erfverdeling en onroerend goed waren ook een taak van de schepenbank.

Bestuurlijke functies: gemeentebestuur, aanstellen van onderwijzers en vroedvrouwen, belastingen innen, begaanbaarheid van de gemeentewegen en het beheren van gemeentegronen.

Vanaf 1170 werden beide functies toegekend.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

- Door wie worden de schepenen benoemd?

Ze worden verkozen door 'Prodi Vini' Dit zijn zes kiezers, waarvan drie gekozen door de graaf en drie gekozen door de aftredende schepenen.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

privileges

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

privileges Dit is een voorrecht. Het is een bijzonder recht dat een bepaalde stad iets mag doen.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

rechtsgebied

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

rechtsgebied Het is een gebied waarin een schepenbank vonnissen mag vellen over misdrijven. Dit gebied is afgebakend, als een misdrijf wordt gepleegd in een ander rechtsgebied, is het een andere schepenbank die een vonnis velt.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

geschillen

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

geschillen Een geschil is er wanneer twee partijen met elkaar van mening verschillen.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

demografisch

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

demografisch Iemand die demograaf is, onderzoekt vooral de kwantitatieve gegevens van de bevolking. Onderzoek naar leeftijd, geslacht, nationaliteit ... binnen een plaats, een tijd ...

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

zedelijkheid

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

zedelijkheid Een zekere gedragscode die je toepast. Wat kan en wat niet kan. Bijvoorbeeld in het openbaar seks hebben, kan niet.

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

delgen

Leven van een middeleeuwse stad: Interview met Andries

delgen Dit betekent een schuld uitwissen/afbetalen.

Rechtspraak in een middeleeuwse stad

Casestudy: Het onderzoek op de schepenvermoord

Rechtspraak in een middeleeuwse stad

Rechtspraak in een middeleeuwse stad

De moord (19^e eeuwse verhaal)

- Op welke avond werden de schepenen vermoord? Naar wie verwijst dat?
In het jaar 1303 in de 29ste slachtmaand. Het is op Sint-Andriesavond. Dit verwijst naar de apostel Andreas, en zijn naamdag valt op 30 november.
- Waarom zijn de schepenen vermoord?
Het bestuur van leper (de schepenen) was Fransgezind. Er werden ook, tijdens een veldslag, 600 leperlingen gedood. De moord op de schepenen is een wraakactie.

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Verhaal moordenaar

- Waarom werden de schepenen vermoord volgens Jan van Cauwetin?
De schepenen werden vermoord omdat ze met belastinggeld, van de burgers, kleren kochten.
- Hadden de redenen die aangehaald zijn in het bovenstaande artikel dan geen enkele invloed op de moord?
Dit waren redenen die meespeelden, maar het was niet de druppel die de emmer deed overlopen.

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Foltertechnieken

1					2									
			3											
4														
5														
			6											

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Foltertechnieken

3 pijnbank

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Foltertechnieken

2 duimschroef

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Foltertechnieken

6 executie

Rechtspraak in een
middeleeuwse stad
Foltertechnieken

5 Radbraken

Rechtspraak in een
middeleeuwse stad
Foltertechnieken

1 Brandstapel

Rechtspraak in een
middeleeuwse stad
Foltertechnieken

4 judasstoel

Rechtspraak in een
middeleeuwse stad
Foltertechnieken

4 judasstoel

Rechtspraak in een
middeleeuwse stad
Het proces!

Maar gelukkig zijn de daders
gestraft, of dat was althans de
bedoeling. Luister even mee hoe
het er na de moord aan toe ging
en los de vragen op!

Rechtspraak in een
middeleeuwse stad
Het proces!

- Welke klacht hebben de leperlingen over het stadsbestuur?
Eén van de klachten van de leperse bevolking was dat het gemeen meermaals ten onrechte beroofd was geweest van inkomsten en bezittingen.
- Waarom wordt niemand schuldig bevonden?
De onderzoeker en de landvoogd gaan ervan uit dat het leperse gemeen achter de moordenaars staat.

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Het proces!

- Wat zijn collecteurs?

De collecteurs zijn de mensen die de 'belastingen' of 'boetes' innen.

- Wie is de leider van de opstandelingen en waarom?

De leider is Jan van Cauwetin en dat komt omdat hij vijftientig maal wordt aangeduid als leider van afpersingen.

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Het proces!

- Wat doet Filips van Chieti op 1304 en hoe doet het dat?

Hij kiest opnieuw een stadsbestuur. Hij doet dit door de niet vermoorde schepenen van het bestaande bestuur en nieuwe leden bij elkaar te brengen.

- Welke steden behandelen het nieuwe onderzoek?

De steden Brugge, Gent, Rijsel en Dowaii behandelen het nieuwe onderzoek

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Het proces!

- Waarop baseert de jury zich tijdens het nieuwe onderzoek?

Ze baseren zich vooral op de publieke opinie en op roddels.

- Mag men iemand arresteren in een kathedraal of kerk? Motiveer je antwoord.

Je mag niemand arresteren in een kathedraal omdat het een heilige plaats is. Daar verstoort je de rust niet.

Rechtspraak in een middeleeuwse stad Het proces!

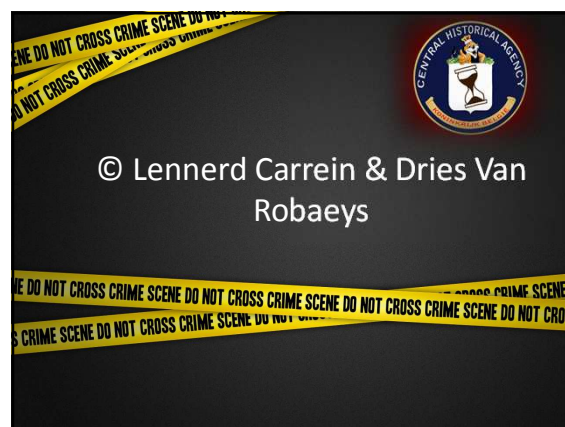
- Welke straffen worden uitgedeeld aan de moordenaars?

Sommigen worden ter dood veroordeeld, anderen werden geradbraakt en weinigen werden gevangen genomen.

Moeilijke woorden

Alle moeilijke woorden die je doorheen dit dossier tegenkomt, noteer je hieronder. Zoek zelf een uitleg voor de woorden via internet, woordenboek, ...

Bijlage 5: DVD met media

KATHO

KATHOLIEKE HOGESCHOOL ZUID-WEST-VLAANDEREN
ASSOCIATIE K.U. LEUVEN VZW

departement Lerarenopleiding – RENO

Sint-Jozefstraat 1 – 8820 TORHOUT

tel 050 23 10 30

fax 050 23 10 40

reno@katho.be

www.katho.be/reno